18.11.2023 г. / 05:03:18

Вяра

ПРАВОСЛАВЕН КАТЕХИЗИС - III-та част

ПРАВОСЛАВНО
БОГОСЛУЖЕНИЕ

МОЛИТВАТА

Бог е наш Създател, наш небесен Отец. Ние сме Негови чеда; рожба сме на божествената Му любов. Както рожденият баща обича своите деца и се грижи за тях, тъй и Бог непрестанно промишлява за всеки отделен човек. И както детето пристъпва с любов и синовна преданост към своите родители, разкрива им мислите, чувствата и желанията си, тъй и ние разкриваме Богу нашите радости и скърби, нашите нужди и потребности. Това ние правим чрез молитвата. Молитвата, следователно, е *беседа*, т.е. разговор между човека и Бога.

Молитвата е насъщна *потребност* за душата; без молитва няма духовен живот. Оня, който не се моли, прилича на отсечена лозова пръчка, която изсъхва и не дава плод. А молещият се расте в добродетелния живот и възвисява душата си. Молитвата е твърда и непоклатна опора не само в беди, но и в дни на радост и добруване. Тя дава морални сили, освежава душата, просветява разума, прочиства сърцето и подкрепя волята в съдбоносни моменти. Проясненатa чрез молитва душа безпогрешно взема спасителния път и правилно насочва стъпките ни в нашия личен и обществен живот.

Молитвата е живецът на вярата в Бога. Няма ли молитва, няма и истински духовен живот!

Има няколко вида молитва: *просителна*, когато изпросваме нещо от Бога, *благодарствена*, когато благодарим Богу за получените от Него добрини, и *хвалебна*, когато Го прославяме за безпределната Му благост, премъдрост, слава, сила и величие.

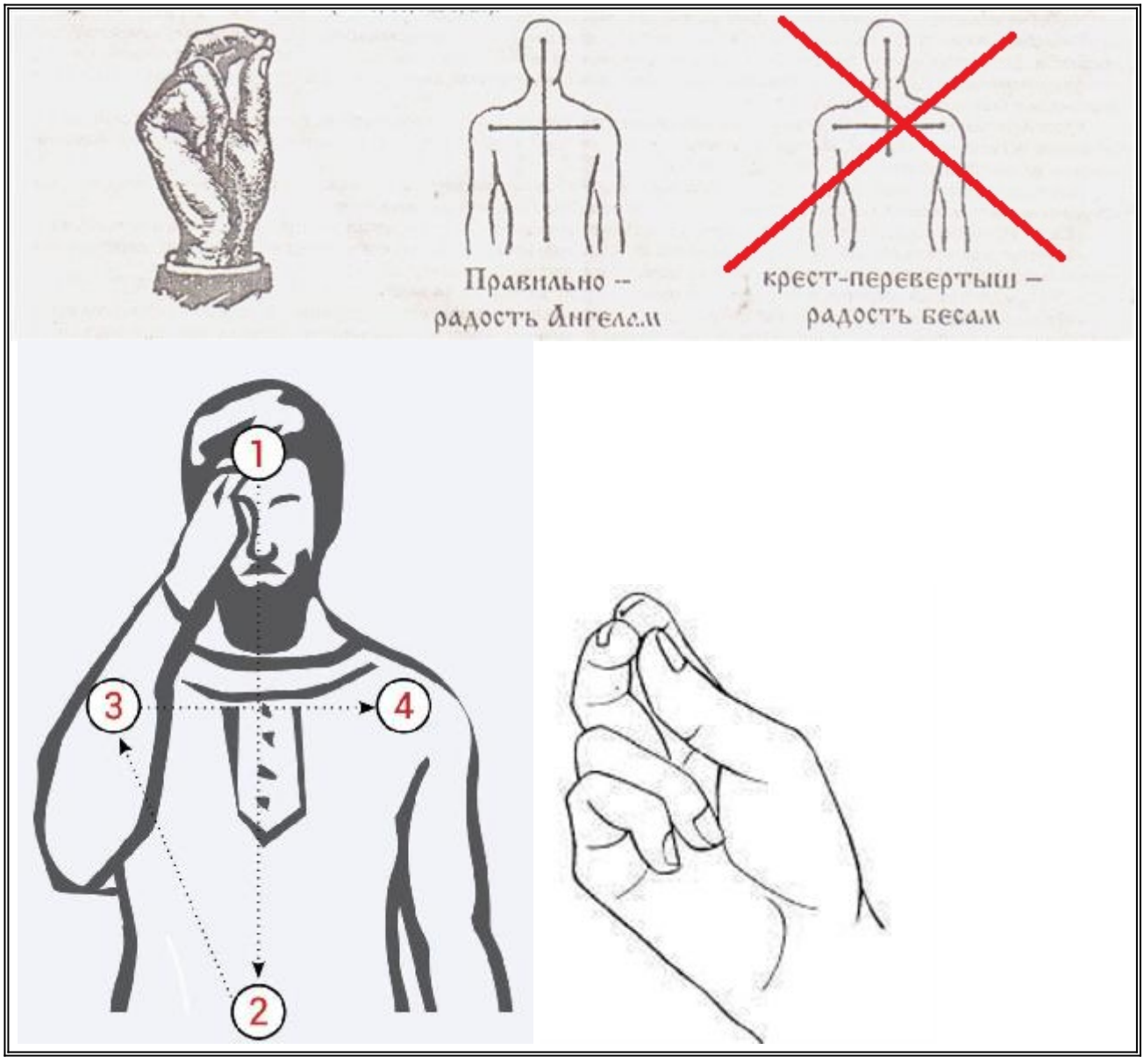
ЧАСТНА И ОБЩЕСТВЕНА МОЛИТВА

Когато човек се моли за своите лични нужди насаме, молитвата му е *частна*. Но човек не живее сам, нито пък – само за себе си. Той има свои близки; живее в общество, свързан е със семейството и народа си, с цялото човечество. Всички люде образуват едно духовно семейство. Те имат не само лични, но и общи социални, народни и международни нужди. И както децата в едно семейство в някои случаи се явяват всички дружно пред родителите си, за да им изразят някоя обща молба или да им засвидетелствуват своята синовна обич и преданост, тъй и ние в нашия религиозен живот чувствуваме потребност да се съберем и заедно да отправим към Бога обща просба или с една уста и едно сърце да Го славословим. В такива случаи молитвата е *обща*. Общите молитви ние отправяме към Бога в храма, при общественото богослужение. Това обществено богослужение трябва да се осъществява в истински православен храм с истински православни духовници и миряни. Ако човек го прави в съвременните „официални“ църкви, включително и в тези на Българската „патриаршия“, то той се осквернява с икуменическа, сергианска, корбанджийска поганска ерес. Общи молитви в дом, на трапеза и т.н. също трябва да се извършват с истински православни хора, а не с каквито и да е било еретици, включително и с кръстените в българската лъжеправославна църква, които не са се отказали от

икуменизма и продължават да считат Б“П“Ц за „православна“ или „благодатна“.

ВЪНШЕН ИЗРАЗ НА МОЛИТВАТА

Душевните преживявания получават и външен израз. По вида на лицето и по движенията на тялото ние можем да познаем какво е душевното състояние на човека – дали той е радостен или скръбен, спокоен или възбуден. За да изразим някое свое желание, мисъл или идея, ние прибягваме до помощта на някой външен знак или *символ*. Същото е и в религиозния живот – човек изразява своите религиозни чувства със съответни външни движения и символи. Това особено важи за молитвата.

Най-характерният външен знак в молитвата на православния християнин е *кръстът*, кръстенето, кръстното знамение, т.е. – изобразяване на св. Христов кръст върху нашето тяло. Кръстенето означава, че нашата молитва е в името на Христа и Неговите кръстни страдания, че ние сме християни, че принадлежим на Христа.

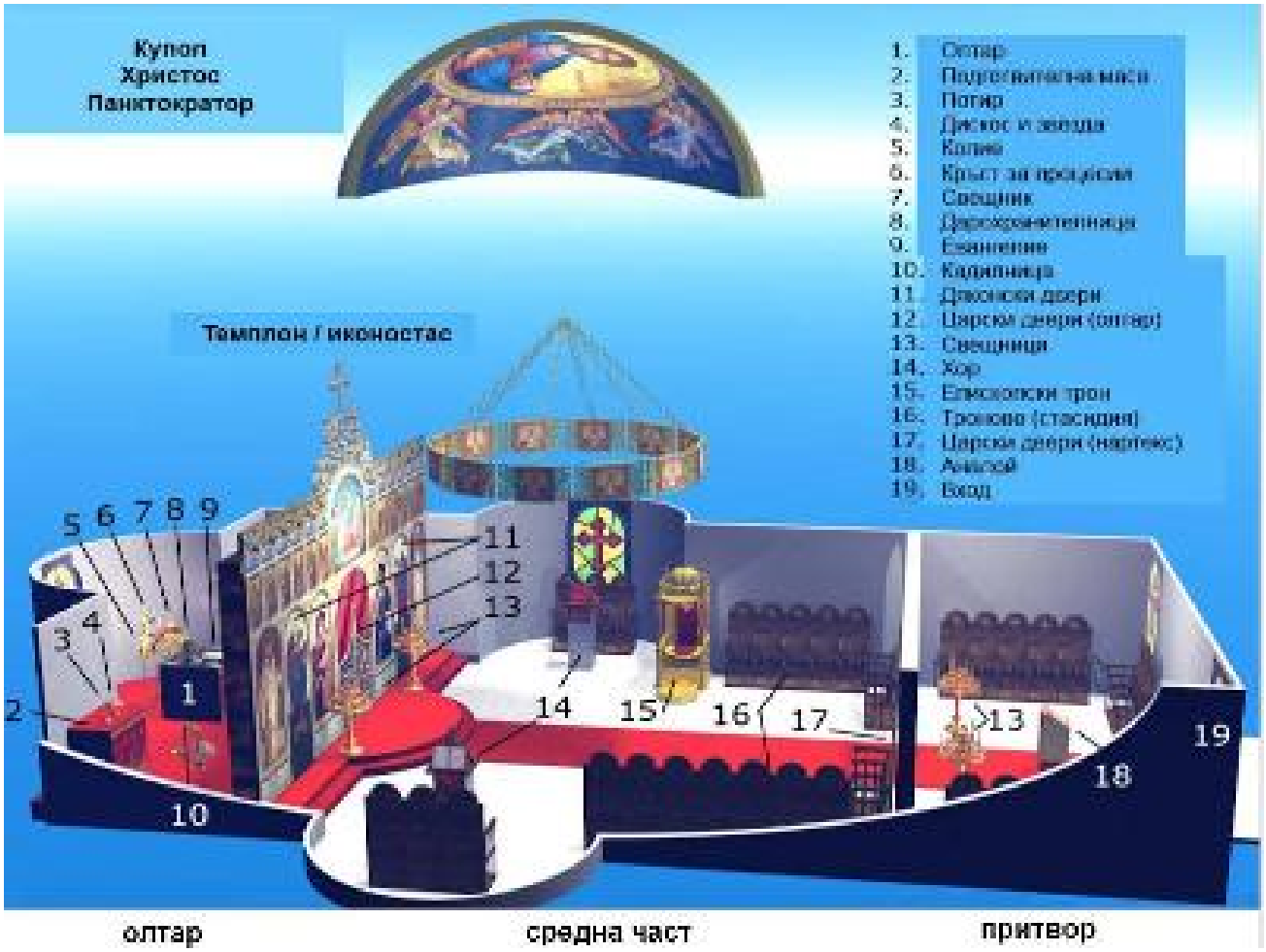
Кръстното знамение трябва да се прави бавно, прилично и правилно. А правилно е то, когато първите три пръста на дясната ръка се съберат нагоре, а останалите два се свият по посочения тук образец…

Така приготвената десница се слага първом на челото, после – на долната част на корема – около пъпа, на дясното и на лявото рамо. Първите три събрани пръста символизират Пресветата Троица, а останалите два – двете естества на Господа Иисуса Христа – човешкото и божественото.

Когато се кръстим, ние правим и малък поклон. Ако молитвата ни е по-усърдна, поклонът бива по-нисък – до пояса; ако ли молитвата ни е покайна, умолителна и съкрушена, поклоните са още по-големи, коленопреклонни; при такива поклони челото ни достига до самата земя. Коленопреклонна е била и молитвата на Спасителя в Гетсиманската градина (Лука 22:41; Мат. 26:39). Велики поклони правим обикновено през времена Великия пост, било в къщи, било в храма, особено при молитвата на св. Ефрема:

„Господи и Владыко живота моего“…

ХРАМ

Храмът е сграда за общественото богослужение. Той се нарича още и църква, което ще рече събрание. Бог, наистина, е навсякъде, но Той проявява по-особено Своите благодатни сили в места, които са Нему посветени (Второзак. 12:5, 11; 3 Цар. 8:29; 2 Пар. 5:13; 7:1). А такива места са храмовете. Храмът, следователно, е *дом Божий* (3 Цар. 9:10; Ис. 56:7; Мат. 21:13), Божие *обиталище* (3 Цар. 8:30). Затова храмовете се отличават от другите сгради както по своята архитектура, така и по своята вътрешна уредба и украса. Храмът е тъй устроен, че да напомня за Бога и да извиква у нас молитвено разположение.

Православните храмове са построени и разпределени по образеца на старозаветната скиния и на Иерусалимския храм. Те се състоят от три главни части: *притвор* (артика, нартика, паперт), *средна част* (кораб) и *св. олтар (Думата*

олтар означава издигнато място, жертвеник. В собствен смисъл това е св. престол).

Православните храмове са обърнати към изток, откъдето идва светлината; Христос е нашият духовен изток, слънце на правдата.

В притвора обикновено се извършват някои по-малки обществени молитви и тайнства: обручение, девети час, лития, очистителни молитви и др. Тук, в истинския православен храм, има и *баптистериум* – кръщелня, каменна купел (къпалия, басейн), в който се извършва масови кръщения. Такава в сегашната икуменическа българска църква няма, защото там няма истинско кръщение с трикратно пълно потапяне, а осквернено еретическо – с опръскване и частично потапяне или поливане. Така правят и в римокатолическата ерес. Така са правили и в евномианската ерес. Евномианското кръщение е отдавна осъдено от светите отци. В притвора са стояли и оглашените, както и ония, които са се каели за греховете си и са били под епитимия (зпрещение от свето причастие).

В средната част стоят верните кръстени християните-богомолци. Там има певници, т.е. места за църковните певци, големи и малки свещници, аналои *(поставки за икони, които се целуват от богомолците)*, тронове *(седалища за по-възрастните и по-немощните)*, полиелеи *(многомасленици:*

висящи кандила, свързани помежду си) и др.

Св. олтар е отделен от средната част с иконостас, т.е. преграда, на която са поставени свещени образи. Тия образи, наречени икони *(Икона (гр.) – свещено изображение)*, са обърнати с лице към запад, към богомолците. По средата на иконостаса има двукрилни врати, наречени *царски двери*, а на северната и южната – еднокрилни врати с икона или вход със завеса. В някои по-малки храмове има само една странична врата на иконостаса – северна.

Иконите са разположени в няколко реда. Най-долният ред представлява историята на грехопадението или събития от Стария Завет. На втория ред са големите или т. нар. „царски“ икони. Те се подреждат обикновено така: от дясната страна на царските двери са иконите на Иисуса Христа, св. Йоан Предтеча и на св. архидякон Стефан (на южната врата); отляво на царските двери – на св. Богородица, на храмовия светия или храмовия празник и на св. архангел Михаил (на северната врата). Третият ред икони са на по-големите Господни и Богородични празници, четвъртият – на св. апостоли, петият – на св. мъченици, светители и преподобни, шестият (ако има) на св. пророци и старозаветни патриарси. Някои по-малки църкви имат само една редица икони – царските.

Неръкотворен Образ на нашия Господ Иисус. Икона от първата половина на XIII в.

Над царските двери се слага „Неръкотворен образ“ (Той представлява лика на Спасителя изобразен върху кърпа, с която Той си избърсал лицето и подарил на княз Авгар за изцеление на проказата му. Нарича се „неръкотворен“, защото

не е рисуван от човешка ръка. Нарича се още и „Обрус“) или т. н. *„деисис*“ (Деисис – гръцка дума = моление. Тя представлява Господа Иисуса Христа и св. Богородица с Йоана Предтеча (от дясно и ляво на Христа). Богоматер и Предтеча са в положение на умоляващи Господа за нашите грехове). По-горе се поставя икона на Тайната вечеря и най-горе – Разпятието Христово. Над Разпятието виси нарочно кандило.

Иконостасът се е развивал постепенно. Първоначално не е имало никаква преграда между св. олтар и средната част на храма. После се явила каменна ниска преграда (парапет), по-после се издигнали колони (стълпове) с архитрав (съединителна горна греда), и най-после между колоните почнали да поставят икони.

Иконостасът произлизал от преградите в старохристиянска базилика, които отделяли помещението за верните от това на Олтара. Точното време за произхода на иконостаса не е известно. Иконостасът след VI в. се оформява в православния Изток като висока преградна стена, по която се поставят един или няколко реда икони. Думата иконостас води началото си от εἰκών и οτάσις и означава място за поставяне на св. икони.

В долната част на иконостаса се намират три врати, през които се влиза в св. олтар. Средните олтарни врати се именуват *царски,* понеже през тях невидимо минава Царят на славата, Христос. Св. Отци и богослужебни книги на Православната църква ги наричат *Свети двери.*

В древност вратите между притвора и кораба на храма се наричали *царски врати,* защото там при богослужение патриархът и духовенството посрещали царя при започване на литургията и оттам се започвала процесията на т.н. малък литургиен вход. Тези врати биват двукрили, по подобие вратата на Святая Святих в Иерусалимския храм (3Цар. 6:32); с това се напомня и за раздирането на храмовата завеса в

момента на Христовата смърт (Мат. 27:51).

Днес царските врата са покрити със завеса за указа на непостижимите Божии тайни. Завесата се приготовлява от хубава, предимно копринена материя в червен или ясно син цвят. На нея обикновено се изписват чашата Христова, Благовещението или пък четиримата евангелисти, които са разкрили на света тайната на спасението. Откриването на завесата означава откриване на небесното Царство за погледа на молещите се.

Другите две врати, които водят в олтара, се наричат *северна и южна;* през тях свещенослужителите свободно могат да минават. Южните врати в древност се наричали още и *дяконски*, защото през тях дяконите следели за поведението на богомолците през време на св. служба и оттам давали на верните богоявленска вода или благословен хляб.

В средата на царските двери винаги се изписва Благовещението на Св. Богородица, защото чрез въплощението на Бог Слово се отворили небесните врати за спасението на людете; по страните на същите врати се изобразяват четиримата евангелисти, които, подобно на архангела Гавриила, благовестили на света спасение чрез въплащението на Божия син.

В първия ред на иконостаса, в дясно от царските врати, се поставя винаги образът на Спасителя, а от лявата - образа на Божията Майка с Богомладенеца на ръце. След това - на дясната страна, към южните врата, - се поставя иконата на св. Иоана Кръстителя, а в ляво - до образа на Св. Богородица - се поставя обичайно иконата, изобразяваща оногова, комуто е посветен храмът.

На втория ред се поставят изображенията на дванадесетте велики църковни празници; след тях, над царските врата, се

изписва Тайната вечеря, като образ на тайнственото действие, което се извършва в св. Олтар по време на Божествената литургия.

На третия ред се изписват ликовете на св. апостоли, като по средата им винаги се поставя иконата Дейсис (по точно δέησις - моление). Тя е триобразна икона със следния състав: в средата е изобразен Спасителят, а от дясно и ляво - Св. Богородица и Св. Иоан Предтеча в молитвени пози. Думата Дейсис е несъмнено изопачена от гр. δέησις - моление, прошение. Нарича се така, защото св. Богородица и св. Иоан Предчета са посредници между небето и земята и се молят пред Спасителя за целия християнски свят.

В православната иконопис фигурите са удължени, образите са строги, замислени, съсредоточени, изпити, цветът на кожата – тъмен; очите са сравнително по-големи. Целият образ по такъв начин носи характер на ireалност, безплътност, условност. Затова старата християнска православна икона има повече значение на условен образ, на символ, отколкото на портрет. В тоя стил са изписани.

В наше време обаче в много от еретическите икуменически църкви този древнохристиянски православен строг стил (иконописен канон) е нарушен. Образите наподобяват католическите ренесансови портрети, което фактически е еретическо погазване на канона и Свещеното Предание, ПРЕДСТАВЛЯВА ГАВРА С ПРАВОСЛАВНАТА ИКОНОПИС И ИКОНОБОРЧЕСТВО!

Иконата трябва да изразява светост, благост, вяра и нравствена честота. Тя трябва да извиква религиозни чувства, да възнася душата душата от земята към небето. В този стил и дух се изписва и целият храм със събития от библейската старо и новозаветна история, както и с дивните образи на св. Божии угодници.

Светия олтар е най-светата част от храма. В него могат да влизат само свещенослужители и техни помощници.

В средата на олтара се намира *светия престол* (Нарича се още *трапеза* или *жертвеник*. Някои погрешно наричат проскомидията жертвеник). Св. престол обикновено се прави от камък. Покрит е с една долна покривка от бял ленен или памучен плат, наречен *срачица* (риза) и *индития* – горна покривка от по-дебел цветен плат.

Върху престола се поставят: св. антиминс (вместопрестолие – гр.) – четвъртит плат 50 х 60 см, върху който е изобразено погребението Христово и в който е вложена частица от мъченически св. мощи; напрестолно св. Евангелие, напрестолен кръст, дарохранителница (Металическа кутия, често имаща форма на малък храм; в нея се пазят запасни св. дарове, т.е. сухо св. причастие за причащаване на болни), и два свещника. Зад св. престол се поставят седмосвещник и разпятие.

От северната страна на св. престол, в източната олтарна стена, се намира проскомидията или протесисът (Протесис (гр.) = предложение). Проскомидията представлява ниша (пезул), прилична на малка пещерка. Тя изобразява пещерата, в която се родил Христос. Тук се извършва

проскомидията, т.е. подготвителната част на св. литургия.

Тук се пазят св. богослужебни съсъди и утвари: св. потир (чаша), дискосът (плосък, кръгъл съд, диск), звездицата, копието, лъжичката, теплотата (металическа чашка за топла вода), покровците (кръстовидни платнени покривки), въздухът (четвъртита платнена покривка 70 х 70 см), гъбата и др.

Покровец.

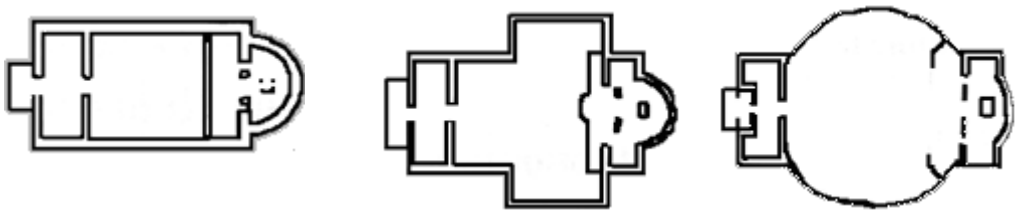

Дискос.

Звездица.

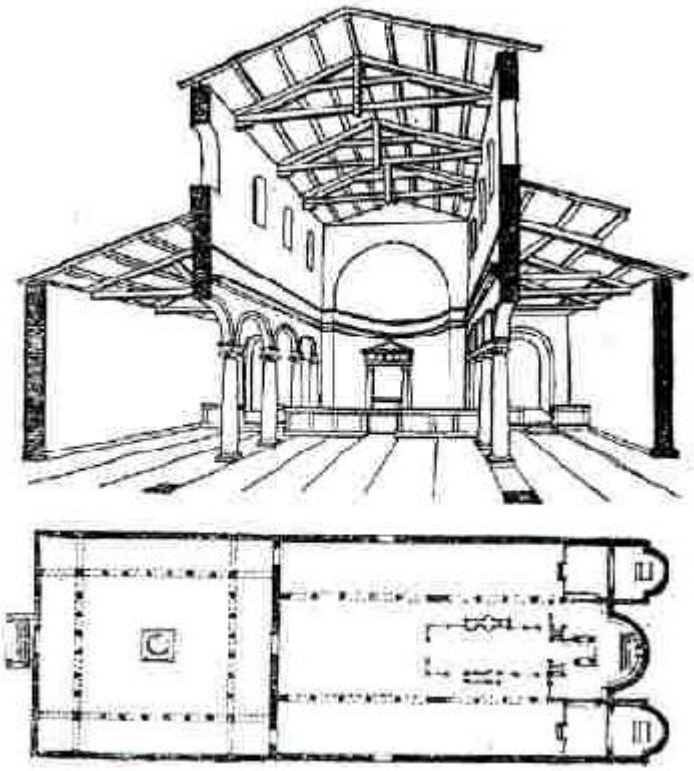
Източната страна на св. олтар се нарича „горно място“. Тук сядат свещенослужителите по време на литургийното апостолско четене.

При православното богослужение се употребяват също и свещи, кандила и тамян. Свещите и кандилата са не само за осветление. Те имат и символично значение. Пламъчетата на свещите и кандилата ни напомнят, че нашите души трябва да горят с пламъка на вярата. При това, светлината създава и светло, радостно, празнично настроение. Кадилният тамян е символ на усърдна молитва – както димът на тамяна се издига нагоре към небето, тъй и нашата молитва трябва да

възлиза към Бога (Пс. 140:2). Но тамянът, свещите и кандилата имат още значение и на приятна Богу жертва. Тамянът е благоуханна смола; пчелният восък, от който са направени църковните свещи, идва от най-благоуханните билки; елеят изтича от маслината – символ на мир и на благодатна Божия сила. Следователно, каденето и паленето на свещи и кандила е символ на нашата чиста и благоуханна духовна жертва Богу.

Храмовете се строят в най-различна форма и стил: като *кораб* – символ на ковчега, в който се спасил от потопа Ной и неговите близки, а днес в новия ковчег – храма, се спасяват вярващите в бурното житейско море; *кръстовидна* – символ на Христовия кръст; *ротонда* (кръгла форма) – символ на Божието съвършенство и безкрайност. Както кръгът няма нито начало, нито край, тъй и Бог е безначален и безконечен. Върху самия храм или близко до него се издига висока кула с камбани и клепала. Камбанният звън възвестява началото на отделните богослужения и на по-важните им моменти, както и някои радостни или тъжни случаи от живота на църквата и на нейните членове – при тържествени молебени (бързо и радостно), на погребения (бавно и тъжно) и пр.

Архитектурният стил на християнските храмове е най-разнообразен. Най-старият е базиличен (Базилика (гр.) – голяма зала в царския дворец), т.е. четвъртитата продълговата църква с равен или засводен таван. Ако църквата е трикорабна, двата странични кораба са отделени от централния с колони или зидани стълпове. Друг стил е романският, трети – византийският, с правилни кръгли сводове; старобългарски – опростена базилична форма с тесни прозорци и барабановиден купол; руски – с високоцилиндрични куполи с луковиден покрив.

Всеки храм се посвещава или на някой Господски или Богородичен празник, или на някой Божи угодник. Празникът, на който е посветен храмът, се нарича „храмов празник“. За този ден храмът основно се почиства и украсява. В навечерието на храмовия празник се отслужва велика вечерня с петохлебие или бдение, а на другия ден – св. литургия с участието на повече свещенослужители. След отпуста на литургията се извършва водосвет и специална лития с поменаване имената на живи и покойни ктитори и приложници на храма.

СВЕЩЕНОСЛУЖИТЕЛИ

Богослужението могат да извършват само лица от мъжки пол, надлежно подготвени, избрани, ръкоположени и поставени за това свето служение. В Православната църква има три благодатни степени на свещенослужение: *епископска* (Епископ (гр.) – надзорник), *презвитерска* (Презвитер (гр.) – старейшина (старец)) и *дяконска* (Дякон (гр.) – служител). Първите епископи са били св. апостоли. Те ръкоположили от своя страна други лица за епископи, презвитери и дякони. Първоначално дяконите прислужвали в църковните трапезарии, а по-късно започнали да прислужват и при богослужение.

Епископът е най-висшата степен на църковната йерархия (йерархия (гр.) – свещеноначалие). За епископи се избират и ръкополагат най-достойните, най-подготвените и богопросветените лица от монасите. Епископът се ръкополага най-малко от двама архиереи, но е допустимо и са записани в Преданието случаи, когато е извършвана еднолична хиротония, например при гонения на църквата или други подобни крайни обстоятелства. Епископа извършва самостоятелно всички тайнства и треби; обладава върховната власт в управлението на епархията (църковния окръг). В Българската православна църква (когато е била православна в

миналото) епархийските архиереи са се наричали *митрополити* (митрополия (гр.) – град-майка, сиреч главен областен град).

Епископите у нас са нямали епархия, а са заемали висши длъжности по управлението в Църквата, в повечето случаи като *викарии* (помощници) на митрополитите. Те са носили име на древноцърковни епархии, които днес не съществуват. Всички митрополити у нас са съставяли *Светия Синод* (Синод (гр.) – събор, събрание) т.е. върховното управление на Църквата, в пълен състав, а четирима от тях, избрани за по четири години, образували постоянното присъствие или – намаления състав на Св. Синод. Председател на Св. Синод е *патриархът* (патриарх (гр.) – отценачалник, сиреч първи между духовните отци, баща на бащите) или ако няма патриарх, Св. Синод се председателствува от наместник-председател, който обикновено е старшият митрополит.

Свещеникът (презвитерът, иереят) получава дара на служението си чрез епископско ръкоположение. Свещеникът извършва самостоятелно повечето от св. тайнства и требите. Той не може да извършва само тайнството свещенство, да освещава храмове, антиминси и миро.

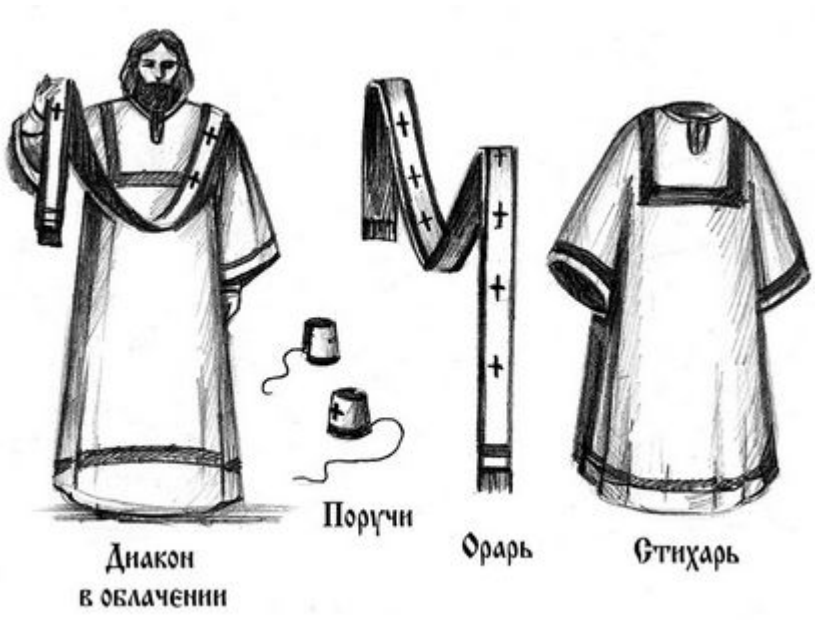
Свещеник, който се отличи с примерен живот и плодоносно служене, получава за награда *офикията* (отличието) *протойерей*, т.е. старши свещеник; отличилият се протоиерей бива възвеждан в *свещеноиконом*; иконом, който е проявил похвална служба, става *протопрезвитер*. Свещеникът-монах се нарича *йеромонах* (свещеномонах). За примерен живот и усърдно служение йеромонахът получава офикия (отличие) *архимандрит*, т.е. началник на монашеско общежитие. Някога архимандрити са се наричали игумените на по-големите манастири.

Дяконът не може да извършва самостоятелно нито една

служба. Той е само помощник на архиерея и свещеника в богослужението. Дяконите-монаси се наричат *иеродякони*, т.е. свещенодякони. Проявилите усърдие в службата и живота си дякони биват отличавани със званието *протодякони* т.е. първи или старши дякони, а иеродяконите получават отличие *архидякони*, т.е. началници на дяконите.

БОГОСЛУЖЕБНИ ОДЕЖДИ

Богослуженията са *свещени* действия. Това налага нуждата те да се извършват с особени одежди (дрехи). Защото, ако ние при особени случаи носим и по-особени дрехи, много по-оправдано е да се употребява специално свещено облачение при извършване на богослужения. Затова и св. Църква още от най-дълбока древност е установила специални богослужебни дрехи (св. одежди), които свещенослужителите обличали при извършване на св. тайнства. Тия одежди получили значение на правомощие за измолване на Божията благодат, проявяваща се в свещенодействията; те станали символ и на йерархическото служение.

Първото богослужебно одеяние е било много просто – дълга бяла горна ленена риза, наречена *стихар*, *алба* (алба (лат.) – бяла) или *туника*. Стихарът е символ на духовна радост и нравствена чистота. Върху него се слагат останалите одеяния, които са отличителни за отделните три служения: *орар* за дякона

(орар (лат.) – дълга платнена лента, с която дяконът подканя вярващите за молитва), *епитрахил* за свещеника (епитрахил (гр.) – околовратник, прехвърлен около врата орар) и *омофор* за архиерея (омофор (гр.) – широка лента от вълнен плат, носена на раменатa). Без тия одежди и днес никой свещенослужител не може, освен при крайно изключителни обстоятелства, да извърши съответните му богослужебни действия. Впоследствие се явили другите *богослужебни* одежди. Към общите богослужебни одежди спадат още наръкавиците, които означават връзките, с които били привързани ръцете на Спасителя през време на мъченията Му.

Дяконският стихар е връхна дреха, и затова е направен от по-дебел плат и е с широки ръкави. Орарът се слага на лявото рамо. Той означава още и ангелски крила. Затова в древност по него били написани думите на ангелското славословие: *„Свят, свят, свят Господ Саваот…“* Орарът на архидяконите и протодяконите е по-дълъг и се препасва под дясната мишница.

Свещеническите одежди имат за основа дяконските. Стихарът на свещеника е долна дреха и затова се прави от бял мек ленен плат с тесни ръкави. Някога при ръкоположението на дякона в свещенически сан задното крило на орара се е прехвърляло около врата отпред и така се получил епитрахилът. Той е отличителна и съществена одежда за свещеника. Без него свещеникът не може да извърши нито едно богослужебно чинодействие. Чрез епитрахила се измолва Божията благодат, която се излива, както някога се изливало мирото върху главата на първосвещеника Аарона. Епитрахилът се препасва с пояс, който означава обрусът (кърпата), който Христос препасал на Тайната вечера при измиването нозете на Своите ученици. Най-отгоре свещеникът облича една връхна дреха във форма на звънец, наречена *пенула* или *фенула*, фелон. Впоследствие, за по-голяма практичност при изпълнение на свещенодействията, отпред фелонът е бил

поскъсен или позапретнат и така се получила днешната му форма. Фелонът означава багреницата, в която облекли Христа при съденето Му, а така също и игото на пастирското служение. Отличените свещеници носят *палица* (ромбоиден плат в размери около 30 х 30 см) или *набедреник* (правоъгълен плат в размери 30 х 40 см), окачени отстрани на бедрата, символ на духовен меч – словото Божие.

Архиерейските одежди имат за основа свещеническите, над които се поставя омофорът, символ на загубената и намерената след това овца. Има два вида омофори – къс и дълъг. Късият има размери 25 х 250 см; той, както се спомена, се намята на раменета. Дългият има размери около 25 х 350 см; той се премята през раменета тъй, че единият край пада отпред, другият остава отдзад, а средната част обхожда раменета и се спуска във вид на триъгълник над гърдите. Архиерейският фелон някога е бил по-широк от свещеническия; бил е украсен с много кръстове, поради което се нарича *полиставрион*, т.е. многокръстник. По-късно цариградският патриарх получил дар от императора една царска дреха, наречена *сакос*. Тя прилича на дяконския стихар. Такава дреха започнали да носят и другите патриарси, след тях архиепископите, докато най-сетне тя станала одежда и на всички архиереи.

> В знак на особено високо служение в числото на архиерейските одежди се явила *короната* (митрата) – шапка, украсена със злато и скъпоценни камъни.

Към архиерейските одежди и отличителни знаци принадлежат още *мантията* – наметало с широки дипли и дълъг край, *панагия* (панагия (гр.) – всесвета, т.е. св. Богородица) или *енголпие* (енголпие (гр.) – нагръдник), т.е. иконичка най-често с образа на св. Богородица, която (иконичка) архиереят носи окачена с верижка върху гърдите

си, *жезъл* – металическа тояга с кръстче на горния край – символ на духовна власт, *дикири* и *трикири*, т.е. свещници с по две и три свещи, с които архиереят благославя народа през време на служба.

ЦЪРКОВНОСЛУЖИТЕЛИ

В богослужението участвуват като помощници и прислужници специални лица, наречени *църковнослужители*. Те получават това право чрез молитва и благословение от архиерей. Това са *иподякони* (поддякони), *анагности* (четци), *псалти* (певци), свещоносци и прислужници. Не може да влиза в св. олтар никое лице, ако не бъде посветено за това. Обикновено за прислужници (шетачи) в св. олтар се поставят деца и юноши, които през време на службата се обличат в стихари и се препасват кръстовидно през гърба и гърдите с орари. При архиерейска служба помагат и иподякони. В древната Църква иподяконите били на по-голяма почит, отколкото днес. Иподяконството се смятало тогава като най-ниска йерархическа степен. Днес иподяконите се смятат само старши църковнослужители.

Установяване на православното богослужение от Иисуса Христа и апостолите

Богочовекът Иисус Христос се явил на света за всички люде и за всички епохи. Той е вечният Агнец, Който се принесъл жертва за греховете на людете. Той е извършил тайната вечеря и установил евхаристичната жертва (Мат. 26:26-28 и Иоан. 6 гл.), която ни очиства от всеки грях. Последната жертва има същата сила и значение, каквато е Голготската, защото в нея по чудесен начин се принасят в жертва същите тяло и кръв Христови. С установяването на св. тайнство Евхаристия, Спасителят е положил началото на

новозаветното богослужение, и основите на всички останали тайнства. (Евхаристия - Ευχαριστία значи благодарност, благодарствена жертва). Още от I век имаме свидетелство (1-то послание на еп. Климент Римски), че Христос наредил да се извършват приношения и богослужби в определени времена.

Божествено установени са в Църквата и другите св. тайнства. Така, например, св. тайнство кръщение е богоустановено, защото сам Иисус Христос отишъл да се кръсти при св. Йоана Предтеча. След възкресението Си, малко преди възнесението, Спасителят установил св. тайнство свещенство, когато казал на апостолите: "*Даде Ми се всяка власт на небето и на земята. И тъй, идете научете всички народи, като ги кръщавате в името на Отца и Сина и Светаго Духа, и като ги учите да пазят всичко, що съм ви заповядал*" (Мат. 28:18-20). Той избрал от всички повярвали в Него за особено служене само дванадесет души: "Не вие Мене избрахте, но Аз вас избрах" (Иоан. 15:16), казал Той, облякъл ги в особени пълномощия и им предал благодатните дарове на Св. Духа (Иоан. 20:21-23).

Всеблагият Христос, освен изброените тайнства, установил и св. тайнство покаяние, с което, без да се нарушава свободата на християнина, дава му се възможност да осветява и обновява своята нравствена природа. Когато се явил след възкресението Си на Своите ученици, събрани заедно, Господ Иисус Христос тържествено им казал: "Приемете Духа Светаго. На които простите греховете, тем ще се простят; на които задържите, ще се задържат" (Иоан. 20:22-23). От тези думи се вижда, че Спасителят е предал на апостолите, а оттук, следователно, и на техните приемници, Своята Божествена власт да задържат или прощават греховете на людете. Без да споменаваме за останалите тайнства, за които по-подробно ще говорим на друго място, тук ще отбележим само, че Иисус Христос, като Основател на християнското

богослужение, предимно на тайнствата, е Единственият и истински техен Свещенослужител, понеже като Бог, Той е първата и последна причина на действащата в тях Божия благодат.

Богочовекът Христос е дал ядката на Новозаветното богослужение, а Неговите първи помощници - Апостолите са завещали най-главните и характерни обредни действия на св. Тайнства и на богослужението въобще. Това най-ясно проличава от древните неделни събрания. На тях Евхаристията е била придружавана и от проповед за Христа. За всичко това ясно говори св. апостол Лука в Деян. Ап. 2:42; 20:7-11.

В Коринт християните се събирали не само за да извършат евхаристия, но също и за обучение и за молитва, за пеене на псалми, за изучаване на пророчествата, за проява на дара да се говорят езици, да се тълкуват и други. (1Кор. 14:26).

Твърде е възможно всички тези елементи на древно-християнското богослужение да са били извършвани и отделно от Тайната вечеря (Евхаристията), която първоначално се е отслужвала вечер. За това свидетелства и самото й название.

Ясно е едно, обаче, че евхаристичният обред не е могъл да бъде съвършено изолиран и че светите апостоли още от първите дни от съществуването на младата Христова църква са му придали и особена обредност, необходима да придаде същински религиозен характер на богослужебното събрание (1Кор. 11:20 и нат.). По същия начин св. апостоли са постъпили и с другите свети тайнства.

Отношение на християнското богослужение към ветхозаветното

Християнството безспорно е възприело елементи от ветхозаветното богослужение при оформяването на обредите си.

Още от времето на Мойсея, еврейският обредов закон е бил строго определен. По времето на Иисуса Христа, той се е изпълнявал в храма, в синагогата и в частните къщи.

В Иерусалимския храм, свещениците и левитите принасяли кръвни и безкръвни жертви: всекидневни жертвоприношения - утреня и вечерня - придружени от пеенето на псалми и определени молитви; празнични жертвоприношения, принасяни на Пасха (Великден), Петдесетница и на празника Очищение, когато първосвещеникът влизал в Святая Святих.

В синагогата, където иудеите отивали на молитва, се рецитирали установени молитви, чели са и тълкували Свещеното Писание и са завършвали богослужението с Мойсеевата молитва, т.е. благославяне на народа. Синагогите са били, освен това, място за събиране на милостиня; те са били и съдилище и училище за народа.

В частните къщи е ставало обрязването на новородените, Великденската (Пасхална) вечеря, годишното възпоменание за освобождението от египетското робство и пр.

Иисус Христос премахнал жертвите, защото чрез Евхаристичната жертва били отменени всички видове древни жертвоприношения. Той и учениците Му ходели в храма, за да бъдат между народа и да му проповядват Евангелието.

Иисус Христос и апостолите посещавали синагогата и вземали активно участие в службите, извършвани там - чели и тълкували Писанието. Християнското общество се отделило от иудейското и вместо в събота започнало да се събира на молитва в неделя. Евреите християни започнали да

проповядват и просвещават юдеите в съботните събрания в синагогата.

Иисус Христос премахнал също така обрязването, еврейската пасхална вечеря и т.н.

На мястото на премахнатите обреди, Христос установил нови обреди, а на първо място - св. тайнства, чрез които ни се преподават благодатните дарове на св. Дух за угасяване на греховния огън и получаване на вечно спасение.

Всичко, което е получила Христовата църква от ветхозаветното богослужение, придобило нов смисъл и значение, съобразно духа на Църквата.

Християнското богослужение е било напълно оформено от апостолите и техните приемници – първите епископи на Църквата.

Наименование на църковните песни

По съдържание, обем, начин на пеене и пр. църковните песни биват възкресни, крестовъзкресни, богородични, светилни, ексапостиларии, кондаци, икоси и т.н.

Тук ще изясним само тези названия от църковните песни, които считаме, че не са добре познати.

Стихира на гръцки се означава с думата στιχηρόν, мн. число, στιχηρά = стихири. Στίχος - правилен ред, правилен строеж. Така се именуват особените песнопения, написани като стихове, с определен размер и на определен глас. На същия глас винаги се пеят и стиховете, които предшестват стихирите - вземани от Свещеното Писание, в повечето случаи от Псалмите. Съдържанието на стихирите се посвещава или на някой светец или на съответното празнувано свещено събитие. Стихирите в повечето случаи биват подобни и

самогласни.

Подобен (от гр. όμοιον) - значи песен, чието съдържание, размер или тон са подобни на друга песен, явяваща се за първата като образец или оригинал.

Самогласен (от гр. ιδιόμελον) - значи песен, която има собствен напев и глас.

Прокимен (произлиза от гр. προκείενον - предлежаш,) - стих, взет от някой псалом, произнасян в повечето случаи преди четенето на Свещеното Писание, и служи като въведение или епиграф - надпис към даденото четиво. Различаваме три вида прокимени: прокимен на апостолското четиво, прокимен на деня (на вечерното богослужение) и велик прокимен в неделните дни на Великия пост, срещу Господските празници и през Светлата седмица.

Богородичен догматик (от гр. Θεοτόκιον) значи песен в чест Св. Богородица, в която, ведно с похвалата към нея, е присъединено и учение (догма - δόγμα) за личността на Иисуса Христа, като Богочовек, и за същността на въплощението. На вечернята *богородичните догматици* се пеят след стихирите на "Господи, возвах". Те представляват особен вид стихири и се пеят на 8 гласа.

Ексапостиларий (гр. εξαποστειλάριον, εξαπστέλλω буквално значи изпратен, изпращам) е особено песнопение на утренята, съдържанието на което е заимствувано в повечето случаи от съответното възкресно Евангелие. Това наименование песнопението е получило поради това, че чрез него се изпросва изпращанено на особена Божия милост (на Св. Дух) върху верните; освен това то ни напомня и за изпращането на апостолите на всемирна проповед.

Икос (от гр. οίκος - буквално значи дом) е песен, която

съпровожда кондаците и която никога не се явява самостоятелно. Тя обяснява същността на празника или пък отправя похвала към честванията светия и то по начин такъв, че му издига като че ли словесен храм, "дом" или паметник. Оттук произлиза и названието на икоса - дом.

Кондак (от гр. κοντός - дървена пръчка, около която се навиват пергаментни свитъци, съдържащи тържествени песни, особено *кодаца),* е песен, коят съдържа кратка похвала към светеца или празника, с изяснение на съдържанието му. Кондакът ни предава накратко най-характерните черти на празника. Той е един вид словесно изображение на празника.

Ирмос (от гр. είρμός - буквално значи сплитане, свръзка) е песнопение, което влиза в състава на канона; написано е в определен размер и по особен план. Посредством ирмосите се свързват една с друга песните на канона.

Ипакои (от гр. ύπακοή - буквално значи подчинение, послушание, внимание). Ипакои е песен, която трябва да се слуша с особено внимание. Тя замества седалния и напомня за онова внимание, с което жените-мироносци и апостолите слушали известието за Възкресението на Христа.

Катавасии (от гр. καταβασία) са особени ирмоси на канона, с които завършва песента. За тяхното пение двата хора или двата клира слизат в средата на храма; оттук произлиза наименованието им κατάβασίς - слизане.

Канон (от гр. κανών - буквално преведено значи правило) е особена литургическа форма, която влиза в състава на утренята и на някои други служби. Той се състои от цял ред песни, свързани чрез единството на възпявания предмет, и е съставен по-определено правило; от това идва и названието канон - правило.

Всяка песен се състои от един ирмос и няколко тропари. Максималното и нормалното число на песните в канона е девет, но има канони от по четири, три и две песни. Те така се и именуват: четирипесници, трипесници и двупесници. Обикновено ирмосът се пее, а тропарите се четат. Понякога тропарите на канона се наричат и стихири.

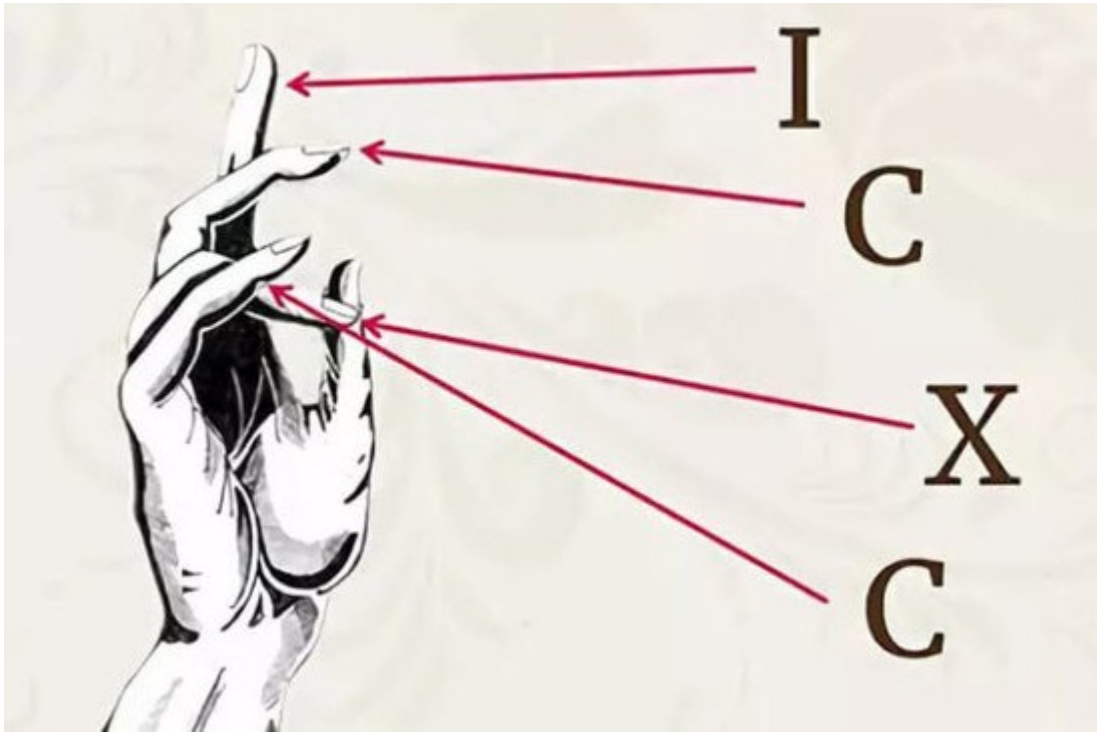
Катизма (от гр. κάθισμα) буквално значи седален. Катизмата е един от дванадесетте дяла, на които е разделен Псалтирят. По време на четенето или пеенето на катизмата, разрешава се на християните в храма да седят. Приблизително същото значение има и терминът седален.

Антифон (произлиза от гр. άντίφωνον) буквално значи противогласник. Антифонът е последователно пеене отделите на дадена хвалебна песен от два хора или от двама певци. Оттук и всяка богослужебна песен, която се изпълнява по гореуказания начин, се именува антифон, макар и в някои случа тя да е пята и от един хор. Някои антифони се наричат още и **степени** - άναβαθμοί, лат. gradualia, защото иудеите в древност изпявали текста на тези антифони (Пс. 119-133) хорово, разположени един срещу друг по "степените" - стъпалата на храма.

Обреди, съпровождащи молитвите и песнопенията в православната Църква

Едни от църковните обреди се извършват от свещенослужителите за преподаване на християните благодатните дарове на Св. Дух и за поука във вярата, а други се извършват от духовниците 1 миряните, за да изразят с тях чистотата и молитвеното горене на сърцата си.

Към богослужебните обреди принадлежат:

1. **Именословното благословение**, при което пръстите на благославящата ръка се поставят така, че да могат да образуват първоначалните букви от името на Иисуса Христа: Ис. Хр. (Филип. 2:10).

Свещеникът в православната Църква благославя само с едната си ръка - дясната, а архиереят - с двете си ръце (Лука 24:50).

2. **Ръковъзлагането** е особен вид благославяне, практикувано от Иисуса Христа (Марк. 10:16; 5:23) и апостолите (Деян 6:6; 13:3). В древната Църква ръковъзлагането било почти единственият начин за преподаване на благодатните дарове: без него не се извършвало нито едно св. тайнство. В днешно време този вид благославяне се употребява само при тайнствата: св. Кръщение, Покаяние и Свещенство. При някой случаи свещенослужителят, освен ръцете си поставя и епатрихила си върху главите на християните. В Синайския молитвослов, например; се разказва, че когато се чете молитва над болник, свещенослужителят трябва да възложи върху него своя орар. По това време в старобългарските богослужебни книги с думата орар са обозначавали епитрахила.

3. **Осеняването със св. Кръст, св. Евангелие и със свещи**. Архиерейското осеняване с дикири и трикири [свещници с по две и три свещи] изобразява явяването светлината на Св. Троица или на Спасителя Христа, Който ни откри пътя към първоизвора на Светлината - към Бога, Който е вечно излъчвана Светлина.

4. **Умиване на ръцете** е дошло в Христовата Църква от иудейската; то ни внушава да пазим чиста душата си напомня ни също тъй за умиване на нозете на апостолите от Иисуса. Христа и за умиването ръцете на Пилата, преди осъждането Спасителя на смърт.

5. **Помазване със свещен елей** е символ на примирението ни с Бога, на духовна радост и на изцеляваща благодат.

6. **Подухването** се употребява в Христовата Църква по примера на Иисуса Христа (Иоан. 20:22).

7. **Поръсване със светена вода.** Водата, като средство за постигане външна чистотата на тялото, е станала символ на вътрешното, душевното очистване.

8. **Кръстно знамение.** В най-древно време кръстът е бил оръдие за позорна смърт, а от времето на Христа той е станал знаме на нашето изкупление. Христос, нашият Изкупител, преди около две хиляди години бил прикован на кръст и с целия Си живот, смърт и възкресение изкупил човешкия род.

Блажени Августин казва: "Външният белег на християнина е знакът на кръста."

Кръстът е знак на християните, защото чрез него външно изявяваме най-важните тайни на християнската вяра. В християнското вероучение под думата тайна се разбира: истина, която е недостъпна за разума на човека, и която, ако Бог не ни я открие по някакъв начин, никога не бихме били в

състояние да узнаем. Тайните на вярата ни се разкриват чрез Божественото откровение, а Божественото откровение в света не е нищо друго, освен самото отображение, обективиране на събитията, които са се извършили и които предстои да се извършат в духовния мир.

Нашата религия крие в себе си две големи тайни: първата от тях е тайната на божествената Троичност (Един Бог в три лица); а втората - тайната на човешкото изкупление, постигнато чрез въплъщението, страданието смъртта и възкресението на Иисуса Христа.

Кръстният знак показва тези две тайни на вярата, понеже думите, произнасяни при кръстното знамение - "*В името*" - означават единството Божие, докато следующите - "*на Отца и Сина и Св. Дух*" - показват, че този един Бог е в три лица. Образът пък на светия Кръст ни напомня за човешкото изкупление, извършено от Иисуса Христа на кръста, т.е. - за втората тайна.

Всички свети отци говорят единодушно за всеобщата употреба на кръстния знак в Христовата Църква. Някои от тях като Тертулиян и св. Василий Велики доказват, че кръстният знак е установен още от апостолско време.

9. **Обръщане на изток.** Бог не може да се постигне рационално, само по пътя на логически умозаключения. Всички рационални понятия и категории за Бога и за Божествения живот са относителни и недостатъчно точни. Целият ни телесен живот е пригоден, за света за ориентировка на човека в света. Духовният пък, живот, може да бъде изявен чрез символи защото само по този път обръщането на древните християни към изток е ставало за това, защото *изток* се е смятал за символ на Христовата светлина (Иоан. 8:12; 9:5). В Рождественския тропар, Иисус Христос се нарича "Слънце на правдата". Затова и

християнските храмове се строят тъй, че олтарите им винаги да са на изток.

10. **Поклони.** Когато се правят поклони в отговор на осеняването със светия Кръст или светото Евангелие, те означават благодарност; а когато са придружени с молитва, то тогава означават просба, молба. С поклоните, които правим през Великите пости изразяваме чувства на покаяние

11. **Коленопреклонение** - то е символ на покаяние, смирение и подчинение на волята Божия.

12. **Падане ничком до земята** - то показва, че ние, през най-главните моменти на богослужението, сравняваме себе си със земната пръст.

13. **Навеждане главата** по време четенето на Евангелието означава внимание, а при пренасяне на светите Дарове - благоговение.

14. **Откриване на главата**. Основание за този християнски обред намираме в Свещеното Писание - в 1Коринт. 11:4-5, се казва: "*Всеки мъж. който се моли или пророкува с покрита глава, засрамя главата си; и всяка жена, която се моли или пророкува гологлава, засрамя главата си; защото се едно е, като да е обръсната.*"

Като имали предвид тези дума на апостола Павла, древните мъже-християни стояли в храма с непокрити глави, а жените-християнки - с покрити глави. Това нещо се спазва и днес през време на богослужението.

За да се спазва древния ред в църквата мъжете и жените са отделени - мъжете стоят в дясната част на храма, а жените в лявата.

Мъжете са облечени с връхни дрехи с дълъг ръкав и дълги

панталони, а жените са с връхни дрехи, които добре покриват тялото, раменете и са с дълъг ръкав, а полите и роклите са дълги и покриват глезените. Жените са с покрити глави.

При нареждане за приемане на свето причастие първи са най-малките деца, следвани от по-големите, после са мъжете и накрая жените.

Четене на Свещеното Писание

Когато човек молитвено чете Свещеното Писание, той идва до живата вяра в Христа Спасителя, която възражда за нов живот, пълен с радост, сила и свобода. Опитът на светиите и на хиляди други люде потвърждава това. Живият Христос Бог е бил всякога необходим за хората: като Светлина на живота, като Освободител от греха и като Извор на мира и радостта.

Записани в Свещеното Писание когато четем думите на пророците и апостолите, ние чувстваме като че ли живеем с тях или че с тях беседваме, макар че свещените книги са писани преди много векове.

Обичаят да се чете Свещеното Писание при християнското богослужение е заимствуван от ветхозаветното. Древните християнски общества, при неделните си събрания, чели закона и пророците, т.е. каноническите книги на Стария завет. Сам апостол Павел препоръчва посланията му да бъдат четени не само в църквите, за които били предназначени, също и в другите църкви. Очебийно е, че това четене е трябвало да бъде публично (Колос. 4:16).

Отделите, на които са разделени евангелските и апостолските четива за богослужебна употреба се наричат зачала. Всяко зачало представлява нещо цяло и завършено. Отделните евангелия имат различен брой зачала: Евангелието от Матея се разделя на 116 зачала, от Марка на 71, от Лука на

114, и от Иоана на 67. Апостолските послания имат постоянен брой от 355 зачала.

Разпределението на зачалата не съвпада с делението на Св. Писание на глави. Четенето на зачалата при богослужението е наредено така, че в продължение на една църковна година да бъдат прочетени във всеки храм четирите евангелия и всички апостолски послания.

Поучения в Църквата

Православната Църква още от най-дълбока древност е въвела проповедта като необходима част на съществено богослужение. Както за човека е мъчно, или въобще, невъзможно да усвои човешката мъдрост без помощта на школувани и опитни преподаватели, така и за християнина е твърде мъчно да стигне до пълно съвършенство без предварителното и усърдно изучаване истините на вярата и на Божия закон, преподадени от опитни наставници. Благодатта Божия, не ще озари тайнствено онези люде, крито пренебрегват външните средства на богопознание, предлагани им постоянно от светата Христова Църква. Поради това всеки православен християнин е имал и има задължение да се стреми към познаване истините на вярата с помощта на всички възможни естествени средства.

Към числото на последните принадлежи и проповедта. Истински проповедник в Христовата Църква е бил само този, който е познавал душите на людете и се е съобразявал с въпросите, които са ги вълнували. Абсолютната истина на Откровението, по различни пътища, се е пречупвала и е била възприемана от людете в зависимост от духовната им организация и от подготовката им. Богочовекът Иисус Христос, където и да е поучавал, винаги се е съобразявал със слушателите Си; Той проникновено е познавал човешката душа: например проповедта на планината (Мат. 5:7); при

Иаковия кладенец (Иоан. 4:5-42); при митаря Матея (Лука 5:27-29); на лодката в езерото (Лука 8:22-25) и други.

Светите апостоли разкривали и обяснявали словото Божие не само писмено; те преди всичко го преподавали лично, посредством жива устна проповед. Те преследвали със словото една цел, а именно - да възстановят нарушената хармония между Бога и човека, за да може последният да наследи Царството небесно.

По-късно св. отци също добре знаели силата на проповедта и с голяма ревност разпространявали Словото чрез проповед. За св. Василий Велики, Григорий Богослов, Иоан Златоуст и за редица прославени християни и Божии угодници словото-проповед е било творческо дихание, което пречиства и обновява сърцата на людете и ги прави способни да сияят с блясък, който никога не гасне.

Първите проповедници са изяснявали преди всичко текста на Свещеното Писание. Освен това те са застъпвали в своите поучения догматични, нравствени и исторически предмети.

Проповедничеството в най-древната Църква е било завещано от Иисуса Христа и св. Апостоли, а в последствие затвърдено и от вселенските събори. Христос изпратил св. Апостоли, а в тяхно лице и приемниците им, т.е. епископите, с думите: "*Идете и научете всички народи...*" (Мат. 28:19), а ап. Павел с клетва завещава проповедническата дейност, като казва:

"*Заклевам те пред Бога и Господа нашего Иисуса Христа, Който ще съди и живи и мъртви, кога се яви Той и настъпи Царството Му: проповядвай словото, настоявай навреме и не навреме, изобличавай, запретявай, увещавай с голямо дълготърпение и поука*" (2Тим. 4:1-2).

58-то апостолско правило пък изисква: "Епископът или свещеникът, който се грижи за църковните служители и народа и не поучава в благочестие, да бъде отлъчен".

Шестият Вселенски събор задължавал пастирите да поучават народа във всички дни, особено в неделните (правило 19-то).

Св. Иоан Златоуст казва: "Който ходи постоянно в църква и слуша проповедта, той ще знае Св. Писание".

На жените, въз основа думите на ап. Павел (1Коринт. 14:34-35), не е позволено да проповядват публично. Тертулиян потвърждава, че препоръката на св. ап. Павел се спазвала: "На жените, дори учени и святи, не се разрешава да говорят и поучават в църква".

Проповедите в Църквата се произнасят или непосредствено след прочитането на Светото Евангелие или към края на Литургията, както постъпваме и днес. Едни от проповедниците изнасяли своите беседи от амвона, а други - от солея, пред царските двери.

Времена на православното богослужение

Празнуването на възкресния ден не е ново явление в нашата Църква. Елементите, които са определили празнуването на възкресния ден, съществували много отдавна.

За да разберем основата и същността на този празник, нека се спрем накратко на произхода и празнуването на ветхозаветната събота. Древният свят е отделял един от седмичните дни за почивка и молитва към Бога. Израилският народ, съгласно Мойсеевия закон, почитал съботата - седмия ден в седмицата. Христовата Църква почитала по същия начин деня на Христовото възкресение.

От времето на Иисуса Христа, вместо съботата, християните започнали да празнуват първия ден на седмицата, неделя, понеже в тоя ден Христос възкръснал от мъртвите (Марк. 16:1-6). Св. Писание нарича първия седмичен ден още "ден на Господа" или Ден Господен" (Йоан. 20:1, Откр. 1:10).

За празнуването на възкресния ден в древната Църква има много свидетелства: Климент Римски в първото си послание до коринтяни казва; че Господ заповядал на християните да извършват προσφοράς καί λντονργίας - приношения и литургии в определени времена. Св. Варнава казва: "Ние живеем в радост деня, в който Иисус Христос възкръсна от мъртвите". Св. Игнатий Антиохийски нарича възкресния ден "Кириаки" - ден Господен. За празнуването на възкресния ден в древната Църква се говори и в Апостолските постановления.

Наред с възкресния ден, както споменахме, за богослужебни дни древната Църква е считала и всички останали седмични дни, а именно: понеделник, вторник, сряда, четвъртък, петък и събота.

Първия **ден след Възкресението, или понеделника**, св. Църква е посветила на безплътните сили, на светите Ангели, защото те са постоянните служители на Христа. Ангелите са Му служили още от момента на раждането Му, били са при Него още при началото на изкупителния Му подвиг (Мат. 4:11, Марк. 1:13), та дори и до страшната смъртна борба (Лука 22:43), съпътствали са Сина Човечески през целия Му земен живот (Йоан. 1:51) и безчислени техни легиони били в Негово разпореждане (Мат. 26:53); славословили са спасителната Витлеемска пещера (Лука 2:13); обкръжавали са живоносния гроб в Гетсимания и, накрай, възвестили за радостта на възкресението (Мат. 28:2, Йоан. 20:12-13, Марк. 16:5, Лука 24:2).

Втория **ден след Възкресението - вторника**, Църквата

посветила на пророците, респ. на св. Иоана Предтеча, който, след Св. Богородица и св. Ангели, съгласно свидетелството на Бога (Мат. 11:11), е пръв между всички св. угодници. Понеделника, значи, св. Църква посветила на Ангелите, постоянните служители на Христа, а вторника на пророците - древните служители на Христовото Царство.

В третия **ден след Възкресението - сряда**, Христос бил предаден от Иуда на безчовечни страдания и смърт (Мат. 26:2, 14-16, 26). Св. Църква още от апостолско време с 69-то апостолско правило посветила този ден за благоговейно възпоменание на страданието и смъртта Христови.

Четвъртият **ден след възкресението - четвъртъка**, е посветен на св. Апостоли и на св. Николая Мирликийски. Църквата смята пророците за древни Божи служители, а апостолите - избрани от Господа служители на Христовата нива (Мат. 21:33-42). На този ден Спасителят извършил в Сионската горница за учениците Си тайната вечеря, а след това, също пак в четвъртък, на Елеон, Той ги направил всемирни проповедници и учители на Божията истина (Деян. Ап. 1:8). Св. Николая Църквата чества на този ден, защото той с твърда вяра, която се проявява в добри дела, и неуморно, подобно на св. апостоли, работил до края на живота си за слава на Бога.

В *петия* ден след Възкресението - петък Църквата чества кръстните страдания и смъртна Иисуса Христа (Йоан. 19:14). След намиране в IV в. на честния и животворящ Кръст Христов и след освещаването на мартириума, т.е. на Константиновата базилика над св. Гроб на 14 септември 335 г., св. Църква присъединила към възпоменанието на Господните страдания и смърт и поклонението на св. Кръст, на който Христос е бил разпнат. От тогава насам споменът за страданията Господни и този за св. Кръст са неразделно свързани.

***В шестия* ден след Възкресението - събота** Църквата спомня всички починали и всички мъченици за вярата Христова.

В древност Църквата извършвала богослужение и в някои строго определени, т.н. канонически часове на денонощието: първия, третия, шестия и деветия часове.

Първия час, който съответства на нашия седми утринен час, Църквата определила за богослужебен, понеже в него Иисус Христос бил заведен от първосвещеника Кайафа на съд пред Пилата.

Третия час, който съответства на нашия девети предобеден час, Църквата определила за богослужебен, защото в него Св. Дух слязъл над светите апостоли и благодатно ги озарил.

Шестият час съответства на обедното време. В него е бил разпънат на кръст нашият Господ Иисус Христос.

Деветият час съответства на нашите трети и четвърти час; тогава е починал Иисус Христос.

Празници и пости в най-древната Църква

Първият от древните празници е бил посветен на Христовото Възкресение - Великото спасително тържество над смъртта и ада.

Евреите са имали до това време свой празник - Пасха, установен от пророк Мойсея, по Божия заповед, в спомен на освобождението им от египетското робство. Той им напомнял първото ядене на пасхалното агне, последвано от чудесното преминаване Червеното море. В знак на тези велики събития, израилтяните всяка година на същия ден трябвало във всяко семейство да заколят и изядат по едно агне; но всичко това било само предобраз на друго, по-съвършено освобождение и

на една несравнимо по-спасителна Пасха.

Християнският празник Пасха непосредствено заменил еврейската, затова и деня на Възкресението, т.е. първата неделя (Мат. 20:1; Йоан. 20:1) от християните била наречена *неделен ден, ден на Господа,* κύριακή. Последното название се среща в Откровението (1:10). Намира се също в Дидахи, в посланието на Варнава, в посланието на св. Игнатий до магнезийците и в първата Апология на св. Юстин философ.

На първия Никейски събор, в 5-то правило, се поменава вече за това, че Великденските 40-дневни пости съществували повсеместно.

Блажени Августин и Апостолските постановления свидетелстват, че от апостолско време съществували и празниците Петдесятница и Възнесение Господне.

Бил въведен и обичая в първите дни на месец януари да се празнува и т.н. "Теофания" - Богоявления (Θεοφάνια). Под Богоявление се разбира Кръщението на Иисуса Христа.

ВИДОВЕ БОГОСЛУЖЕНИЯ

Ежедневен, седмичен и годишен кръг. В молитвата пулсира животът на Църквата. С молитва започва Църквата всеки нов ден; с нея тя ознаменува и всяко по-важно събитие от дневния, седмичния и годишния кръг. Участвувайки в ежедневното и празничното богослужение, християнинът, като жив член на Църквата, участвува и в нейния молитвен и благодатен живот.

В Православната църква имаме три богослужебни кръга: *ежедневен, седмичен и годишен*.

Към ежедневното богослужение принадлежат следните последования: *вечерня* (Според древното времечисление денят започва от вечерта (Бит. 1:9), *повечерие* (малко и велико), *полунощница, утреня, часове* (първи, трети и шести), *литургия* и *девети час*.

Според Църковният устав денонощието се дели на 12 часа ден и 12 часа нощ. Деня започва в 06 часа, който според Църквата е нулевия дневен час. Съответно 09 часа е 3-тия час, 12 часа е 6-тия час, 15 часа е 9-тия час, 18 часа е 12-тия час и нулевия нощен час, 21 часа е 3-тия нощен час, 00 часа е 6-тия нощен час, 03 часа е 9-тия нощен час, 06 е съответно нулевия дневен час.

Трябва да се има предвид, че в Църквата няма изместване на часовете за лятно часово време. Тоест например 16:00 по промененото лятно време, ще е 15:00 по непромененото време по църковен устав. Безсмислената смяна на времето, освен че влияе отрицателно на човешкия биологичен ритъм и организъм, е поредно нововъведение на безбожните масони и „църковни“ астрономи йезуити, каквото е и новия (григориански или новоюлиански) календар. Например първият, който е предложил смяната на часовете за лятно време е висшия иудомасон и „баща на американската нация“ – Бенджамин Франклин. Календарното изменение е съставено от йезуитския професор, астроном и свещеник Христофор Клавиус, който е роден в Бавария. В същата тази Бавария, също така йезуитски професор Адам Вайсхаупт, впоследствие ще извърши друг богопротивен акт, създавайки ордена на Илюминатите.

Целта на тези изменения е всяване на смут, объркване и РАЗДЕЛЕНИЕ СРЕД ПРАЗНУВАЩИТЕ. И днес част от т. нар. „официални“ църкви празнуват по стария юлиански църковен календар, а други по новия йезуитски папски календар. Това

е пряко нарушение на каноните на Светата Църква, които са постановили единно празнуване за всички вярващи: „Нека благоразумието на ваша светост да размисли, колко непохвално и непристойно е, щото в едни и същи дни, едни да постят, а другите да правят пиршества…“ (Светият равноапостолен цар Константин, „История Церкви, Книга I, главы 7, 10 и 11” Блаж. Феодорит Кирский.) – Това са думите на равноапостолния свети цар Константин, казани във връзка с приемане на ЕДИНЕН КАЛЕНДАР ПО ВРЕМЕ НА ПЪРВИЯ ВСЕЛЕНСКИ СЪБОР (когато е решен разделящия верните въпрос за празнуване на Възкресение Христово). Друг основен и смешен абсурд в “поправеното” богослужение на „новоюлианските“ църкви е разделянето при подвижните и неподвижните празници – едните остават в стария, другите “преминават” във новия стил?! ВСИЧКО ТОВА ФАКТИЧЕСКИ Е ПОРЕДНА ГАВРА И ПОДИГРАВКА НАД ОБИКНОВЕНИТЕ ХОРА ОТ СТРАНА НА МАСОНИТЕ, КОИТО ОТДАВНА УПРАВЛЯВАТ ТЕЗИ „ДЪРЖАВНИ“ ИКУМЕНИЧЕСКИ ЦЪРКВИ И ВОДЯТ УВЕРЕНО СВОЕТО ПАСТВО КЪМ АДА.

Да се върнем към богослужението:

Вечернята се извършва обикновено към залез слънце, повечерието – след вечеря, полунощницата – след полунощ, утренята – към зазоряване, часовете – след утренята, литургията – след часовете, деветият час – след обед, между 3 и 4 часа.

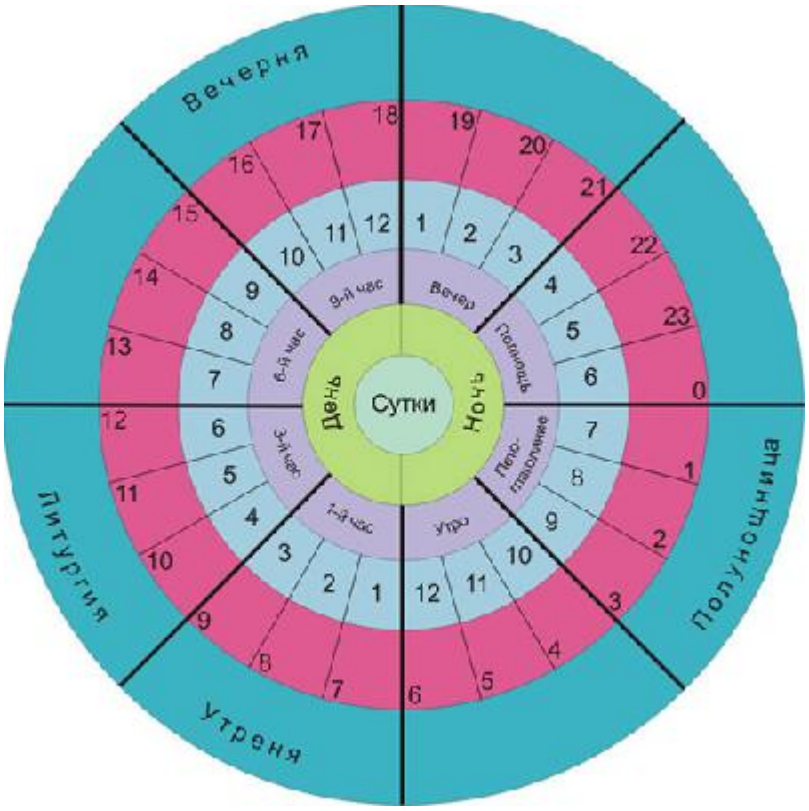
Срещу някои по-големи Господски празници (Рождество, Богоявление, Възкресение, Св. Дух) вечернята се извършва сутрин, свързана със св. литургия. През време на Великия пост, с изключение на дните събота и неделя, вечернята също се извършва сутрин. Свързване на утренята с вечернята имаме при т. н. *всенощно бдение* (Нарича се така, защото продължава цяла нощ) което се отслужва срещу празнични

дни. Бдението започва след залез слънце и продължава цяла нощ или до късно през нощта. То е израз на духовно тържество и молитвено бодърствуване.

За всяка отделна служба от ежедневното богослужение ще се каже по-нататък по- обстойно.

Богослужебните последования на седмичния кръг са изложени в богослужебната книга, наречена *октоих* (осмогласник - Октоихът е дело предимно на св. Йоан Дамаскин). Всеки един ден от седмицата е посветен на един Божи угодник или на някакво възпоминание. Неделята е посветена на Възкресението Христово, понеделникът – на св. безплътни сили (ангелите), вторникът – на св. Йоан Предтеча, срядата - на Христовите страдания и Кръст и на Иудиното предателство, четвъртъкът – на св. Николая Мирликийски и на св. апостоли, петъкът – на св. животворящ Кръст Господен, и съботата – на св. Богородица, на всички светии, на св. мъченици и на покойниците. Песните от октоиха отразяват духа и настроенията на честувуваните събития през седмичните дни. Така например, неделните песнопения са радостни и тържествени, в понеделник са умилителни, в сряда и петък – покайни, в събота са траурни.

За по-голяма прегледност богослужебните последования от денонощния кръг могат да се изразят графически по долупосочения начин:

Богослуженията на месечния и годишния кръг са изложени в 12-те *минеи* (месечници), а на пасхалния – в постния *триод* (трипеснец) и в *пентикостара* (петдесетника). Минеите съдържат службите за всички дни на 12-те месеца и на неподвижните празници; триодът – на службите от Неделята на митаря и фарисея до Велика събота включително, а пентикостарът – от Възкресение Христово до Неделята след Петдесетница. Триодът и пентикостарът са нещо средно между октоиха и минея – те съдържат служби на седмични дни (както октоиха), но и празници, напр. Тодоровден, Връбница, Възкресение, Петдесетница, Св. Дух и пр. (както минеите).

Празниците се делят на *подвижни* и *неподвижни*. Подвижни са ония, които се намират във връзка с празника Пасха (Възкресение Христово, Великден), а неподвижни са ония, които се празнуват винаги в едно и също определено число на месеца. Св. отци на Първия вселенски събор (325 година) наредили, щото Пасха да се празнува в първия неделен ден след мартенското пълнолуние, с цел никога да не съвпада с юдейската пасха. Поради това празникът на Христовото възкресение, според православния календар, се пада в един от 35- те дни между 4 април и 8 май. По-важните подвижни празници са: Пасха, Възнесение, Петдесетница,

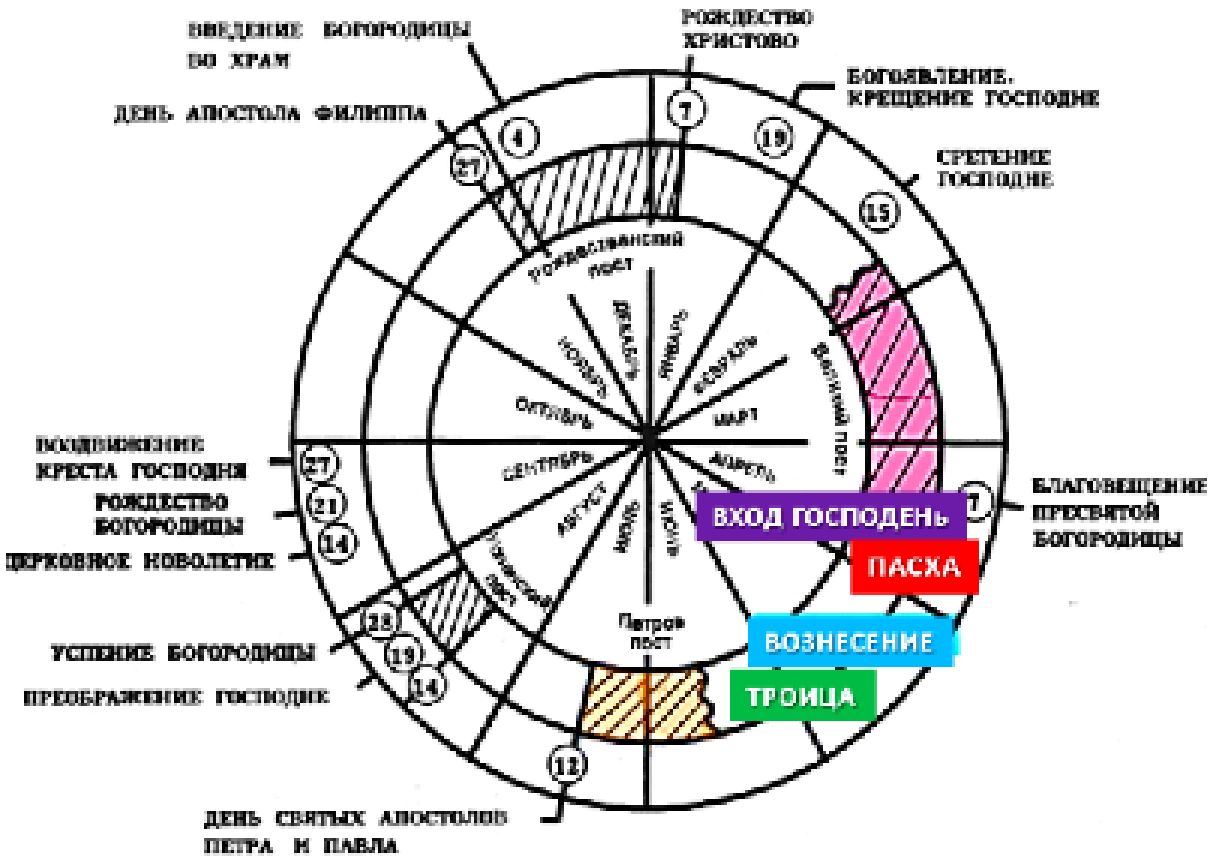
Св. Дух, неделите на месни и сирни заговезни, Тодоровден, Неделя Православна, Вход Господен в Иерусалим (Цветница, Връбница). Велики четвъртък, Петък и Събота.

Неподвижните празници се делят на Господски, Богородични и светийски.

По-важни Господски празници са: Рождество Христово (**07 януари по светския календар, което е † 25 декември по църковния календар**), Обрезание (**14 януари по светския календар, което е † 01 януари по църковния календар**), Богоявление (**19 януари по светския календар, което е †06 януари по църковния календар**), Сретение (**15 февруари по светския календар, което е † 02 февруари по църковния календар**) и Преображение (**19 август по светския календар, което е † 06 август по църковния календар**). Господски празници са и подвижните – Вход Господен в Иерусалим (Цветница, Връбница), Възкресение и Възнесение.

По-важни Богородични празници са: Рождество Богородично (**21 септември по светския календар, което е † 08 септември по църковния календар**), Въведение (**04 декември по светския календар, което е †21 ноемврипо църковния календар**), Благовещание (**07 април по светския календар, което е †25 март по църковния календар**) и Успение (**28 август по светския календар, което е †15 август по църковния календар**).

Светийски са празниците, които са посветени на велики Божии угодници – пророци, апостоли, мъченици, преподобни, светители и пр. По-нататък ще се дадат кратки сведения за по-големите празници, тачени от Православната църква.

По-големите празници се предшестват от известно число подготвителни дни, определени от св. Църква за пост и усърдна молитва. Постът, т.е. въздържанието от блажна храна, възбудителни напитки и от греховни мисли помагат за обуздаване на страстите. Постът, съединен с искрена молитва и покаяние, възражда и възвисява душата.

Православната църква е определила през годината следните по-продължителни пости: *Велик, Петров, Богородичен и Рождественски*. Великият пост започва с една седмица по-слаб пост (Сирница), когато може да се яде млечна храна и яйца. От понеделника след неделя Сиропостна започва строгият пост и специалното великопостно богослужение, които траят до Велика събота включително – всичко 48 дни. През първата великопостна неделя християните *тримирят* (тридневничат), т.е. три дни не ядат, нито пият (за немощни, болни и престарели – парче хляб с вода), като само в сряда след преждеосвещената литургия вземат св. Богоявленска вода и се подкрепват с

малко суха храна.

За всички седмици: от понеделник до петък – без олио и вино; сряда и петък – сухоядене; събота и неделя – разрешава се олио и вино. В деня пред Благовещение, ако е преди Лазаровден – олио. На Лазарова събота – рибен хайвер. На Благовещение – разрешава се и риба. (Ако Благовещение е през Страстната седмица до Велики Четвъртък вкл. – олио, ако е на Велики петък или Велика събота – вино.) Страстната седмица – сухоядене в понеделник, сряда, а на Велики петък не се яде нищо (за немощни, болни и престарели – парче хляб с вода).

Петровият пост започва от понеделник след Неделята на всички светии и продължава до Петровден. През този пост сряда и петък (и понеделник, ако е предприет от постещия) – без олио и вино; Понеделник (ако не е предприет по принцип за постен ден от постещия), вторник и четвъртък – с олио и вино. Събота и неделя – и риба;

Ако през делничните дни на поста има празник, например Рождение на свети Иоан Кръстител (07 юли по светския календар) - тогава се разрешава олио, вино и риба.

Богородичният пост започва от 14 август и продължава до 28 август - Успение Богородично. От понеделник до петък – без олио и вино; събота и неделя – разрешава се олио и вино; На Преображение Господне се разрешава риба.

Рождественскияъ пост започва от 28 ноември и трае до 07 януари - Рождество Христово. Сряда и петък (и понеделник, ако е предприет от постещия) – без олио и вино; Понеделник (ако не е предприет по принцип за постен ден от постещия), вторник и четвъртък – с олио и вино. Първите събота и неделя от поста с олио и вино без риба;

Събота и неделя – и риба; на Въведение Богородично (04.12) и Св. Николай (19.12) – и риба; Съботата, неделята и Игнажден в последната седмица преди празника до Рождество са без риба.

Особени постни дни (н.ст. /ст.ст.):

Навечерие на Богоявление (18 ян. /5 ян.) – строг пост – без олио и вино.

Отсич. главата на св. Йоан Кръст. (11 септ. /29 авг.) – строг пост – без олио и вино;

Кръстовден (27 септ. /14 септ.) – строг пост – без олио и вино.

(Ако се падат в събота или неделя се допуска олио и вино)

Блажни периоди (н.ст. /ст.ст.):

1. От Рождество Христово (7 ян. /25 дек.) до деня (17 ян. /4 ян.) преди Навечерието на Богоявление, вкл.

2. От Неделя на Митаря и фарисея до Неделя на Блудния син (седмицата от 14-тия до 7-мия ден преди Сирната седмица).

3. През цялата Сирна седмица се разрешава млечна храна и риба.

4. Светлата седмица – от Пасха до Томина неделя.

5. От Свети Дух до Неделя на Всички светии (седмицата преди Петровия пост).

Освен тия пости, Църквата е отредила да не се яде блажно в сряда и петък на всяка

седмица, През цялата година е строг пост – без олио и вино. (Апостолски канон 69). Ако се падат в празник или празничен период, се разрешава допустимото за деня (на Господските празници, напр. Сретене Господне се разрешава олио, вино и риба, а на други, напр. Полагане честния пояс на Пресвета Богородица, свети великомъченик Димитрий (Димитровден) и т.н., се разрешава олио и вино). Поста през понеделника е похвален, но не е задължителен (Коментар в Пидалион ст.93).

От Томина неделя (Втора неделя след Възкресение Христово) до Петдесетница (Осма неделя след Възкресение Христово) поста в сряда и петък (и понеделник, ако е предприет от постещия) е облекчен, като се разрешава олио и вино. През този период, ако постните дни се падат на празник, например Преполовение на Петдесетница (двайсет и петият ден след Пасха) или Отдание на Пасха (срядата преди Възнесение Господне), се разрешава и риба.

Ако празниците на свети първовърховни апостоли Петър и Павел (Петровден) и Успение Богородично, които ознаменуват съответно края на Петровия (Апостолския) и Богородичния пост се падат в постните дни сряда, петък (и понеделник, ако е предприет от постещия), тогава се позволява постна храна с олио, вино и риба.

ВИДОВЕ БОГОСЛУЖЕБНИ ЧИНОДЕЙСТВИЯ

Богослужебните чинодействия по важност се делят на *тайнства* и *треби*. Тайнствата са установени от Господа Иисуса Христа свещенодействия, при които, при произнасяне на определена молитвена формула, се изпросва Божията благодат, която невидимо се проявява, като ни очиства, възражда, подкрепява, освещава и спасява. Требите са установени от Църквата чинодействия, чрез които се измолва Божията помощ при една или друга духовна и телесна

потреба. В по-широк смисъл и тайнствата могат да бъдат смятани за треби, особено тия, които задоволяват частни духовни нужди, като напр., тайнство брак, елеосвещение и др. Под думата „обред“ пък се разбира външната страна на богослужебните чинодействия.

БОГОСЛУЖЕБНИ КНИГИ

Днес в православните църкви са в употреба следните по-важни богослужебни книги:

Служебник – съдържащ последованието на ежедневното богослужение. Тя е книга, предназначена за свещеника, и съдържа предимно оня богослужебен текст, който се произнася от свещенослужителите.

Требник – съдържа требите. И тя е книга предимно за свещенослужителите. *Напрестолно св. Евангелие* – съдържа евангелските чтения за цялата година. *Апостол* – съдържа чтения от апостолските послания за цялата година.

Часослов – съдържа ежедневните служби; предназначен е за четците и певците.

Октоих (осмогласник) – съдържа службите за всеки ден и глас от седмичния кръг.

Миней (месечник) – съдържа службите в чест на светиите и празниците за всеки ден от месеца.

Има 12 минеи, според числото и името на всеки месец от годината.

Триод постен – съдържа службите от Неделя на митаря и фарисея до Велика събота.

Триод цветен (Пентикостар, петдесетодневник) – съдържа

службите от Възкресение до Неделя след Петдесетница (Неделя на всички светии).

Ирмологий (катавасийник) – съдържа катавасиите (началните стихове от песните на канона) за всички празници.

Псалтир – съдържа псалмите на св. пророк и цар Давид.

Молебно пение – съдържа различните молебни.

Каноник – съдържа канони, акатисти, утринни и вечерни молитви и др.

Типик (устав) — книга, която излага реда на богослужението на всички дни и празници.

БОГОСЛУЖЕНИЯ В ДЕНОНОЩНИЯ КРЪГ

Вечерня

Денонощният богослужебен кръг започва с вечернята, понеже според древното църковно леточисление денят започва от вечерта.

Главната мисъл, която е прокарана във вечернята, е сътворението на света и на човека, както и – началото на човешката история.

Вечернята започва с 103 псалом – *„Благослови́, душе́ моя́, Го́спода…“*, наречен предначинателен псалом. Този псалом ни дава пълна картина на творението във всичкото му разнообразие в небето, на земята и в необятните морски предели. Ние славословим Бога за безпределната Му мъдрост и величие – *„Я́ко возвели́чишася дела́ Твоя́, Го́споди, вся прему́дростию сотвори́л еси́“*.

След предначинателния псалом дяконът или свещеникът произнася *велика ектения* (Ектения (гр.) – протяжно

моление, кратки прошения. Има няколко вида ектении: малка, велика, сугуба (удвоена, т.е. – с удвоено молитвено усърдие) и просителна. На призива при малката и великата ектения отговаряме с „Господи помилуй“, при сугубата – с тройно „Господи, помилуй“ и при просителната с „Подай, Господи“). В нея се молим за мир и плодородие, за добруването на народа, за духовната власт, за страдащите в света и пр.

След великата ектения се пее 140 псалом – *„Господи, воззвах к Тебе…“* (Господи, викам към Тебе, чуй ме!). Пеят се стихири, т.е. песни от октоиха и минея или триода, които са във връзка с деня или празника.

Срещу празник, след стихирите, се прави т. н. *вход*: свещеникът, с кадилница в ръка, обхожда св. престол, излиза през северната врата на св. олтар, идва на средата на църквата, прекадява и, обърнат към изток, възглася: *„Премудрость, прости!“* (Изслушайте с внимание премъдростта!)

Чете се или се пее древнохристиянският химн *„Свете тихий…“*, в който се възпява Христос като Син Божий и Св. Троица. Свещеникът влиза в олтара. Следва сугуба ектения. Прочита се кратко вечерно славословие *„Сподоби, Господи…!“*, изпяват се още няколко песни, наречени „стиховни стихири“, чете се или се пее вдъхновената песен на стареца Симеона Богоприемец: *„Нине отпущаеши…“*, следва *„Св. Боже… Пресвета Троице… Отче наш…“*, изпяват се празничните и дневни тропари и се дава *отпуст*, т.е. заключителна молитва.

На храмови и други празници на вечернята се извършва и *петохлебие*, т.е. благословение на пет хляба, на пшеница, вино и елей.

Полунощница

Тая служба се извършва в полунощ. Тя е израз на духовно бодърствуване и очакване на Христа, подобно на петте мъдри девици в Христовата притча, които посрещнали младоженеца със запалени светилници.

При духовното бодърствуване нашата съпротивителна сила срещу пристъпите на лукавия е по-голяма.

Има няколко вида полунощница: ежедневна, съботна, неделна и празнична.

Утреня

Утренята изразява зората на новозаветното време. Тя започва с 19 и 20 псалми. Следва кратка сугуба ектения. След възгласа *„Слава Святей, единосущней и животворящей и нераздельней Троице…“* започва четенето на *шестопсалмието*, т.е. на шест псалми (3, 37, 62, 87, 102 и 142), които се изслушват с дълбоко внимание и при загасени свещи. След шестопсалмието се казва велика ектения. Свещите отново се запалват и се пее четири пъти: *„Бог Господ и явися нам“* (Бог е Господ и ни се яви. Благословен е Идещият в името Господне!“) Пеят се тропарите на празника и деня. След малка ектения се пеят песни, наречени *седални.*

В празничния ден се прочита утринно Евангелие. След него се чете т.н. *канон*, т.е. девет песни, в които е разказана историята на празника или е изложен животът и подвигът на чествувания Божи угодник. След канона се пее хвалебната песен на св. Богородица. В празнични дни се пее *„Всякое дихание…“* (Всичко, що диша, да хвали Господа!) със стихове от 148, 149 и 150 псалми и стихири в чест на празника.

Утренята завършва със *славословие*, в което се възхваля Господ Иисус Христос, като Божие Агне, и Св. Троица. В

празнични дни се пее велико славословие. Произнасят се сугуба и просителна ектения. Ако след утренята няма св. литургия, в края се четат литургийните апостолско и евангелско четива.

Часове

Часовете се състоят от по три псалома, с тропари, четене на „Св. Боже“, кондаци (Кондакът е песен като тропара), молитвата *„Иже на всякое время…“* и заключителната молитва.

Всеки час изразява една идея или е възпоминание на някое новозаветно събитие. Така, например, *първият час*, който обхваща времето от 6 ч. до 9 ч. сутрин, изразява началото на нашата ежедневна работа, почването на трудовия ден. Ние молим Бога да *чуе молитвата ни* в този ранен час и да насочи стъпките ни към изпълнение на Божието слово. *Третият час* (9 – 12 часа) напомня за слизането на Св. Дух над апостолите, станало в същия този час. Ние молим Бога да обнови в нас Св. Дух. *Шестият час* (12 – 15 ч.), е в спомен на Христовото разпятие, а *деветият* (15 – 18 ч.) – на кръстната смърт на Господа.

Когато се служи всенощно бдение, утренята завършва с първия час, а третият и шестият се четат на другата сутрин преди св. литургия.

Деветият час се чете вечер, преди вечернята. У нас часовете обикновено се четат в манастирите.

Има три вида часове: обикновени или ежедневни, великопостни и царски. Последните се четат само в дните преди Рождество Христово и Богоявление.

Изобразителни

Те се състоят от два псалома (102 и 145), блаженствата, Символа на вярата, Отче наш, тропари и кондаци, молитвата *„Всесвятая Троице…“* и заключителен псалом (33). Изпълнява се след часовете (1, 3 и 6), когато няма св. литургия.

СВ. ЛИТУРГИЯ (Думата литургия (гр.) значи обществено дело, служба. С течение на времето тя получила значение на обществено богослужение, по-специално – на тайнство св. евхаристия, св. причастие.)

Няколко думи за св. литургия

Св. литургия е център на православно-християнското богослужение. Тя е спомен за Тайната вечеря на Господа Иисуса Христа с апостолите, станала преди кръстните Му страдания; спомен е и за изкупителната Му смърт. Литургията символично изобразява по-важните моменти от земния живот на Господа., Тя е нашето безкръвно жертвоприношение. През време на св. литургия, при приемане на св. причастие, под вид на хляб и вино, ние приемаме тялото и кръвта Христови, чрез които осъществяваме напълно и действително общението си с Бога.

Учредяване на светата евхаристия

На Тайната вечеря Христос взел хляб, благословил го, благодарил, преломил го и, раздавайки го на Своите ученици, казал: *„Вземете, яжте, това е Моето тяло, за вас преломявано! Това правете за мой спомен!“* (Мат. 26:26 – 28). След като привършил вечерята, Спасителят взел чашата, подал я на учениците Си и казал: *„Тая чаша е новият завет в Моята кръв! Това правете, колчем пиете, за Мой спомен!“* (1 Кор. 11:25).

Верни на това Господне поръчение, св. апостоли и първите християни се събирали по къщите и преломявали хляб и, по дадения от Христа пример, се причащавали с пречистото тяло и кръв Христови. Това приобщение с Господа се е придружавало с молитви и песнопения. Така били положени

основите на св. Литургия.

Различни литургийни последования

В древната Църква е имало много литургийни чинове. Днес обаче в Православната църква се употребяват само три: Златоустова, Василиева и литургия на Предосветените дарове, съставена от св. Григори Двоеслов.

Св. литургия се състои от три главни части: проскомидия (приношение), учителна или „литургия на оглашените“ (Така се нарича тая част, защото в нея се предлагат на християните четива из апостолските послания и св. Евангелие и поучения върху тях. А нарича се и литургия на оглашените, защото на нея са могли да присъствуват и оглашените, т.е. готвещите се за св. кръщение) и тайноизвършителна или – „литургия на верните“ (Нарича се тъй, защото през време на тая част става освещаването на св. дарове и защото на нея могат да присъствуват само верните, т.е. приелите св. кръщение).

Проскомидия

Проскомидията се извършва между литургията на оглашените и тая на верните, през време на херувимската песен. Свещеникът застава благоговейно пред проскомидията, открива св. съсъди и утвари, взема в лявата ръка просфората, а в дясната – копието, прави с него три пъти кръстен знак върху просфората, като спомня за Господа Иисуса Христа, Който драговолно, като невинно агне се принася в жертва за греховете на всички люде.

От определеното пшенично хлебче, наречено просфора, свещеникът изважда с копието средната част, наречена *Агнец*, влива в св. чаша вино и вода в памет на кръвта и водата, изтекли от ребрата на прободения Христа, изрязва и други по-малки части в чест и памет на св. Богородица и на девет чина Божии угодници: ангели, пророци, апостоли, светители, мъченици, преподобни (монаси) и др., за духовната и светската власт, за живи и покойници християни, по посоченото тук изображение (Поставените на кръст букви в агнеца означават: Иисус Христос побеждава).

Тия частици впоследствие по време на причащаването се поставят в св. чаша с молитва – да умие Господ с пречистата Си кръв греховете на поменатите. Свещеникът поставя върху звездицата дискоса, после слага върху нея малкия покровец, а другия малък покровец – върху св. чаша; покрива с големия покровец и двете (дискоса и чашата), прекадява и чете заключителна молитва, в която моли Бога да приеме предложената жертва в Своя Наднебесен жертвеник, като помене всички ония, които са я принесли и за които тя е принесена.

ЛИТУРГИЯ НА ОГЛАШЕНИТЕ

Начало на литургията

Дякон: *Благослови́, влады́ко.*

Свещеникът застава пред светия престол и се моли с вдигнати към Небесния Цар ръце – да го очисти от всяка скверност и възглася: *„Благослове́нно Ца́рство Отца́, и Сы́на, и Свята́го Ду́ха, и ны́не и при́сно, и во ве́ки веко́в!“ (Благословено е царството на Отца и Сина и Св. Дух, сега и винаги и во веки веков!)*

С този тържествен възглас се възвестява царството Божие.

Началото на св. литургия като че ли е видимо откриване дверите на това царство, което започва оттук, а достига пълното си тържество на небето; открива се сега и продължава във вечтостта – т.е. во веки веков!

Народа: *Ами́н.*

С тържественото Амин Ние потвърждаваме истинността на всичко, което е изказано в началния възглас.

Велика ектения

През време на ектенията свещеникът се моли тихо на Господа – да погледне благосклонно към богомолците и да прояви към тях Своята щедра милост.

Иере́й или Диа́кон: *Ми́ром Го́споду помо́лимся (С мир Господу да се помолим).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *О свы́шнем ми́ре и спасе́нии ду́ш на́ших Го́споду помо́лимся (За мира от небето и за спасението на нашите души, на Господа да се помолим.).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *О ми́ре всего́ ми́ра, благостоя́нии Святы́х Бо́жиих Церкве́й и соедине́нии все́х Го́споду помо́лимся. (За мира на целия свят, за благопреуспяване на светите Божии църкви и единението на всички, на Господа да се помолим).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *О свято́м хра́ме се́м и с ве́рою, благогове́нием и стра́хом Бо́жиим входя́щих в о́нь Го́споду помо́лимся (За този свят храм и за онези, които с вяра, благоговение и страх Божи влизат в него, на Господа да се помолим).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *О всякое епископство православных, всякое пресвитерство, во Христе диаконство и всякий священнический чин, о все́м при́чте и лю́дех Го́споду помо́лимся (За всяко православно епископство, за честното свещенство, за дяконството в Христа, за всички църковнослужители и народа на Господа да се помолим).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *О благочести́вых царе́й Го́споду помо́лимся (За благочестивите царе на Господа да се помолим).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *О гра́де се́м (или́: ве́си се́й; если в монастыре, то: о свято́й оби́тели се́й), вся́ком гра́де, стране́ и ве́рою живу́щих в ни́х Го́споду помо́лимся (За този град* ***(село или света обител)****, за всеки град и страна, и за тези, които с вяра живеят в тях на Господа да се*

помолим).

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *О благорастворе́нии возду́хов, о изоби́лии плодо́в земны́х и вре́менех ми́рных Го́споду помо́лимся (За благоразтворение на въздуха, за изобилие на земните плодове и за мирни времена на Господа да се помолим).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *О пла́вающих, путеше́ствующих, неду́гующих, стра́ждущих, плене́нных и о спасе́нии и́х Го́споду помо́лимся (За тези, които плават, пътуват, боледуват, страдат, за пленените и за тяхното спасение, на Господа да се помолим).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *О изба́витися на́м от вся́кия ско́рби, гне́ва и ну́жды Го́споду помо́лимся (Да се избавим от всяка скръб, гняв, беда и нужда, на Господа да се помолим).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *Заступи́, спаси́, поми́луй и сохрани́ на́с, Бо́же, Твое́ю благода́тию (Защити, спаси, помилвай и запази ни, Боже, с Твоята благодат).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *Пресвяту́ю, Пречи́стую, Преблагослове́нную, Сла́вную Влады́чицу на́шу Богоро́дицу и Присноде́ву Мари́ю, со все́ми святы́ми помяну́вше, са́ми себе́ и дру́г дру́га, и ве́сь живо́т на́ш Христу́ Бо́гу предади́м (Като поменем заедно с всички светии пресветата,*

пречиста, преблагословена, славна наша Владичица Богородица и винаги дева Мария, нека сами себе си, един другиго и целия си живот на Христа Бога да отдадем).

Народ: *Тебе́, Го́споди.*

Иере́й: Тайна молитва на свещенника – „Тайна“ означава, че се произнася тихо в олтара, без да се чува от народа: *(Го́споди Бо́же на́ш, Его́же держа́ва несказа́нна и сла́ва непостижи́ма, Его́же ми́лость безме́рна и человеколю́бие неизрече́нно. Са́м, Влады́ко, по благоутро́бию Твоему́ при́зри на ны́ и на святы́й хра́м се́й, и сотвори́ с на́ми и моля́щимися с на́ми, бога́тыя ми́лости Твоя́ и щедро́ты Твоя́.)*

После Иерея произнася възглас, който се чува от всички: *Я́ко подоба́ет Тебе́ вся́кая сла́ва, че́сть и поклоне́ние. Отцу́, и Сы́ну, и Свято́му Ду́ху, ны́не и при́сно, и во ве́ки веко́в (Защото на Тебе, Отца и Сина и Светия Дух, подобава всяка слава, чест и поклонение сега и винаги, и во веки веков).*

Народ: *Ами́нь.*

Във Великата ектения се изброяват нашите различни нужди и молби към Господа, а свещеникът в олтара тайно се моли Господ да погледне на този храм и на молещите се в него и да изпълни техните нужди. С думите на „Ми́ром Го́споду помо́лимся…” вярващите са призовани да отправят общоцърковна молитва към Бога в мир, в мирно душевно състояние, помирени помежду си, и простили си взаимните обиди.

„О свы́шнем ми́ре“ се превежда „За изпращане на мир от Небето“.

Под „соедине́нии все́х“ се има предвид обединение на всички православни християни, които, където и да се

намират, принадлежат към Едната Свята Съборна и Апостолска Църква.

Първи антифон

Пее се 102 псалом антифонно, т.е. от двете срещуположни певници:

Благослови́, душе́ моя́, Го́спода, и вся вну́тренняя моя́ и́мя свя́тое Его́. Благослови́, душе́ моя́, Го́спода, и не забыва́й всех воздая́ний Его́, очища́ющаго вся беззако́ния твоя́, исцеля́ющаго вся неду́ги твоя́, избавля́ющаго от истле́ния живо́т твой, венча́ющаго тя ми́лостию и щедро́тами, исполня́ющаго во благи́х жела́ние твое́: обнови́тся я́ко о́рля ю́ность твоя́. Творя́й ми́лостыни Госпо́дь, и судьбу́ всем оби́димым. Сказа́ пути́ Своя́ Моисе́ови, сыново́м Изра́илевым хоте́ния Своя́: щедр и ми́лостив Госпо́дь, долготерпели́в и многоми́лостив. Не до конца́ прогне́вается, нижде́ во век вражду́ет, не по беззако́нием на́шим сотвори́л есть нам, нижде́ по грехо́м на́шым возда́л есть нам. Я́ко по высоте́ небе́сней от земли́, утверди́л есть Госпо́дь ми́лость Свою́ на боя́щихся Его́. Ели́ко отстоя́т восто́цы от за́пад, уда́лил есть от нас беззако́ния на́ша. Я́коже ще́дрит оте́ц сы́ны, ущедри́ Госпо́дь боя́щихся Его́. Я́ко Той позна́ созда́ние на́ше, помяну́, я́ко персть есмы́. Челове́к, я́ко трава́ дни́е его́, я́ко цвет се́льный, та́ко оцвете́т, я́ко дух про́йде в нем, и не бу́дет, и не позна́ет ктому́ ме́ста своего́. Ми́лость же Госпо́дня от ве́ка и до ве́ка на боя́щихся Его́, и пра́вда Его́ на сыне́х сыно́в, храня́щих заве́т Его́, и по́мнящих за́поведи Его́ твори́ти я́. Госпо́дь на небеси́ угото́ва престо́л Свой, и Ца́рство Его́ все́ми облада́ет. Благослови́те Го́спода вси А́нгели Его́, си́льнии кре́постию, творя́щии сло́во Его́, услы́шати глас слове́с Его́. Благослови́те Го́спода вся си́лы Его́, слуги́ Его́, творя́щии во́лю Его́. Благослови́те Го́спода

вся делá Егó, на вся́ком ме́сте влады́чества Егó, благослови́, душе́ моя́, Гóспода.

(Благославяй, душо моя, Господа, и цялата моя вътрешност да благославя Неговото свето име. Благославяй, душо моя, Господа и не забравяй ни едно от Неговите благодеяния.
Той прощава всички твои беззакония, изцелява всички твои недъзи; избавя от гроб твоя живот, увенчава те с милост и щедрости; насища с блага твоето желание: подновява се като на орел твоята младост. Господ дава правда и съд на всички обидени. Той показа Своите пътища Моисею, на Израилевите синове - Своите дела. Щедър и милостив е Господ, дълготърпелив и многомилостив: Той се не гневи докрай, нито се вечно сърди. Той не ни стори според нашите беззакония и не ни въздаде според нашите грехове: защото, колкото е високо небето над земята, толкова е велика милостта (на Господа) към ония, които се боят от Него; колкото е далече изток от запад, толкова е отдалечил Той от нас нашите беззакония; както баща милува синове, тъй и Господ милува ония, които Му се боят. Защото Той знае нашия състав, помни, че ние сме пръст. Дните на човека са като трева; като полски цвят - тъй цъфти той: понесе се над него вятърът, и няма го, и мястото му вече го не познава. А милостта на Господа е отвека и довека към ония, които Му се боят, и правдата Му е върху синовете на синовете, които пазят завета Му и помнят заповедите Му, за да ги изпълняват. Господ е поставил Своя престол на небесата, и царството Му всичко обладава. Благославяйте Господа, (всички) Ангели Негови, крепки по сила, които изпълнявате Неговата дума, като слушате гласа на словото Му;
благославяйте Господа, всички Негови воинства, Негови служители, които изпълнявате волята Му; благославяйте

Господа, всички Негови дела, по всички места на Неговото владичество. Благославяй, душо моя, Господа!)

Малка ектения

Иере́й или Диа́кон: *Па́ки и па́ки ми́ром Го́споду помо́лимся. (Пак и пак с душевен мир на Господа да се помолим).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *Заступи́, спаси́, поми́луй и сохрани́ на́с, Бо́же, Твое́ю благода́тию. (Защити, спаси, помилвай и запази ни, Боже, с Твоята благодат).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *Пресвяту́ю, Пречи́стую, Преблагослове́нную, Сла́вную Влады́чицу на́шу Богоро́дицу и Присноде́ву Мари́ю, со все́ми святы́ми помяну́вше, са́ми себе́ и дру́г дру́га, и ве́сь живо́т на́ш Христу́ Бо́гу предади́м. (Като поменем заедно с всички светии пресветата, пречиста, преблагословена, славна наша Владичица Богородица и винаги дева Мария, нека сами себе си, един другиго и целия си живот на Христа Бога да отдадем).*

Народ: *Тебе́, Го́споди.*

Иере́й: Тайна молитва на свещеника: ***Молитва перед вторым антифоном*** *(Го́споди Бо́же на́ш, спаси́ лю́ди Твоя́ и благослови́ достоя́ние Твое́, исполне́ние Це́ркве Твоея́ сохрани́, освяти́ лю́бящия благоле́пие до́му Твоего́. Ты́ те́х воспросла́ви Боже́ственною Твое́ю си́лою и не оста́ви на́с, упова́ющих на Тя́. (Господи, Боже наш, спаси народа Си, и благослови наследието Си, запази членовете на Твоята Църква, освети онези, които обичат благолепието на Твоя*

дом и ги прослави с божествената Си сила, и не оставяй нас, които се уповаваме на Тебе)).

После Иерея произнася възглас, който се чува от всички: *Я́ко Твоя́ держа́ва, и Твое́ е́сть Ца́рство, и си́ла, и сла́ва, Отца́, и Сы́на, и Свята́го Ду́ха, ны́не и при́сно, и во ве́ки веко́в. (Защото Твоя е властта и Твое е царството и силата, и славата, на Отца и Сина и Светия Дух, сега и винаги, и во веки веков).*

Народ: *Ами́нь*

Втори антифон

Пее се 145 псалом антифонно:

Сла́ва Отцу́, и Сы́ну, и Свято́му Ду́ху.

Хвали́, душе́ моя́, Го́спода. Восхвалю́ Го́спода в животе́ мое́м, пою́ Бо́гу моему́, до́ндеже е́смь. Не наде́йтеся на кня́зи, на сы́ны челове́ческия, в ни́х же не́сть спасе́ния. Изы́дет ду́х его́, и возврати́тся в зе́млю свою́: в то́й де́нь погиби́нут вся́ помышле́ния его́. Блаже́н, ему́же Бо́г Иа́ковль помо́щник его́, упова́ние его́ на Го́спода Бо́га своего́, сотво́ршаго не́бо и зе́млю, мо́ре и вся́, я́же в ни́х: храня́щаго и́стину в ве́к, творя́щаго су́д оби́димым, даю́щаго пи́щу а́лчущим. Госпо́дь реши́т окова́нныя: Госпо́дь умудря́ет слепцы́: Госпо́дь возво́дит низве́рженныя: Госпо́дь лю́бит пра́ведники: Госпо́дь храни́т прише́льцы, си́ра и вдову́ прии́мет, и пу́ть гре́шных погуби́т. Воцари́тся Госпо́дь во ве́к, Бо́г тво́й, Сио́не, в ро́д и ро́д.

И ны́не и при́сно и во ве́ки веко́в. Ами́нь.

(Душо моя, хвали Господа! Ще възхвалям Господа, додето съм жив; ще пея Богу моему, докле съществувам. Не се надявайте на князе, на син човешки, от когото няма

спасение. Излиза духът му, и той се връща в земята си: в оня ден изчезват (всички) негови помисли. Блажен, комуто е помощник Бог Иаковов и чиято надежда е у Господа, неговия Бог, Който сътвори небето и земята, морето и всичко, що е в тях, Който вечно пази вярност, върши съд над обидени, дава хляб на гладни. Господ отпуща затворници, Господ отваря очите на слепи, Господ изправя прегърбени, Господ обича праведни. Господ пази пришълците, поддържа сираче и вдовица, а пътя на нечестивците проваля. Господ ще царува вечно; твоят Бог, Сионе, е в род и род.)

През време на втория антифон свещеникът се моли Богу тайно да спаси Своите люде. да благослови наследието Си, т.е. нас, които вярваме в Него; да запази Църквата Си и да освети ония, които проявяват любов към красотата на Божия дом; да ги прослави с божествената Си сила и да не оставя нас, които се надяваме на Него.

На дванадесетте големи Църковни празника не се пеят изобразителни псалми (антифони); вместо тях се пеят специални стихове от други псалми, съответстващи на празнуваното събитие.

Песен „Единоро́дный Сы́не“

Единоро́дный Сы́не, и Сло́ве Бо́жий, безсме́ртен Сы́й, и изво́ливый спасе́ния на́шего ра́ди воплоти́тися от святы́я Богоро́дицы и Присноде́вы Мари́и, непрело́жно вочелове́чивыйся, распны́йся же Христе́ Бо́же, сме́ртию сме́рть попра́вый, Еди́н сы́й Святы́я Тро́ицы, спрославля́емый Отцу́ и Свято́му Ду́ху, спаси́ на́с.

(Единородни Сине и Слово Божие, Който си безсмъртен и благоволи заради нашето спасение да се въплътиш от света Богородица и винаги дева Мария, неизменно стана

човек, а като се разпна, Христе Боже, със смъртта потъпка смъртта. Ти, Който си един от Светата Троица и си прославян заедно с Отца и Светия Дух, спаси нас.)

Този химн има за цел да напомни на вярващите православното учение на Халкидонския събор за Боговъплъщението.

Малка ектения

Иере́й или Диа́кон: *Па́ки и па́ки ми́ром Го́споду помо́лимся. (Пак и пак с душевен мир на Господа да се помолим).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *Заступи́, спаси́, поми́луй и сохрани́ на́с, Бо́же, Твое́ю благода́тию. (Защити, спаси, помилвай и запази ни, Боже, с Твоята благодат).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *Пресвяту́ю, Пречи́стую, Преблагослове́нную, Сла́вную Влады́чицу на́шу Богоро́дицу и Присноде́ву Мари́ю, со все́ми святы́ми помяну́вше, са́ми себе́ и дру́г дру́га, и ве́сь живо́т на́ш Христу́ Бо́гу предади́м. (Като поменем заедно с всички светии пресветата, пречиста, преблагословена, славна наша Владичица Богородица и винаги дева Мария, нека сами себе си, един другиго и целия си живот на Христа Бога да отдадем).*

Народ: *Тебе́, Го́споди.*

Иере́й: Тайна молитва на свещеника: ***Молитва пред третьим антифоном*** *(И́же о́бщия сия́ и согла́сныя дарова́вый на́м моли́твы, и́же и двема́ или́ тре́м согласу́ющимся о и́мени Твое́м проше́ния пода́ти обеща́вый, Са́м и ны́не ра́б Твои́х проше́ния к поле́зному испо́лни, подая́*

на́м и в настоя́щем ве́це позна́ние Твоея́ и́стины, и в бу́дущем живо́т ве́чный да́руя (Ти, Който си дал тези общи и единодушни молитви, Който си обещал на двама или трима, съгласили се в Твое име, да изпълниш молбите, Сам и сега изпълни просбите в полза на Твоите раби, като в сегашния век ни даваш познаване на Твоята истина, а в бъдещия ни даруваш живот вечен)).

После Иерея произнася възглас, който се чува от всички: *Я́ко бла́г и Человеколю́бец Бо́г еси́, и Тебе́ сла́ву возсыла́ем, Отцу́, и Сы́ну, и Свято́му Ду́ху, ны́не и при́сно, и во ве́ки веко́в. (Защото си благ и човеколюбив Бог и на Тебе въздаваме славата - Отцу и Сину и Светому Духу, сега и винаги, и во веки веков).*

Народ: *Ами́нь*

В края на ектенията дяконът, като се поклони, отива в олтара през южните двери.

Трети антифон

Пеят се „блаженствата“, т.е. определени песни с припев от „блаженствата“ (Мат. 5:3 – 12).

Народ: *Во Ца́рствии Твое́м помяни́ на́с, Го́споди, егда́ прии́деши во Ца́рствии Твое́м.*

Блаже́ни ни́щии ду́хом, я́ко те́х е́сть Ца́рство Небе́сное. Блаже́ни пла́чущии, я́ко ти́и уте́шатся.

Блаже́ни кро́тции, я́ко ти́и насле́дят зе́млю. Блаже́ни а́лчущии и жа́ждущии пра́вды, я́ко ти́и насы́тятся.

Блаже́ни ми́лостивии, я́ко ти́и поми́ловани бу́дут. Блаже́ни чи́стии се́рдцем, я́ко ти́и Бо́га у́зрят.

Блаже́ни миротво́рцы, я́ко ти́и сы́нове Бо́жии нареку́тся. Блаже́ни изгна́ни пра́вды ра́ди, я́ко те́х е́сть Ца́рство Небе́сное.

Блаже́ни есте́, егда́ поно́сят ва́м, и изжену́т, и реку́т вся́к зо́л глаго́л на вы́, лжу́ще Мене́ ра́ди.

Ра́дуйтеся и весели́теся, я́ко мзда́ ва́ша мно́га на небесе́х.

(Помени нас, Господи, като дойдеш в царството си.

Блажени бедните духом, защото тяхно е царството небесно.

Блажени плачещите, защото те ще се утешат.

Блажени кротките, защото те ще наследят земята.

Блажени гладните и жадните за правда, защото те ще се наситят.

Блажени милостивите, защото те ще бъдат помилвани.

Блажени чистите по сърце, защото те ще видят Бога.

Блажени миротворците, защото те ще се нарекат синове Божии.

Блажени изгонените заради правда, защото тяхно е царството небесно.

Блажени сте вие, когато ви похулят и изгонят, и кажат против вас лъжовно каквато и да е лоша дума заради Мене.

Радвайте се и се веселете, защото голяма е наградата ви на небесата! (Мат. 5:3-15))

Преди Малкия Вход, по време на пеенето на блаженствата, свещеникът се моли тихо, щото този вход да не е вход на

човеци, а на ангели, които заедно с нас слушат и възпяват Божията благост.

Малки вход

Свещеникът отваря царските двери, взема благоговейно св. Евангелие от престола, издига го с двете ръце, обхожда св. Престол откъм южната, източната и северната страна, покланя се на проскомидията, излиза през северната олтарна врата.

Като излезе през северната врата, предшествуван от свещоносец, прави малкия вход, като казва тихо молитвата на входа:

Владико Господи Боже наш, Който си установил на небесата чинове и войнства на ангели и архангели в служба на Твоята слава, направи така, че с този наш вход да се извърши и вход на светите ангели, които заедно с нас да служат и славословят Твоята благост.

Като дойде на определеното място, обърнат към светия олтар, понавежда се със светото Евангелие и тихо казва завършека на входната молитва:

Защото на Тебе, Отца и Сина и Светия Дух, подобава всяка слава чест и поклонение, сега и винаги, и во веки веков. Амин!

Свещеникът се изправя, взема в лявата ръка светото Евангелие, като го държи облегнато от лявата страна на гърдите си, а с издигната дясна ръка благославя към светия олтар и тихо казва:

Благословен е входът на Твоите светии, всякога, сега и винаги и во веки веков.

Взема светото Евангелие с двете ръце, целува го, издига го

и, като прави кръст с него, възглася:

Премýдрость, прóсти. т.е. изслушайте прави (с внимание) премъдростта! Влиза в светия олтар през царските двери и оставя светото Евангелие върху светия престол. Малкият вход символизира явяването на Христа на открита проповед.

Народът пее: *„Приидúте, поклонúмся и припадéм ко Христý. Спасú ны́, Сы́не Бóжий, воскресы́й из мéртвых, поющия Ти́: аллилýиа.“ (Дойдете да се поклоним и да паднем пред Христа. Сине Божий, Който възкръсна от мъртвите (ако не е неделен ден – Който си дивен всред светиите), спаси нас, които Ти пеем алилуия).*

В това време свещеникът тихо моли Бога да освети душите и телата ни, за да застанем неосъдително пред неговия жертвеник и да Му служим благоговейно.

Народът пее определените за деня тропари и кондаци съгласно типика,

В това време свещеникът тихо моли в тайна молитва Бога да освети душите и телата ни, за да застанем неосъдително пред неговия жертвеник и да Му служим благоговейно и чете молитвата преди Трисветата песен:

Бóже Святы́й, и́же во святы́х почива́яй, и́же трисвятым гла́сом от Серафи́мов воспева́емый и от Херуви́мов славосло́вимый, и от вся́кия Небе́сныя Си́лы покланя́емый, и́же от небытия́ во е́же бы́ти приведы́й вся́ческая, созда́вый челове́ка по о́бразу Твоему́ и по подо́бию, и вся́ким Твои́м дарова́нием украси́вый, дая́й прося́щему премýдрость и ра́зум, и не презира́яй согреша́ющаго, но полага́яй на спасе́ние покая́ние, сподо́бивый на́с, смире́нных и недосто́йных ра́б Твои́х, и в ча́с се́й ста́ти пред сла́вою свята́го Твоего́ же́ртвенника, и до́лжное Тебе́ поклоне́ние и

славосло́вие приноси́ти. Са́м, Влады́ко, приими́ и от у́ст на́с, гре́шных, Трисвяту́ю пе́снь, и посети́ ны́ бла́гостию Твое́ю, прости́ на́м вся́кое согреше́ние во́льное же и нево́льное, освяти́ на́ша ду́ши и телеса́, и да́ждь на́м в преподо́бии служи́ти Тебе́ вся́ дни́ живота́ на́шего, моли́твами святы́я Богоро́дицы, и все́х святы́х, от ве́ка Тебе́ благоугоди́вших.

(Боже светий, Който пребъдваш сред светии и Когото с трисвята песен възпяват херувимите и славословят серафимите и Комуто всички небесни сили се покланят, Ти от нищо си направил всичко, създал си човека по Твой образ и подобие и си го украсил с всеки Твой дар. Ти даваш на просещия премъдрост и разум и не презираш съгрешилия, но си отредил покаяние за спасение, Ти си удостоил нас, смирените и недостойни Твои раби, и в този час да застанем пред славата на Твоя свят жертвеник и да Ти принесем дължимото поклонение и славословие. Сам, Владико, приеми и от устата на нас грешните трисветата песен и ни посети с Твоята благост. Прости ни всяко волно и неволно прегрешение, освети душите и телата ни и дай ни да Ти служим в святост през всички дни на живота си, по молитвите на Света Богородица и на всички светии, които от века са Ти благоугодили.)

Възглас на свещеника преди Трисветата песен

Иере́й или Диа́кон: *Го́споду помо́лимся!*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й: *Я́ко свя́т еси́, Бо́же на́ш, и Тебе́ сла́ву возсыла́ем, Отцу́, и Сы́ну, и Свято́му Ду́ху, ны́не и при́сно.*

Иере́й или Диа́кон: *Го́споди, спаси́ благочести́выя.*

Народ: *Го́споди, спаси́ благочести́выя.*

Иере́й или Диа́кон: *И услы́ши ны́.*

Народ: *И услы́ши ны́.*

Иере́й или Диа́кон: *И во ве́ки веко́в.*

Народ: *Ами́нь*

Трисветата песен

Народ: ***Святы́й Бо́же, Святы́й Кре́пкий, Святы́й Безсме́ртный, поми́луй на́с.***

Святы́й Бо́же, Святы́й Кре́пкий, Святы́й Безсме́ртный, поми́луй на́с.

Святы́й Бо́же, Святы́й Кре́пкий, Святы́й Безсме́ртный, поми́луй на́с.

Сла́ва Отцу́ и Сы́ну, и Свято́му Ду́ху, и ны́не, и при́сно, и во ве́ки веко́в.
Ами́нь.
Святы́й Безсме́ртный, поми́луй на́с.

Святы́й Бо́же, Святы́й Кре́пкий, Святы́й Безсме́ртный, поми́луй на́с.

На Рождество Христово, Възкресение и Петдесятница вместо Трисветата песен се пее: ***Ели́цы во Христа́ кресте́тися, во Христа́ облеко́стеся. Аллилу́иа (Вие, които в Христа се кръстихте, в Христа се облякохте, алилуия!*** **А на Кръстовден и Неделя кръстопоклонна се пее:** ***„Кресту Твоему покланяемся, Владыко, и святое воскресение Твое славим“ – „На Твоя кръст се покланяме, Владика, и Твоето възкресение славим“).***

Свещеникът също казва тихо Трисветата песен, като се покланя три пъти пред светия престол. След това

отива към жертвеника, покланя се и казва:
„Благословен грядый во имя Господне (Благословен е, Който идва в името Господне!)“

Връща се към светия престол и отдясно върви покрай южната му страна, откъдето се покланя към горното място и казва:

Благословен еси на Престоле Славы
Царствия Твоего, седяй на Херувимех, всегда, ныне и присно и во веки веков (Благословен си на престола на Твоето царство, Ти, Който седиш върху херувимите, всякога, сега и винаги, и во веки веков).

Прокѝмен

Четеца проси благословение от свещеника и излиза от олтара за да чете Апостола.

Диа́кон: *Во́нмем.*

Иере́й: *Ми́р все́м.*

Четец: *И ду́хови твоему́.*

Диа́кон: *Прему́дрость.*

Четец и народ: *Прокѝмен, гла́с (номер одного из 8 гла́сов)*

Четене на Апостола

Диа́кон: *Прему́дрость.*

Четец: *Наименование части Апо́стола, из которой чита́ется зача́ло. Чте́ние зачала́. (Из посланието – обявява апостолското послание, например: "Из посланието на св. ап. Павла до Римлени - чтение").*

Диа́кон: *Во́нмем..*

Четецът прочита бавно определеното четиво.

В това време свещеникът благославя кадилницата, взема я и кади светия престол наоколо, жертвеника и целия свят олтар, излиза на солея през царските двери и, обърнат на изток, кади светите икони на иконостаса, след това се обръща и кади архиерейския трон, клиросите и народа; обръща се пак на изток, отново кади само иконата на Спасителя и Пресвета Богородица, влиза в светия олтар и покадява пред светия престол само отпред. Оставя кадилницата и, застанал пред светия престол, тихо чете молитвата преди Евангелието:

Човеколюбче Владико, дай да светне в сърцата ни нетленната светлина на Твоето богопознание и отвори очите на разума ни, за да разбираме Твоето евангелско учение; вложи в нас страхопочитание към Твоите блажени заповеди, та, като потъпчем всички плътски похоти, да водим духовен живот, като мислим и вършим всичко, което Ти е благоугодно. Защото Ти, Христе Боже, си просвещение на душите и телата ни, и на Тебе въздаваме слава с безначалния Твой Отец и с всесветия, и благия и животворящ Твой Дух, сега и винаги и во веки веков. Амин!

Иере́й: *Ми́р ти́.*

Четец: *И ду́хови твоему́*

Диа́кон: *Прему́дрость*

Четец и народ: *Аллилуа́рий (Аллилуа́рия се състои от пеене на стихове от псалми, съпроводено с пеене на „аллилуя“).*

Четене на Св. Евангелие

Диа́кон: *Благослови́, влады́ко, благовести́теля свята́го апо́стола и евангели́ста (имя евангели́ста читаемого Евангелия).*

Иере́й: *Бо́г, моли́твами свята́го, сла́внаго, всехва́льнаго апо́стола и евангели́ста (имя) да да́ст тебе́ глаго́л благовеству́ющему си́лою мно́гою во исполне́ние Ева́нгелия Возлю́бленнаго Сы́на Своего́, Го́спода на́шего Иису́са Христа́.*

Диа́кон: *Ами́нь.*

Иере́й: *Прему́дрость, про́сти, услы́шим свята́го Ева́нгелия. Ми́р все́м.*

Народ: *И ду́хови твоему́.*

Диа́кон: *От Матфе́а Свята́го Ева́нгелия чте́ние (или друг евангелист, – зависи от кое Евангелие трябва да се чете в определения ден)*

Народ: *Сла́ва Тебе́, Го́споди, сла́ва Тебе́.*

Иере́й: *Во́нмем. (И започва да се чете Евангелието)*

След приключване на четенето:

Народ: *Сла́ва Тебе́, Го́споди, сла́ва Тебе́.*

Сугуба ектения

Следва сугуба ектения, през време на която се поменават

имената на живи за здраве, спасение и благопреуспяване. Свещеникът се моли тихо Господу да приеме усърдната молитва на Своите раби.

Иере́й или Диа́кон: *Рце́м всѝ от всея́ душѝ и от всего́ помышле́ния на́шего рце́м (Да речем всички от цялата си душа и с всичкия си разум да речем).*

Народ*:* *Го́споди, помѝлуй*

Иере́й или Диа́кон: *Го́споди Вседержи́телю, Бо́же оте́ц на́ших, мо́лим Ти́ ся́, услы́ши и помѝлуй (Господи Вседържителю, Боже на нашите отци, молим Ти се, чуй ни и ни помилвай.).*

Народ: *Го́споди, помѝлуй*

Иере́й или Диа́кон: *Помѝлуй на́с, Бо́же, по вели́цей мѝлости Твое́й, мо́лим Ти́ ся́, услы́ши и помѝлуй. (Помилвай ни, Боже, по великата Си милост, молим Ти се, чуй ни и ни помилвай.).*

Народ: *Го́споди, помѝлуй (трижды).*

Иере́й или Диа́кон: *Ещ́е мо́лимся о всякое епископство православных, и все́й во Христе́ бра́тии на́шей. (Още се молим за всяко православно епископство, и за цялото в Христа наше братство).*

Народ: *Го́споди, помѝлуй(трижды).*

Иере́й или Диа́кон: *Ещ́е мо́лимся о стране́ на́шей, да ти́хое и безмо́лвное житие́ пожи́вем во вся́ком благоче́стии и*

чистоте́. (Още се молим за нашата страна, тих и безмълвен живот да поживеем във всяко благочестие и чистота).

Народ: *Го́споди, поми́луй(трижды).*

Иере́й или Диа́кон: *Ещ́е мо́лимся о бра́тиях на́ших, свяще́нницех, священномона́сех и все́м во Христе́ бра́тстве на́шем. (Още се молим за братята наши свещеници, свещеномонаси и за цялото в Христа наше братство).*

Народ: *Го́споди, поми́луй(трижды).*

Иере́й или Диа́кон: *Ещ́е мо́лимся о созда́телех свята́го хра́ма сего́ (в монастыре: и созда́телех святы́я оби́тели сея́), и о все́х пре́жде почи́вших отце́х и бра́тиях, зде́ лежа́щих и повсю́ду, правосла́вных. (Още се молим за блажените и приснопаметни създатели на този свят храм (или: тази света обител) и за всички по-рано починали православни отци и братя, тук и навсякъде благочестиво лежат (погребани).).*

Народ: *Го́споди, поми́луй(трижды).*

Иере́й или Диа́кон: *Ещ́е мо́лимся о плодонося́щих и доброде́ющих во свято́м и всечестне́м хра́ме се́м, труждаю́щихся, пою́щих и предстоя́щих лю́дех, ожида́ющих от Тебе́ вели́кия и бога́тая ми́лости. (Още се молим за дарителите и добротворците в този свят и всечестен храм, за ония, които се трудят, пеят и се молят в него и за присъстващия народ, който очаква от Тебе велика и богата милост.).*

Народ: *Го́споди, поми́луй(трижды).*

Иере́й: Тайна молитва на свещенника - Молитва усердного моления: *(Го́споди Бо́же на́ш, прилéжное сие́ моле́ние приими́ от Твои́х ра́б, и поми́луй на́с по мно́жеству*

ми́лости Твоея́, и щедро́ты Твоя́ низпосли́ на ны́ и на вся́ лю́ди Твоя́, ча́ющыя от Тебе́ бога́тыя ми́лости.)

После Иерея произнася възглас, който се чува от всички: *Я́ко ми́лостив и Человеколю́бец Бо́г еси́, и Тебе́ сла́ву возсыла́ем, Отцу́, и Сы́ну, и Свято́му Ду́ху, ны́не и при́сно, и во ве́ки веко́в. (Защото си милостив и човеколюбив Бог и на Тебе въздаваме славата - Отцу и Сину и Светому Духу, сега и винаги, и во веки веков).*

Народ: *Ами́нь*

Заупокойна ектения

Ако литургията е заупокойна, след сугубата ектения се

произнасят особени заупокойни моления, с които се изпросва от Господа прощение на греховете и блажен покой за починалия.

Иере́й или Диа́кон: *Поми́луй на́с, Бо́же, по вели́цей ми́лости Твое́й, мо́лим Ти́ ся́, услы́ши и поми́луй. (Помилвай ни, Боже, по великата Си милост, молим Ти се, чуй ни и ни помилвай.).*

Народ: *Го́споди, поми́луй (трижды).*

Иере́й или Диа́кон: *Ещ́е мо́лимся о упокое́нии души́ (ду́ш) усо́пшаго (шия, ших) раба́ (ы, ов) Бо́жия (ей, их) (имена) и о е́же прости́тися ему́ (е́й, и́м) вся́кому прегреше́нию, во́льному же и нево́льному. (Още се молим за упокоение на душата (душите) на умрелия (-умрялата, -умрелите) раб (рабиня, раби) (имената) и да му се прости (-да ѝ се прости,-да им се простят) всички прегрешения, волни и неволни).*

Народ: *Го́споди, поми́луй(трижды).*

Иере́й или Диа́кон: *Я́ко да Госпо́дь Бо́г учини́т ду́шу (ду́шы) его́ (ея́, и́х), иде́же пра́веднии упокоя́ются (Господ да помести душата (душите) му (-ѝ, -им) където се упокояват праведните).*

Народ: *Го́споди, поми́луй(трижды).*

Иере́й или Диа́кон: *Ми́лости Бо́жия, Ца́рства Небе́снаго и оставле́ния грехо́в его́ (ея́, и́х) у Христа́, Безсме́ртнаго Царя́ и Бо́га на́шего, про́сим. (Милост Божия, Царство Небесно и прошка на греховете му (- ѝ, - им) от Христа, Безсмъртния Цар и наш Бог, молим).*

Народ: *Пода́й, Го́споди..*

Иере́й или Диа́кон: *Го́споду помо́лимся.*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й: Тайна молитва на свещеника- Молитва об усопших (Молитва за мъртвите): *(Бо́же духо́в, и вся́кия пло́ти, сме́рть попра́вый и диа́вола упразднѝвый, и живо́т міру Твоему́ дарова́вый: Са́м, Го́споди, поко́й ду́ши усо́пших ра́б Твои́х, имена, в ме́сте све́тле, в ме́сте зла́чне, в ме́сте поко́йне, отню́дуже отбежé боле́знь, печа́ль и воздыха́ние. Вся́кое согреше́ние, соде́янное и́ми сло́вом, или́ де́лом, или́ помышле́нием, я́ко благи́й человеколю́бец Бо́г, прости́. Я́ко не́сть челове́к, и́же жи́в бу́дет и не согреши́т. Ты́ бо Еди́н кроме́ греха́, пра́вда Твоя́ пра́вда во ве́ки, и сло́во Твое́ и́стина.)*

После Иерея произнася възглас, който се чува от всички: *Я́ко Ты́ еси́ Воскресе́ние и живо́т, и поко́й усо́пшаго (шия, ших) раба (ы, ов) Твоего́ (ея́, и́х) (имена), Христе́ Бо́же на́ш, и Тебе́ сла́ву возсыла́ем, со Безнача́льным Твои́м Отце́м, и Пресвяты́м, и Благи́м, и Животворя́щим Ду́хом, ны́не и при́сно, и во ве́ки веко́в. (Защото Ти си Възкресение и живот,*

и покой за мъртвия (- мъртвата, - мъртвите) раб (- рабиня, - раби) Твой (- Твоя, - Твои) (имената), Христе Боже наш, и на Тебе въздаваме слава с безначалния Твой Отец и с Всесветия, и Благия и Животворящ Дух, сега и винаги и во веки веков).

Народ: *Ами́нь*

Ектения за оглашените

В тази ектения свещенослужителят се моли за оглашените –

да ги помилва Господ, да ги огласи със словото на Истината, да им открие евангелието на Правдата, да ги съедини със светата Си Църква. А оглашени и днес може да има по лицето на земята, които се нуждаят от нашата предстателна пред Бога за тях молитва.

Иере́й или Диа́кон: *Помоли́теся, оглаше́ннии Го́сподеви. (Оглашени, помолете се на Господа).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *Ве́рнии, о оглаше́нных помо́лимся, да Госпо́дь поми́лует и́х. (Ние - верните да се помолим за оглашените, за да ги помилва Господ).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *Огласи́т и́х сло́вом и́стины. (Да ги огласи със словото на истината).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *Откры́ет и́м Ева́нгелие пра́вды. (Да им открие евангелието на правдата).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *Соедини́т и́х Свято́й Свое́й Собо́рней и Апо́стольстей Це́ркви. (Да ги присъедини към Своята свята, вселенска и апостолска Църква).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *Спаси́, поми́луй, заступи́ и сохрани́ и́х, Бо́же, Твое́ю благода́тию. (Спаси, помилуй, защити и запази ги, Боже, с Твоята благодат).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *Оглаше́ннии, главы́ ва́ша Го́сподеви приклони́те. (Оглашени, приклонете главите си пред Господа).*

Народ: *Тебе́ Го́споди.*

Иере́й: Тайна молитва на свещенника: *Го́споди Бо́же на́ш, и́же на высо́ких живы́й и на смире́нныя призира́яй, и́же спасе́ние ро́ду челове́ческому низпосла́вый, Единоро́днаго Сы́на Твоего́ и Бо́га, Го́спода на́шего Иису́са Христа́, при́зри на рабы́ Твоя́ оглаше́нныя, подкло́ньшия Тебе́ Своя́ вы́я, и сподо́би я́ во вре́мя благополу́чное ба́ни пакибытия́, оставле́ния грехо́в и оде́жди нетле́ния, соедини́ и́х свято́й Твое́й собо́рней и апо́стольстей Це́ркви, и сопричти́ и́х избра́нному Твоему́ ста́ду. (Господи Боже наш, Който живееш във висините и приглеждаш смирените, Ти си изпратил Единородния Твой Син и Бог, нашия Господ Иисус Христос за спасението на човешкия род, погледни на Твоите раби оглашените, приклонили пред Тебе главите си и ги удостой в благоприятно време с банята на възраждането, с опрощаване на греховете и с дрехата на нетлението. Присъедини ги към Твоята света, вселенска Църква и ги причисли към Твоето избрано стадо.)*

После Иерея произнася възглас, който се чува от всички: *Да и ти́и с на́ми сла́вят пречестно́е и великоле́пое и́мя Твое́, Отца́, и Сы́на, и Свята́го Ду́ха, ны́не и при́сно, и во ве́ки веко́в. (Та и те (оглашените) заедно с нас да славят пречестното и великолепно Твое име - на Отца и Сина и Святаго Духа, сега и винаги, и во веки веков.)*

Народ: *Ами́нь*

Ектения за излизане

на оглашените

Дяконът (или свещеникът) приканва гласно оглашените да

излязат от църква:

Иере́й или Диа́кон: *Ели́цы оглаше́ннии, изыди́те; оглаше́ннии, изыди́те; ели́цы оглаше́ннии, изыди́те. Да никто́ от оглаше́нных, ели́цы ве́рнии, па́ки и па́ки ми́ром Го́споду помо́лимся.*

(Вие, които сте оглашени, излезте; оглашени, излезте; вие, които сте оглашени, излезте, и никой от оглашените да не остане! Ние, верните, пак и пак с мир Господу да се помолим!)

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

ЛИТУРГИЯ НА ВЕРНИТЕ

След като те до един напуснат службата, свещеникът подканя верните още веднаж да се молят на Господа. При пението на тройно „Господи, помилуй“ свещеникът се моли тихо за верните – да ги удостои Бог да принесат безкръвната жертва и да призовават Бога във всяко време и на всяко място, да ги чуе и очисти от всяка сквернота, да успяват в

духовния живот, да се причастят достойно със светите Тайни и да наследят небесното Му царство. Следват една непълна велика и една малка ектении.

Непълна Велика ектения

Иере́й или Диа́кон: *Заступи́, спаси́, поми́луй и сохрани́ на́с, Бо́же, Твое́ю благода́тию. (Защити, спаси, помилвай и ни запази, Боже, с Твоята благодат.).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *Прему́дрость.*

Иере́й: Тайна молитва на свещеника (Свещеникът тихо чете първата молитва на верните): *Благодари́м Тя́, Го́споди Бо́же Си́л, сподо́бившаго на́с предста́ти и ны́не свято́му Твоему́ же́ртвеннику, и припа́сти ко щедро́там Твои́м о на́ших гресе́х и о людски́х неве́дениих. Приими́, Бо́же, моле́ние на́ше, сотвори́ ны́ досто́йны бы́ти, е́же приноси́ти Тебе́ моле́ния и мольбы́, и же́ртвы безкро́вныя о все́х лю́дех Твои́х. И удовли́ на́с, и́хже положи́л еси́ в слу́жбу Твою́ сию́, си́лою Ду́ха Твоего́ Свята́го, неосужде́нно и непреткнове́нно в чи́стем свиде́тельстве со́вести на́шея, призыва́ти Тя́ на вся́кое вре́мя и ме́сто. Да послу́шая на́с, ми́лостив на́м бу́деши, во мно́жестве Твоея́ бла́гости. (Благодарим Ти, Господи Боже на силите, Който си ни удостоил да застанем и сега пред Твоя свят жертвеник и да паднем пред Твоята милост за прошка на нашите грехове и на греховете на народа, сторени по незнание. Приеми, Боже, нашата молитва, направи ни да бъдем достойни да Ти принасяме моления и молби, и безкръвни жертви за всички Твои люде; и нас, които си поставил чрез силата на Светия Твой Дух в това Твое служение, удостой ни неосъдно и безпрепятствено, в чистото свидетелство на съвестта*

ни, да Те призоваваме на всяко време и място, та като ни послушаш, да бъдеш милостив към нас поради обилната Си благост.)

После Иерея произнася възглас, който се чува от всички: *Я́ко подоба́ет Тебе́ вся́кая сла́ва, че́сть и поклоне́ние. Отцу́, и Сы́ну, и Свято́му Ду́ху, ны́не и при́сно, и во ве́ки веко́в. (Защото на Тебе, Отца и Сина и Светия Дух, подобава всяка слава, чест и поклонение сега и винаги, и во веки веков.)*

Народ: *Ами́нь*

Малка ектения

Иере́й или Диа́кон: *Па́ки и па́ки ми́ром Го́споду помо́лимся. (Пак и пак с душевен мир на Господа да се помолим).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *О свы́шнем ми́ре и спасе́нии ду́ш на́ших Го́споду помо́лимся (За мира от небето и за спасението на нашите души, на Господа да се помолим.).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *О ми́ре всего́ ми́ра, благостоя́нии Святы́х Бо́жиих Церкве́й и соедине́нии все́х Го́споду помо́лимся. (За мира на целия свят, за благопреуспяване на светите Божии църкви и единението на всички, на Господа да се помолим).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *О свято́м хра́ме се́м и с ве́рою, благогове́нием и стра́хом Бо́жиим входя́щих в о́нь Го́споду помо́лимся (За този свят храм и за онези, които с вяра,*

благоговение и страх Божи влизат в него, на Господа да се помолим).

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *О изба́витися на́м от вся́кия ско́рби, гне́ва и ну́ждЫ Го́споду помо́лимся (Да се избавим от всяка скръб, гняв, беда и нужда, на Господа да се помолим).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *Заступи́, спаси́, поми́луй и сохрани́ на́с, Бо́же, Твое́ю благода́тию (Защити, спаси, помилвай и запази ни, Боже, с Твоята благодат).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *Прему́дрость.*

Иере́й: Тайна молитва на свещеника (Свещеникът тихо чете втората молитва на верните): *Па́ки и мно́гаждЫ Тебе́ припа́даем, Тебе́ мо́лимся, Благи́й и Человеколю́бче, я́ко да призре́в на моле́ние на́ше, очи́стиши на́ша ду́ши и телеса́ от вся́кия скве́рны пло́ти и ду́ха, и да́си на́м непови́нное и неосужде́нное предстоя́ние свята́го Твоего́ же́ртвенника. Да́руй же Бо́же, и моля́щимся с на́ми преспе́яние жития́ и ве́ры и ра́зума духо́внаго. Да́ждь и́м всегда́ со стра́хом и любо́вию служа́щым Тебе́, непови́нно и неосужде́нно причасти́тися святы́х Твои́х Та́ин и Небе́снаго Твоего́ Ца́рствия сподо́битися. (Пак и многократно падаме пред Тебе и Ти се молим, Благий и Човеколюбче: погледни на нашето моление, очисти душите и телата ни от всяка скверната на плътта и духа и ни дай безукорно и неосъдно да стоим пред светия Твой жертвеник. И на тези, които заедно с нас се молят, дарувай, Боже, успех в живота и вярата и духовното познание; дай им всякога с*

благоговение и любов да Ти служат безукорно и неосъдно да се причастят с Твоите свети тайни и да се удостоят с Твоето небесно царство.)

После Иерея произнася възглас, който се чува от всички: *Я́ко да под держа́вою Твое́ю всегда́ храни́ми, Тебе́ сла́ву возсыла́ем, Отцу́, и Сы́ну, и Свято́му Ду́ху, ны́не и при́сно, и во ве́ки веко́в. (Та всякога закриляни от Твоята сила да въздаваме слава на Тебе, Отца и Сина и Светия Дух, сега и винаги, и во веки веков.).*

Народ: *Ами́нь.*

След възгласа „Яко да под державою Твоею“... започва пението на херувимска песен:

1-ва част на Херувимска песен

Народ: *И́же херуви́мы та́йно образу́юще и Животворя́щей Тро́ице Трисвяту́ю пе́снь припева́юще, вся́кое ны́не жите́йское отложи́м попече́ние. (Ние, които тайнствено изобразяваме херувимите и пеем на Животворещата Троица трисветата песен, нека сега отложим всяка житейска грижа.)*

През време на Херувимската песен свещеникът се моли с дълбоко съдържателна молитва:

Никтоже достоин от связавшихся плотскими похотьми и сластьми приходити, или приближитися, или служити Тебе, Царю славы, еже бо служити Тебе велико и страшно и самем небесным Силам. Но обаче, неизреченнаго ради и безмернаго Твоего человеколюбия, непреложно и неизменно был еси Человек и Архиерей нам был еси, и служебныя сея и

безкровныя Жертвы священнодействие предал еси нам, яко Владыка всех. Ты бо един, Господи Боже наш, владычествуеши небесными и земными, Иже на престоле Херувимсте носимый, Иже Серафимов Господь и Царь Израилев, Иже Един Свят и во святых почиваяй.

Тя убо молю, Единаго благаго и благопослушливаго: призри на мя, грешнаго и непотребнаго раба Твоего, и очисти мою душу и сердце от совести лукавыя, и удовли мя, силою Святаго Твоего Духа, облеченна благодатию священства, предстати святей Твоей сей трапезе и священнодействовати Святое и Пречистое Твое Тело, и Честную Кровь. К Тебе бо прихожду, приклонь мою выю, и молю Ти ся, да не отвратиши лица Твоего от мене, ниже отринеши мене от отрок Твоих. Но сподоби принесенным Тебе быти мною, грешным и недостоиным рабом Твоим, Даром сим. Ты бо еси Приносяй и Приносимый, и Приемляй и Раздаваемый, Христе Боже наш, и Тебе славу возсылаем, со Безначальным Твоим Отцем, и Пресвятым, и Благим, и Животворящим Духом, ныне и присно, и во веки веков. Аминь. (Никой от свързаните с плътски желания и наслади не е достоен да пристъпи или да се приближи, или да ти служи, Царю на славата, защото да се служи на Тебе е велико и страшно и за самите небесни сили. Обаче, поради Твоето неизразимо и неизмеримо човеколюбие Ти действително и неизменно си станал човек и архиерей за нас и, като Господар на всичко, си ни предал свещенодействието на тази спасителна и безкръвна жертва; защото Ти единствен, Господи Боже наш, владееш небесните и земни твари; Ти си носен на херувимски престол; Ти си Господ на серафимите и цар Израилев; Ти единствен си свят и сред светии пребъдваш. Прочее, Тебе едничък и добропослушлив, моля: погледни към мене, грешния и недостоен Твой раб и очисти душата и сърцето

ми от лукава съвест, и мене, който със силата на Твоя Свят Дух съм облечен с благодатта на свещенството, удостой да застана пред тази света Твоя Трапеза и да извърша свещенодействието на светото и пречисто Твое тяло и драгоценна кръв. И тъй, пристъпвам пред Тебе, навел глава, и Ти се моля, не отвръщай лицето Си от мене и не ме отхвърляй изсред Твоите чеда, но удостой мене, грешния и недостоен Твой раб, да Ти принеса тези дарове, защото Ти си, Който принасяш и си принасян, Който приемаш и си раздаван, Христе Боже наш, и на Тебе с безначалния Твой Отец, с Пресветия, и благия, и животворящ Твой Дух въздаваме слава, сега и винаги, и во веки веков. Амин).

В тая молитва свещеникът, като изтъква недостойнството си да застане пред светия жертвеник и да принесе на Бога, Царя на славата, безкръвна жертва, се моли да бъде удостоен за това велико тайнство.

След това свещеникът тихо казва Херувимската песен три пъти, като след всяко казване се покланя. Веднага подир това благославя кадилницата, взема я и кади светия престол наоколо, жертвеника, целия свят олтар и народа. Във време на каденето тихо казва 50-ти псалом и умилителните тропари:

*Помилвай ни, Господи,... Господи, помилвай ни... Отвори ни вратите на милосърдието... (**ако е неделя, в началото казва**:* Като видяхме Христовото възкресение...)

Тогава оставя кадилницата, застава пред светия престол, покланя се три пъти и целува светия антиминс и светия престол, като казва тихо:

Съгреших Ти, Спасителю, както блудния син, Отче, приеми мене, който се кая и ме помилвай, Боже.

Обръща се към народа и се покланя. След това отива пред жертвеника, взема наново кадилницата и кади предложените дарове. След това се покланя три пъти, като на всяко поклонение казва:

Боже, очисти мене грешния и ме помилвай.

Простете ме, братя и сестри, и се помолете за мене грешния.

Велик вход

Великият вход изобразява кръстния ход на Господа и погребението Му.

Свещеникът целува покритите дарове. После взема покровеца-въздух5 и го полага на раменете си. С голямо внимание взема покрития свят дискос6 с лявата си ръка и го поиздига до наведената си глава, а с дясната си ръка взема покритата света чаша и след* нека сега отложим... *излиза през северната врата, предшествуван от свещоносец и от свещенослужител или църковнослужител, който с кадилница кади пред него и прави великия вход (пренос), като казва гласно:

Всякое епископство православных, и всéй во Христé брáтии нáшей да помянéт Госпóдь Бóг во Цáрствии Своéм всегдá, ны́не и при́сно, и во вéки векóв.

Всéх вáс, православ́ных христиáн, да помянéт Госпóдь Бóг во Цáрствии Своéм всегдá, ны́не и при́сно, и во вéки векóв.

Народ: *Ами́нь.*

После народът допява Херувимската песен:

Народ: *Я́ко да Царя́ все́х подыи́мем, а́нгельскими неви́димо дориноси́ма чи́нми. Аллилу́иа, аллилу́иа, аллилу́иа. (За да прославим Царя на славата, Когото ангелските чинове невидимо тържествено носят. Алилуя, алилуя, алилуя!)*

В това време свещеникът влиза в светия олтар. Царските двери и завесата се затварят. Свещеникът поставя върху светия антиминс първо светата чаша, а след това с двете ръце светия дискос – в същия ред, както са били и на жертвеника, като казва тихо:

Благообразният Йосиф сне от кръста пречистото Твое тяло, обви го в чиста плащаница с благоухания, положи го в нов гроб и го покри. Ти, неописуеми Христе, Който всичко изпълваш, си бил в гроба с плътта Си, в ада с душата Си като Бог, в рая с разбойника и на Престола заедно с Отца и Духа.

Христе, Твоят гроб, извор на нашето възкресение, наистина се показа живоносен, по-красив от рая и по-светъл от всеки царски чертог.

Вдига покровците от светия дискос и светата чаша, сгъва ги и ги слага встрани. Снема покровеца-въздух от раменете си, покадява го и покрива с него даровете, като казва: **Благообразният Йосиф…**

Взема кадилницата, покадява три пъти даровете, като казва тихо:

Господи, стори добро на Сион по Твоето благоволение; въздигни стените иерусалимски: тогава ще Ти бъдат угодни жертви на правдата, възношение и всесъжение; тогава на Твоя олтар ще възложат телци.

Свещеникът, след като певците свършат херувимската песен, застанал пред светия престол, казва просителната ектения.

1-ва просителна ектения

Иере́й или Диа́кон: *Испо́лним моли́тву на́шу Го́сподеви. (Да изпълним (продължим) молитвата си към Господа).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *О предложе́нных Честны́х Даре́х Го́споду помо́лимся. (За предложените драгоценни дарове на Господа да се помолим).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *О свято́м хра́ме се́м и с ве́рою, благогове́нием и стра́хом Бо́жиим входя́щих в о́нь Го́споду помо́лимся (За този свят храм и за онези, които с вяра, благоговение и страх Божи влизат в него, на Господа да се помолим).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *О изба́витися на́м от вся́кия ско́рби, гне́ва и ну́жды Го́споду помо́лимся (Да се избавим от всяка скръб, гняв, беда и нужда, на Господа да се помолим).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *Заступи́, спаси́, поми́луй и сохрани́ на́с, Бо́же, Твое́ю благода́тию (Защити, спаси, помилвай и запази ни, Боже, с Твоята благодат).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *Дне́ всего́ соверше́нна, свя́та, ми́рна и безгре́шна у Го́спода про́сим. (Целият ден да бъде съвършен, свят, мирен и безгрешен от Господа да просим).*

Народ: *Пода́й, Го́споди.*

Иере́й или Диа́кон: *А́нгела ми́рна, ве́рна наста́вника, храни́теля ду́ш и теле́с на́ших у Го́спода про́сим. (Ангел на мира, верен наставник, пазител на душите и телата ни, от Господа да просим).*

Народ: *Пода́й, Го́споди.*

Иере́й или Диа́кон: *Прощ́е́ния и оставле́ния грехо́в и прегреше́ний на́ших у Го́спода про́сим. (Прощение и освобождение от греховете и прегрешенията ни, от Господа да просим).*

Народ: *Пода́й, Го́споди.*

Иере́й или Диа́кон: *До́брых и поле́зных душа́м на́шым и ми́ра ми́рови у Го́спода про́сим. (Доброто и полезното за душите ни и мир за света, от Господа да просим.).*

Народ: *Пода́й, Го́споди.*

Иере́й или Диа́кон: *Про́чее вре́мя живота́ на́шего в ми́ре и покаа́нии сконча́ти у Го́спода про́сим. (Да завършим останалото време от нашия живот в мир и покаяние, от Господа да просим).*

Народ: *Пода́й, Го́споди.*

Иере́й или Диа́кон: *Христиа́нския конча́ины живота́ на́шего, безболе́зненны, непостыдны, ми́рны, и до́браго отве́та на Стра́шнем суди́щи Христо́ве про́сим. (Християнски безболестен, непосрамен, мирен свършек на нашия живот и добър отговор пред страшния Христов съд, от Господа да просим).*

Народ: *Пода́й, Го́споди.*

Иере́й или Диа́кон: *Пресвяту́ю, Пречи́стую,*

Преблагословéнную, Слáвную Влады́чицу нáшу Богорóдицу и Приснодéву Марúю, со всéми святы́ми помянýвше, сáми себé и дрýг дрýга, и вéсь живóт нáш Христý Бóгу предадúм. (Като поменем заедно с всички светии пресвятата, пречиста, преблагословена, славна наша Владичица Богородица и винаги дева Мария, нека сами себе си, един другиго и целия си живот на Христа Бога да отдадем).

Народ: *Тебé, Гóсподи.*

Иерéй: Тайна молитва на свещенника (Свещеникът тихо чете молитвата на приношението след поставяне Даровете на светия престол): *Гóсподи Бóже Вседержúтелю, Едúне свя́те, прие́мляй жéртву хвалéния от призыва́ющих Тя́ всéм сéрдцем. Приими́ и нáс, грéшных, молéния и принеси́ ко свято́му Твоему́ жéртвеннику, и удовли́ нáс приноси́ти Тебé дáры же и жéртвы духóвныя о нáших гресéх и о людски́х невéдениих, и сподóби нáс обрести́ благодáть пред Тобóю, éже бы́ти Тебé благоприя́тней жéртве нáшей, и вселúтися Дýху благодáти Твоея́ благóму в нáс, и на предлежа́щих Дарéх си́х, и на всéх лю́дех Твои́х. (Господи, Боже Вседържителю, Ти, Който единствен си свят и приемаш хвалебна жертва от тези, които Те призовават от все сърце, приеми моленията на нас, грешните, и ги принеси пред Твоя свят жертвеник и ни удостой да Ти принасяме дарове и жертви духовни за нашите грехове и за греховете на народа, сторени по незнание, и ни удостой да намерим благодат пред Тебе, за да Ти бъде благоприятна нашата жертва, и да се всели благият Дух на Твоята благодат в нас, в тези предложени дарове и във всички Твои люде.)*

После Иерея произнася възглас, който се чува от всички: *Щедрóтами Единорóднаго Сы́на Твоегó, с Ни́мже благословéн есú, со Пресвяты́м и Благúм и Животворя́щим*

Твои́м Ду́хом, ны́не и при́сно, и во ве́ки веко́в. (Чрез щедростите на Твоя Единороден Син, с Когото си благословен, заедно с всесветия, и благия, и живототворящия Твой Дух, сега и винаги, и во веки веков).

Народ: *Ами́нь.*

Братско целувание

При подканата на дякона: *„Възлюбим друг друга“…* в древно време всички християни се целували „с целувката на мира“. Днес този обичай се съблюдава само между свещенослужителите. При взаимоцелуването свещено- служителите разменят помежду си следния поздрав: старшият казва – „Христос е между нас!“, а младшият отговаря: – „Наистина е и ще бъде (между нас)!“

Иере́й или Диа́кон: *Ми́р все́м. (Мир на всички).*

Народ: *И ду́хови твоему́. (И на твоя дух).*

Иере́й или Диа́кон: *Возлю́бим дру́г дру́га, да единомы́слием испове́мы. (Да се възлюбим един другиго, та в единомислие да изповядваме).*

Народ: *Отца́, и Сы́на, и Свята́го Ду́ха, Тро́ицу Единосу́щную и Нераздели́льную. (Отца и Сина и Светия Дух, Троица единосъщна и неразделна.)*

Свещеникът се покланя три пъти, като на всяко покланяне казва: Ще те възлюбя, Господи, крепост моя. Господ е моя твърдина и мое прибежище и мой избавител.

И целува покритите Дарове и края на светия престол пред себе си. След това взема за двата горни

края покровеца-въздух, с който са покрити Даровете, издига го отвесно над тях и възгласно казва:

Две́ри, две́ри, прему́дрость во́нмем.(Дверите, дверите, с премъдрост да внимаваме).

При произнасяне на тия думи завесата се отваря.

Двери, двери (Тия думи са отправени към дверниците (вратарите) – да затворят вратите)! Да внимаваме в премъдростта.

Народът пее или четецът чете Символа на вярата.

Ве́рую во Еди́наго Бо́га Отца́ Вседержи́теля, Творца́ не́бу и земли́, ви́димым же все́м и неви́димым.

И во Еди́наго Го́спода Иису́са Христа́, Сы́на Бо́жия, Единоро́днаго, И́же от Отца́ рожде́ннаго пре́жде все́х ве́к. Све́та от све́та, Бо́га и́стинна от Бо́га и́стинна, рожде́нна, не сотворе́нна, единосу́щна Отцу́, И́мже вся́ бы́ша. На́с ра́ди, челове́к, и на́шего ра́ди спасе́ния сше́дшаго с небе́с, и воплоти́вшагося от Ду́ха Свя́та и Мари́и Де́вы, и вочелове́чшася. Распя́таго же за ны́ при Понти́йстем Пила́те, И страда́вша, и погребе́на. И воскре́сшаго в тре́тий де́нь по писа́нием. И возше́дшаго на небеса́, и седя́ща одесну́ю Отца́. И па́ки грядущаго со сла́вою суди́ти живы́м и ме́ртвым, Его́же Ца́рствию не бу́дет конца́.

И в Ду́ха Свята́го, Го́спода Животворя́щаго, И́же от Отца́ исходя́щаго, И́же со Отце́м и Сыно́м споклоня́ема и сосла́вима, глаго́лавшаго проро́ки.

Во еди́ную Свяму́ю Собо́рную и Апо́стольскую Це́рковь.

Испове́даю еди́но креще́ние во оставле́ние грехо́в.

Ча́ю воскресе́ния ме́ртвых, и жи́зни бу́дущаго ве́ка. Ами́нь.

(Вярвам в един Бог Отец, Вседържител, Творец на небето и земята, на всичко видимо и невидимо.

И в един Господ Иисус Христос, Сина Божий, Единородния, Който е роден от Отца преди всички векове: Светлина от Светлина, Бог истинен от Бог истинен, роден, несътворен, единосъщен с Отца, и чрез Когото всичко е станало; Който заради нас, човеците, и заради нашето спасение слезе от небесата и се въплъти от Светия Дух и Дева Мария и стана човек; и бе разпнат за нас при Понтия Пилата, и страда, и бе погребан; и възкръсна в третия ден според писанията; и възлезе на небесата, и седи отдясно на Отца; и пак ще дойде със слава да съди живи и мъртви, и царството Му не ще има край.

И в Духа Светаго, Господа, Животворящия, Който от Отца изхожда, Комуто се покланяме и Го славим наравно с Отца и със Сина, и Който е говорил чрез пророците.

В една света, вселенска и апостолска Църква.

Изповядвам едно кръщение за опрощаване на греховете.

Чакам възкресение на мъртвите и живот в бъдещия век. Амин.)

През това време свещеникът взема големия покровец („въздух“), издига го с две ръце над св. дарове и, потръсвайки го, чете тихо Символа на вярата.

Евхаристиен канон

Дяконът приканя богомолците да застанат прилично и със страх да принесат светото възношение (безкръвната жертва).

Иере́й или Диа́кон: ***Ста́нем до́бре, ста́нем со стра́хом, во́нмем, свято́е возноше́ние в ми́ре приноси́ти. (Да стоим добре, да стоим с благоговение, да внимаваме, за да принесем в мир светото възношение).***

На призива на дякона да принесем в мир светата жертва, народът отговаря, като посочва каква е тая жертва:

Народ: ***Ми́лость ми́ра, же́ртву хвале́ния. (Милостта на мира е хвалебна жертва).***

В тия думи е изразен характерът на православната литургия – тя е безкръвна хвалебна жертва, която вселява в човешките души благодатния Христов мир. Свещеникът благославя молещите, като взема с дясната ръка сгънатия покровец и възглася:

Благода́ть Го́спода на́шего Иису́са Христа́, и любы́ Бо́га и Отца́, и прича́стие Свята́го Ду́ха бу́ди со все́ми ва́ми. (Благодатта на Господа наш Иисус Христос и любовта на Бога и Отца, и общуването със Светия Дух да бъдат с всички вас).

Народ: *И со ду́хом твои́м. (И с твоя дух).*

Иере́й или Диа́кон: ***Горе́ име́им сердца́. (Да издигнем сърцата си нагоре).***

Народ: ***И́мамы ко Го́споду. (Издигнати са към Господа).***

Иере́й или Диа́кон: ***Благодари́м Го́спода. (Да благодарим на Господа).***

Народ: ***Досто́йно и пра́ведно е́сть поклоня́тися***

Отцу́ и Сы́ну и Свято́му Ду́ху, Тро́ице Единосу́щней и Нераздели́льней. (Достойно и справедливо е да се покланяме на Отца и Сина и Светия Дух – Троица Единосъщна и Неразделна).

През време на тая евхаристийна песен, по древен църковен обичай, следва да се прави голям поклон до земята. Молитвата, с която свещеникът усърдно се моли, е израз на нашата голяма *благодарност* към Бога за всичко, което е благоволил да стори за нашето спасение. Оттук очевидно и св. литургия се нарича евхаристия, т.е. благодарствена служба. Тази молитва в литургията на св. Василия Велики е по-дълга и затова песента

***„Достойно и праведно ест…“* се пее по-бавно и протяжно.**

Иере́й: Тайна молитва на свещеника: *Досто́йно и пра́ведно Тя́ пе́ти, Тя́ благослови́ти, Тя́ хвали́ти, Тя́ благодари́ти, Тебе́ покланя́тися на вся́ком ме́сте влады́чествия Твоего́. Ты́ бо еси́ Бо́г неизрече́нен, недове́домь, неви́димь, непостижи́мь, при́сно сы́й, та́кожде сы́й, Ты́ и Единоро́дный Тво́й Сы́н, и Ду́х Тво́й Святы́й. Ты́ от небытия́ в бытие́ на́с приве́л еси́, и отпа́дшия возста́вил еси́ па́ки, и не отступи́л еси́ вся́ творя́, до́ндеже на́с на не́бо возве́л еси́, и Ца́рство Твое́ даровал еси́ бу́дущее. О си́х все́х благодари́м Тя́ и Единоро́днаго Твоего́ Сы́на, и Ду́ха Твоего́ Свята́го, о все́х, и́хже ве́мы, и и́хже не ве́мы, явле́нных и неявле́нных благодея́ниих бы́вших на на́с. Благодари́м Тя́ и о слу́жбе се́й, ю́же от ру́к на́ших прия́ти изво́лил еси́. А́ще и предстоя́т Тебе́ ты́сящи Архи́ангелов и тмы́ А́нгелов, Херуви́ми и Серафи́ми шестокрила́тии, многоочи́тии, возвыша́щиися перна́тии. (Достойно и справедливо е да Те възпяваме, да Те благославяме, да Те хвалим, да Ти*

благодарим, да Ти се покланяме на всяко място на Твоето владичество. Защото Ти си Бог неизказан, неизследим, невидим, непостижим, Който вечно съществуваш и винаги си един и същ, Ти и Единородният Твой Син и Светият Твой Дух. Ти от небитие си ни привел в битие; и падналите пак си въздигнал, и не си престанал да вършиш всичко, докато не ни възведе на небето и дари Твоето бъдещо царство. За всичко това благодарим на Тебе, и на Единородния Твой Син, и на Твоя Свети Дух, за всички сторени за нас видими и невидими благодеяния, които знаем и които не знаем. Благодарим Ти и за тази служба, която благоволи да приемеш от нашите ръце, макар и пред Тебе да стоят хиляди архангели и безброй ангели, херувими и серафими, шестокрили, многоочити, които високо летят.)

После Иерея произнася възглас, който се чува от всички: *Щедро́тами Единоро́днаго Сы́на Твоего́, с Ни́мже благослове́н еси́, со Пресвяты́м и Благи́м и Животворя́щим Твои́м Ду́хом, ны́не и при́сно, и во ве́ки веко́в. (Чрез щедростите на Твоя Единороден Син, с Когото си благословен, заедно с всесветия, и благия, и живототворящия Твой Дух, сега и винаги, и во веки веков).*

Свещеникът взема звездицата **и, като прави с нея кръст над дискоса, възглася:**

Побе́дную пе́снь пою́ще, вопию́ще, взыва́ющe и глаго́люще: (А небесните сили пеят, възкликват, възгласят победната песен и казват):

Следващият момент ни възнася като че на небето – ние присъединяваме нашето славословие към това на ангелите. Ние пеем заедно с тях:

Народ: *Свя́т, Свя́т, Свя́т Госпо́дь Савао́ф, испо́лнь не́бо и земля́ сла́вы Твоея́; оса́нна в вы́шних, благослове́н Гряды́й во*

и́мя Госпо́дне, оса́нна в вы́шних! (Свят, свят, свят е Господ Саваот. Пълни са небето и земята с Твоята слава. Осанна във висините! Благословен е, Който иде в името Господне. Осанна във висините!).

В това време свещеникът с още по-голямо усърдие се моли тихо, като спомня за оная спасителна нощ, в която Единородният Син Божий, след като изпълнил всичко, промислено за нас, на Тайната вечеря взел в пречистите Си и непорочни ръце хляб, преломил, дал на св. Си ученици и апостоли и казал установителните евхаристийни слова:

„Приими́те, яди́те, Сие́ е́сть Те́ло Мое́, е́же за вы́ ломи́мое, во оставле́ние грехо́в. (Вземете, яжте – това е Моето тяло, което за вас се преломява, за опрощение на греховете!)“

След вечерята Господ взел също и чашата и казал: *„Пи́йте от нея́ вси́, Сия́ е́сть Кро́вь Моя́ Но́ваго Заве́та, я́же за вы́ и за мно́ги излива́емая во оставле́ние грехо́в. (Пийте от нея всички – това е Моята кръв на новия завет, която за вас и за мнозина се пролива за опрощение на греховете!)*:

Иере́й: Тайна молитва на свещеника*: С си́ми и мы́ блаже́нными Си́лами, Влады́ко человеколю́бче, вопие́м и глаго́лем: свя́т еси́ и пресвя́т, Ты́ и Единоро́дный Тво́й Сы́н, и Ду́х Тво́й Святы́й. Свя́т еси́ и пресвя́т, и великоле́пна сла́ва Твоя́, и́же мі́р Тво́й та́ко возлюби́л еси́, я́коже Сы́на Твоего́ Единоро́днаго да́ти: да вся́к ве́руяй в Него́ не поги́бнет, но и́мать живо́т ве́чный. Йже прише́д, и все́ е́же о на́с смотре́ние испо́лнив, в но́щь в ню́же предая́шеся, па́че же Са́м Себе́ предая́ше за мі́рски́й живо́т, прие́м*

хле́б во святы́я Своя́ и пречи́стыя и непоро́чныя руки́, благодари́в и благослови́в, освяти́в, преломи́в, даде́ святы́м Свои́м ученико́м и Апо́столом, ре́к: (Заедно с тези блажени сили и ние, човеколюбиви Владико, възкликваме и казваме: свят си и пресвят Ти и Единородният Твой Син и Светият Твой Дух; свят и пресвят си и великолепна е Твоята слава, защото Ти тъй си възлюбил Твоя свят, че отдаде Своя Единороден Син, та всеки, който вярва в Него, да не погине, но да има вечен живот; и Той, като дойде, и като изпълни всичко промислено за нас, в нощта, в която беше предаван, или по-точно Сам се предаваше за живота на света, като взе в Своите свети и пречисти и непорочни ръце хляба, благодари и благослови, освети, разчупи и даде на Своите свети ученици и апостоли, като каза):

После Иерея произнася възглас, който се чува от всички: *Приими́те, яди́те, Сие́ е́сть Те́ло Мое́, е́же за вы́ ломи́мое, во оставле́ние грехо́в. (Вземете, яжте, това е Моето тяло, което за вас се преломява за опрощаване на грехове).*

Народ: *Ами́нь.*

Иере́й: **Тайна молитва на свещеника: *Подо́бне и ча́шу по ве́чери, глаго́ля: (А също и чашата подир вечерята, като каза гласно):***

После Иерея произнася възглас, който се чува от всички: *Пи́йте от нея́ вси́, Сия́ е́сть Кро́вь Моя́ Но́ваго Заве́та, я́же за вы́ и за мно́ги излива́емая во оставле́ние грехо́в. (Пийте от нея всички, това е Моята кръв на Новия Завет, която за вас и за мнозина се пролива за опрощаване на грехове.)*

Народ: ***Ами́нь.***

Иере́й: **Тайна молитва на свещеника:** ***Помина́юще у́бо спаси́тельную сию́ за́поведь, и вся́ я́же о на́с бы́вшая: Кре́ст, гро́б, тридне́вное воскресе́ние, на небеса́ восхожде́ние, одесну́ю седе́ние, второ́е и сла́вное па́ки прише́ствие. (И тъй, като възпоменаваме тази спасителна заповед и всичко, извършено за нас: кръста, гроба, тридневното възкресение, възнесението на небето, сядането отдясно и славното второ пришествие).***

Тук свещеникът спомня Христовия кръст, гроб, възкресение, сядане отдясно на Отца и славното Второ пришествие. След това възнася (издига) предложените дарове:

Иерея взема светия дискос и светата чаша, издига ги и възглася:: ***Твоя́ от Твои́х, Тебе́ принося́ще о все́х и за вся́. (Тези Твои дарове от всичко, което е Твое, принасяме на Тебе, за всички и заради всичко).***

Настъпва върховният момент в св. евхаристия – самото тайнство, т.е. освещението и претворяването на светите дарове. В този най-свещен момент свещеникът се моли трикратно от дълбините на душата си, като ***призовава (Затова тая част от св. литургия се нарича епиклеза, от гръцката дума епиклезе = призоваване)*** **Св. Дух да слезе над молещите се и над предлежащите дарове; благославя хляба и виното, които по благодатното действие на Св. Дух стават истински тяло и кръв Христови. След като тайнството е вече извършено, свещеникът коленичи пред св. престол и от цялата си душа и сърце благодари на Господа за любовта Му към нас. А в това време вън се**

пее умилително:

Народ: ***Тебе́ пое́м, Тебе́ благослови́м, Тебе́ благодари́м, Го́споди, и мо́лим Ти́ ся́, Бо́же на́ш. (Тебе възпяваме, Тебе благославяме, на Тебе благодарим, Господи, и молим Ти се, Боже наш, и молим Ти се, Боже наш, и молим Ти се, Боже наш).***

В това време свещеникът тихо казва същата молитва и продължава:

Ещ́е прино́сим Ти́ слове́сную сию́ и безкро́вную слу́жбу, и про́сим, и мо́лим, и ми́ли ся́ де́ем, низпосли́ Ду́ха Твоего́ Свята́го на ны́, и на предлежа́щия Да́ры Сия́. (Още ти принасяме тази словесна и безкръвна служба и просим, и молим, и умоляваме: изпрати Твоя Свети Дух върху нас и над тези предлежащи дарове).

Диалог между свещеника и дякона:

Иере́й: ***Го́споди, и́же Пресвята́го Твоего́ Ду́ха в тре́тий ча́с Апо́столом Твои́м низпосла́вый, Тогó, Благи́й, не отими́ от на́с, но обнови́ на́с, моля́щих Ти́ ся́.***

Диа́кон: ***Се́рдце чи́сто созижди́ во мне́, Бо́же, и ду́х пра́в обнови́ во утро́бе мое́й.***

Иере́й: ***Го́споди, и́же Пресвята́го Твоего́ Ду́ха:***

Диа́кон: ***Не отве́ржи мене́ от лица́ Твоего́, и Ду́ха Твоего́ Свята́го не отими́ от мене́.***

Иере́й: ***Го́споди, и́же Пресвята́го Твоего́ Ду́ха:***

Диа́кон: ***Благослови́, влады́ко, святы́й хле́б.***

Пресъществяване на светите Дарове:

При пресъществяване на даровете, свещеникът с ръка посочва на светия хляб (Агнеца), благославя го (само него) като казва тихо:

Иере́й: ***И сотвори́ у́бо хле́б се́й Честно́е Те́ло Христа́ Твоего́.***

Диа́кон: ***Ами́нь. Благослови́, влады́ко, святу́ю ча́шу.***

Посочва на светата чаша, благославя я, като казва тихо:

Иере́й: ***А е́же в ча́ши се́й, Честну́ю Кро́вь Христа́ Твоего́.***

Диа́кон: ***Ами́нь. Благослови́, влады́ко, обоя́.***

След това благославя общо Даровете, като казва:

Иере́й: ***Преложи́в Ду́хом Твои́м Святы́м.***

Диа́кон: ***Ами́нь, ами́нь, ами́нь. Помяни́ мя́, святы́й влады́ко, гре́шнаго.***

Иере́й: ***Да помяне́т Тя́ Госпо́дь Бо́г во Ца́рствии Свое́м всегда́, ны́не и при́сно, и во ве́ки веко́в.***

Диа́кон: ***Ами́нь.***

Свещеника прави благоговейно три поклона пред пресъществените Дарове, след което тихо се моли:

Иере́й: ***Я́коже бы́ти причаща́ющымся во трезве́ние души́, во оставле́ние грехо́в, в приобще́ние Свята́го Твоего́ Ду́ха, во исполне́ние Ца́рствия Небе́снаго, в дерзнове́ние е́же к Тебе́, не в су́д, или́ во осужде́ние. Еще́ прино́сим Ти́ слове́сную сию́ слу́жбу, о и́же в ве́ре***

почи́вших, пра́отцех, отце́х, патриа́рсех, проро́цех, Апо́столех, пропове́дницех, евангели́стех, му́ченицех, испове́дницех, воздержницех, и о вся́ком ду́се пра́веднем в ве́ре сконча́вшемся.

(За да бъдат на тези, които се причастяват, за бодрост на душата, за опрощаване на грехове, за приобщаване със Светия Дух, за наследяване на царството небесно, за дързновение към Тебе, а не за съд или за осъждане.

Още Ти принасяме тази словесна служба за починалите във вяра праотци, отци, патриарси, пророци, апостоли, проповедници, евангелисти, мъченици, изповедници, въздържници и за всеки праведен дух, завършил във вяра).

Безкръвната жертва е принесена. Свещеникът се моли тихо, като спомня всички светии, които с вяра са свършили живота си, а по-особено и гласно спомня пресветата, пречиста, преблагословена, славна Владичица наша Богородица и Приснодева Мария.

Свещеникът взема кадилницата и, като кади пред светия престол три пъти, възглася:

Изря́дно о Пресвяте́й, Пречи́стей, Преблагослове́нней, Сла́вней Влады́чице на́шей Богоро́дице и Присноде́ве Мари́и. (Особено за Пресвятата, Пречиста, Преблагословена, славна наша Владичица Богородица и винаги дева Мария).

Народ: ***Досто́йно е́сть, я́ко вои́стинну блажи́ти Тя́, Богоро́дицу, Присноблаже́нную и Пренепоро́чную и Ма́терь Бо́га на́шего. Честне́йшую Херуви́м и сла́внейшую без сравне́ния Серафи́м, без истле́ния***

Бо́га Сло́ва ро́ждшую, су́щую Богоро́дицу Тя́ велича́ем. (Достойно е наистина да те облажаваме, Богородице, приснoблажена и пренепорочна, майка на нашия Бог. По-чтима от херувимите и несравнено по-славна от серафимите, нетленно родила Бог-Слово, Тебе, истинска Богородица, величаем!).

През време на тая песен свещеникът тихо спомня св. Йоана Предтеча, св. апостоли, празнувания светец и всички светци; моли се за народа, за църковната власт и царете, за всички, които са в една или друга неволя. Тая молитва в литургията на св. Василия е по-дълга и всеобхватна; не са забравени нито болните, ни Народата на тежкия труд, ни вдовиците, ни сираците, затворниците, пленниците, пътуващите и др.:

Иере́й: **Тайна молитва на свещеника:** ***О свято́м Иоа́нне Проро́це, Предте́чи и Крести́тели, о святы́х сла́вных и всехва́льных Апо́столех, о свято́м (и́мя), его́же и па́мять соверша́ем, и о все́х святы́х Твои́х, и́хже моли́твами посети́ на́с, Бо́же.***
И помяни́ все́х усо́пших о наде́жди воскресе́ния жи́зни ве́чныя.

(За светия пророк, Предтеча и Кръстител Иоан, за светите славни и всехвални апостоли и за светия (името на дневния светия),чиято памет честваме днес, и за всички Твои светии, по чиито молитви посети ни, Боже. И помени всички починали с надежда за възкресение и за вечен живот (поменава имената на покойници), и ги упокой там, където сияе светлината на Твоето лице.)

Ещ́е мо́лим Тя́, помяни́, Го́споди, вся́кое епи́скопство правосла́вных, пра́во пра́вящих сло́во Твоея́ и́стины,

вся́кое пресви́терство, во Христе́ диа́конство и вся́кий свяще́нический чи́н.

(Още Те молим: помени, Господи, всяко епископство на православните, което вярно преподава учението на Твоята истина, всяко свещенство в Христа, дяконството и всеки свещенически чин.)

Еще́ прино́сим Ти́ слове́сную сию́ слу́жбу о вселе́нней, о свяше́й, собо́рней и апо́стольстей Це́ркви, о и́же в чистоте́ и честне́м жи́тельстве пребыва́ющих, о благочести́вых царе́й, о стране́ на́шей, да ти́хое и безмо́лвное житие́ поживе́м во вся́ком благоче́стии и чистоте́.

(Още Ти принасяме тази словесна служба за вселената, за светата съборна и апостолска Църква, за всички, които пребивават в чистота и честен живот, за благпчестивите царе, за нашата страна, та и ние да преживеем тих и спокоен живот във всяко благочестие и честност.)

Народ: ***И все́х и вся́. (И всекиго и всички!).***

Иере́й: **Тайна молитва на свещеника:** ***Помяни́ Го́споди гра́д се́й, в не́мже живе́м, (или́ ве́сь сию́, в не́йже живе́м, или́ оби́тель сию́, в не́йже живе́м), и вся́кий гра́д и страну́, и ве́рою живу́щих в ни́х. Помяни́, Го́споди, пла́вающих, путеше́ствующих, неду́гующих, стра́ждущих, плене́нных, и спасе́ние и́х. Помяни́, Го́споди, плодонося́щих и добротворя́щих во святы́х Твои́х це́рквах, и помина́ющих убо́гия, и на вся́ ны́ ми́лости Твоя́ низпосли́.***

(Помени, Господи, този град (село или света обител), в който живеем, и всеки град и страна, и

онези, които с вяра живеят в тях. Помени, Господи, които плават, пътуват, боледуват, страдат, които са пленени и ги спаси. Помени, Господи, дарителите и добротворците в Твоите свети църкви и онези, които си спомнят за бедните, и на всички нас изпрати Твоите милости. Помени, Господи, за здраве и спасение (поменава имена на живи).).

После Иерея произнася възглас, който се чува от всички: *И да́ждь на́м еди́неми усты́ и еди́нем се́рдцем сла́вити и воспева́ти пречестно́е и великоле́пое И́мя Твое́, Отца́, и Сы́на, и Свята́го Ду́ха, ны́не и при́сно, и во ве́ки веко́в.*

Народ: *Ами́нь.*

Иере́й: *И да бу́дут ми́лости Вели́каго Бо́га и Спа́са на́шего Иису́са Христа́ со все́ми ва́ми. (И да бъдат милостите на великия наш Бог и Спасител Иисус Христос с всички вас).*

Народ: *И со ду́хом твои́м. (И с твоя дух).*

2-ра просителна ектения

Дяконът произнася просителна ектения. В това време свещеникът се моли тихо – да ни удостои Бог да се причастим със светите тайни с чиста съвест, за да получим прошка на греховете, общение със Св. Духа и да наследим небесното царство. Ектенията завършва с Господнята молитва.

Иере́й или Диа́кон: *Все́ святы́я помяну́вше, па́ки и па́ки ми́ром Го́споду помо́лимся.(Като поменахме всички светии, нека пак с мир на Господа да се*

помолим).

Народ: ***Го́споди, поми́луй.***

Иере́й или Диа́кон: ***О принесе́нных и освяще́нных Честны́х Даре́х Го́споду помо́лимся. (За принесените и осветени драгоценни дарове, на Господа да се помолим!)***

Народ: ***Го́споди, поми́луй.***

Иере́й или Диа́кон: ***Я́ко да Человеколю́бец Бо́г на́ш, прие́мь я́ во святы́й, и пренебе́сный, и мы́сленный Сво́й Же́ртвенник, в воню́ благоуха́ния духо́внаго, вознispо́слет на́м Боже́ственную благода́ть и да́р Свята́го Ду́ха, помо́лимся. (И човеколюбецът наш Бог, като ги приеме в Своя свят, наднебесен и мислен жертвеник като духовно благоухание, да ни изпрати божествената благодат и дара на Светия Дух, да се помолим!)***

Народ: ***Го́споди, поми́луй.***

Иере́й или Диа́кон: ***О изба́витися на́м от вся́кия ско́рби, гне́ва и ну́жды Го́споду помо́лимся. (За да се избавим от всяка скръб, гняв, беда и нужда, на Господа да се помолим).***

Народ: ***Го́споди, поми́луй.***

Иере́й или Диа́кон: *Заступи́, спаси́, поми́луй и сохрани́ на́с, Бо́же, Твое́ю благода́тию (Защити, спаси, помилвай и запази ни, Боже, с Твоята благодат).*

Народ: *Го́споди, поми́луй.*

Иере́й или Диа́кон: *Дне́ всего́ соверше́нна, свя́та, ми́рна и безгре́шна у Го́спода про́сим. (Целият ден да бъде*

съвършен, свят, мирен и безгрешен от Господа да просим).

Народ: *Подáй, Гóсподи.*

Иерéй или Диáкон: *А́нгела мúрна, вéрна настáвника, храни́теля дýш и телéс нáших у Гóспода прóсим. (Ангел на мира, верен наставник, пазител на душите и телата ни, от Господа да просим).*

Народ: *Подáй, Гóсподи.*

Иерéй или Диáкон: *Прощéния и оставлéния грехóв и прегрешéний нáших у Гóспода прóсим. (Прощение и освобождение от греховете и прегрешенията ни, от Господа да просим).*

Народ: *Подáй, Гóсподи.*

Иерéй или Диáкон: *Дóбрых и полéзных душáм нáшым и мúра мúрови у Гóспода прóсим. (Доброто и полезното за душите ни и мир за света, от Господа да просим.).*

Народ: *Подáй, Гóсподи.*

Иерéй или Диáкон: *Прóчее врéмя животá нáшего в мúре и покая́нии скончáти у Гóспода прóсим. (Да завършим останалото време от нашия живот в мир и покаяние, от Господа да просим).*

Народ: *Подáй, Гóсподи.*

Иерéй или Диáкон: *Христиáнския кончúны животá нáшего, безболéзненны, непосты́дны, мúрны, и дóбраго ответа на Страшнем судúщи Христóве прóсим. (Християнски безболестен, непосрамен, мирен свършек на нашия живот и добър отговор пред страшния Христов съд, от Господа да просим).*

Народ: *Подáй, Гóсподи.*

Иере́й или Диа́кон: *Соедине́ние ве́ры и прича́стие Свята́го Ду́ха испроси́вше, са́ми себе́, и дру́г дру́га, и ве́сь живо́т на́ш Христу́ Бо́гу предади́м. (Като изпросихме единството на вярата и общение със Светия Дух, нека сами себе си и един други и целия наш живот на Христа Бога да отдадем.).*

Народ: *Тебе́, Го́споди.*

Иере́й: Тайна молитва на свещеника: *Тебе́ предлага́ем живо́т на́ш ве́сь и наде́жду, Влады́ко человеколю́бче, и про́сим, и мо́лим, и ми́ли ся́ де́ем, сподо́би на́с причасти́тися Небе́сных Твои́х и стра́шных Та́ин, сея́ Свяще́нныя и Духо́вныя Трапе́зы, с чи́стою со́вестию, во оставле́ние грехо́в, в прощéние согреше́ний, во обще́ние Ду́ха Свята́го, в насле́дие Ца́рствия Небе́снаго, в дерзнове́ние е́же к Тебе́, не в су́д или́ во осужде́ние. (На Тебе поверяваме целия си живот и надежда, човеколюбиви Владико, и просим, и молим, и умоляваме: удостой ни да се причастим с Твоите небесни и страшни Тайни на тази свещена и духовна трапеза с чиста съвест, за опрощение на греховете, за прошка на съгрешенията, за общение със Светия Дух, за наследяване на небесното царство, за дързновение пред Тебе, а не за съд или за осъждане).*

После Иерея произнася възглас, който се чува от всички: *И сподо́би на́с, Влады́ко, со дерзнове́нием, неосужде́нно сме́ти призыва́ти Тебе́, Небе́снаго Бо́га, Отца́, и глаго́лати: (И удостой ни, Владико, с дързновение, неосъдно да се осмеляваме да призоваваме Тебе, небесния Бог Отец и да казваме:)*

Господнята молитва Отче наш...!

Народ: ***О́тче на́ш, И́же еси́ на небесе́х! Да святи́тся и́мя Твое́, да прии́дет Ца́рствие Твое́, да бу́дет во́ля Твоя́, я́ко на небеси́ и на земли́. Хле́б на́ш насу́щный да́ждь на́м дне́сь, и оста́ви на́м до́лги на́ша, я́коже и мы́ оставля́ем должнико́м на́шим, и не введи́ на́с во искуше́ние, но изба́ви на́с от лука́ваго. (Отче наш, Който си на небесата! Да се свети Твоето име; да дойде Твоето царство; да бъде Твоята воля, както на небето, тъй и на земята; насъщния ни хляб дай ни днес; и прости нам дълговете ни, както и ние прощаваме на длъжниците си и не въведи нас в изкушение, но избави ни от лукавия).***

Иере́й: ***Я́ко Твое́ е́сть Ца́рство, и си́ла, и сла́ва. Отца́, и Сы́на, и Свята́го Ду́ха, ны́не и при́сно, и во ве́ки веко́в. (Защото Твое е царството и силата, и славата на Отца и Сина и Светия Дух, сега и винаги, и во веки веков).***

Народ: ***Ами́нь.***

Молитва главопреклонение

Иере́й: ***Ми́р все́м. (Мир на всички).***

Народ: ***И ду́хови твоему́. (И на твоя дух)***

Диа́кон: ***Главы́ ва́ша Го́сподеви приклони́те. (Преклонете главите си пред Господа).***

Народ: ***Тебе́, Го́споди.*** **(*Тебе, Господи!*)**

Иере́й: **Тайна молитва на свещенника:** ***Благодари́м Тя́, Царю́ неви́димый, и́же неисче́тною Твое́ю си́лою вся́ соде́тельствовал еси́, и мно́жеством ми́лости Твоея́ от небытия́ в бытие́ вся́ приве́л еси́. Са́м, Влады́ко, с небесе́ при́зри на подкло́ньшия Тебе́***

главы́ своя́, не бо подклони́ша пло́ти и кро́ви, но Тебе́ стра́шному Бо́гу. Ты́ у́бо Влады́ко, предлежа́щая все́м на́м во благо́е изравня́й, по коего́ждо свое́й потре́бе: пла́вающим спла́вай, путеше́ствующим спутеше́ствуй, неду́гующия исцели́, Врачу́ ду́ш и теле́с. (Благодарим Ти, Царю невидими, Който с неизмеримата Твоя сила си създал всичко и по множеството Твоя милост всичко си привел от небитие в битие. Сам, Владико, погледни от небето на преклонилите главите си пред Тебе, защото не ги преклониха пред плът и кръв, но пред Тебе, Великия Бог. Ти, Владико, направи така, че предлежащите дарове да бъдат за всички нас за добро, всекиму според неговата нужда: придружавай тези, които плават, съпътствай онези, които пътуват, изцери болните, лекарю на душите и телата.).

После Иерея произнася възглас, който се чува от всички: *Благода́тию, и щедро́тами, и человеколю́бием Единоро́днаго Сы́на Твоего́, с Ни́мже благослове́н еси́, со Пресвяты́м, и Благи́м, и Животворя́щим Твои́м Ду́хом, ны́не и при́сно, и во ве́ки веко́в. (Чрез благодатта и щедростите и човеколюбието на Единородния Твой Син, с Когото си благословен, с Пресветия и благия, и животворящ Твой Дух, сега и винаги, и во веки веков.)*

Народ: *Ами́нь.*

Завесата се затваря. Свещеникът тихо се моли:

Иере́й: Тайна молитва на свещеника: *Вонми́, Го́споди Иису́се Христе́ Бо́же на́ш, от свята́го жили́ща Твоего́, и от прест о́ла сла́вы Ца́рствия Твоего́, и приди́ во е́же освяти́ти на́с, и́же горе́ со*

Отцé́м седя́й, и здé на́м невúдимо спребыва́яй. И сподо́би держа́вною Твоéю руко́ю преподáти на́м Пречúстое Тéло Твоé и Честну́ю Кро́вь, и на́м и всéм лю́дем. (Погледни, Господи Иисусе Христе, Боже наш, от святото Си жилище и от престола на царството Си и дойди, за да ни осветиш, Ти, Който горе седиш с Отца, и тук с нас невидимо пребиваваш, и ни удостой с Твоята властна ръка да ни преподадеш Пречистото Твое тяло и честна кръв, и чрез нас – на всички люде).

Покланя се три пъти пред светия престол, като на всяко покланяне казва:

Бо́же, очúсти мя́, гре́шнаго, и помúлуй мя́. (трижды) (Боже, очисти мене грешния и ме помилвай. – три пъти).

Диа́кон: ***Во́нмем. (да внимаваме)***

Иере́й: ***Свята́я святы́м. (Светинята е за светите)***

Народ: ***Еди́н Свя́т, еди́н Госпо́дь Иису́с Христо́с, во сла́ву Бо́га Отца́. Ами́нь. (Един е свят, единственият Господ Иисус Христос, за слава на Бога Отца. Амин.)***

Свещеникът и другите свещенослужители, ако има такива, пристъпват към св. Причастие. В това време вън народът пее специални стихове, наречени "причастни" или духовни химни. (В неделни дни се пее "Хвалите Господа сь небесь..." (Пс. 148:1). За другите дни от седмицата, както и за по-големите празници има специални "причастни"). След като свещенослужителите се причастят, дяконът всипва в св. чаша всички останали частици. През време на всипването той спомня за възкресението Христово, за св.

Богородица и за нашето бъдещо още по-истинско и пълно приобщение във вечното Христово царство.

Ония от християните, които са се приготвили да се приобщят със св. Тайни, преди да пристъпят към самото причащаване, четат с дълбоко благоговение и сърдечно съкрушение следните молитви:

Верую, Господи, и исповедую, что Ты действительно Христос, Сын Бога Живого, Пришедший в мир, чтобы спасти грешников, из которых я первый. Ещё верую, что это есть само пречистое Тело Твоё и это есть сама драгоценная Кровь Твоя. Поэтому я прошу Тебя: помилуй меня и прости мне грехи мои, вольные и невольные, которые я совершил словом или делом, сознательно или неосознанно; и удостой меня, неосуждённо, причаститься пречистых Твоих Таин для получения прощения грехов и жизни вечной. Аминь.

Вот я приступаю к божественному причащению. Создатель, не опали меня приобщением! Ибо Ты – огонь, сжигающий недостойных. Но очисти меня от всякой нечистоты.

Затем произноси:

Прими меня сегодня участником Твоей таинственной Вечери, Сын Божий, ибо я ни за что не выдам тайны Твоим врагам и не дам Тебе такого поцелуя, как Иуда, но, как разбойник, открыто выражаю веру в Тебя, говоря: "Помяни меня, Господи, в Царстве Твоем!"

И следующие стихи:

Человек, трепещи при виде божественной Крови!

Она – огонь, сжигающий недостойных. Тело Божие обожествляет меня и питает: обожествляет дух, непостижимо питает ум.

Потом тропари:

Ты привлек меня, Христе, любовью и изменил меня святым к Тебе стремлением. Попали же огнем невещественным грехи мои и удостой сладко насладиться Тобою, чтобы я ликуя прославлял два пришествия Твои.

В светлый сонм святых Твоих как войду я недостойный? Ведь, если я решусь войти с ними в чертог брачный, меня выдаст одежда, ибо она не такая, в какой ходят на брак, и я буду связан и изгнан Ангелами. Очисти, Господи, нечистоту души моей и спаси, как Человеколюбец.

Также и молитву:

Владыка – Человеколюбче, Господи, Иисусе Христе Боже мой, да будет мне сия Святыня не в обвинение за мое недостоинство, но в очищение души и тела и в залог будущих жизни и Царства. Мне же благо – прилепляться к Богу, полагать в Господе надежду на спасение моё.

И снова:

Прими меня сегодня участником Твоей таинственной Вечери, Сын Божий, ибо я ни за что не выдам тайны Твоим врагам и не дам
Тебе такого поцелуя, как Иуда, но, как разбойник, открыто выражаю веру в Тебя, говоря: Помяни меня, Господи, в Царстве Твоем!

(Вярвам, Господи, и изповядвам, че Ти си наистина Христос, Синът на живия Бог, дошел в света да спасиш грешниците, от които пръв съм аз.

Вярвам още, че това е самото пречисто Твое Тяло, и това е самата драгоценна Твоя кръв.

И тъй, моля Ти се: помилуй ме и ми прости прегрешенията, волни и неволни, извършени с дума или дело, съзнателно или несъзнателно, и удостой ме неосъдително да се причастя с пречистите Твои Тайни, за прошка на греховете и за вечен живот. Амин!

*Ето пристъпям към Божественото Причастие!
Създателю, да не ме изгориш с Причащението!
Защото Ти си огън, който изгаря недостойните. Но ме очисти от всяка сквернота!
На Твоята Тайна Вечеря, Сине Божий, днес за причастник ме приеми.
Защото на враговете Ти няма да издам тайната, нито целувка ще Ти дам като Иуда,
но като разбойника Те изповядвам: помени ме, Господи, в Царството Си!
Благотворната Кръв като гледаш, ужаси се, човече!
Защото е огън, който изгаря недостойните!
Божественото Тяло ме обожествява и храни: обожествява духа, а ума чудно храни.*

*Тропари:
Усладил си ме, Христе, с любовта Си и си ме преобразил с Твоето божествено желание.
Изгори, обаче, с невеществен огън греховете ми и ме удостой да се наситя с насладата, която е у Тебе, та, с ликуване, да възвелича, Благий, двете Твои*

пришествия.
В светлите жилища на Твоите светии как ще вляза, аз, недостойният!
Защото, ако дръзна да вляза заедно с другите в чертога, моята дреха ме издава,
понеже не е брачна, и вързан ще бъда изхвърлен от ангелите.
Очисти, Господи, нечистотата на душата ми и ме спаси като човеколюбец.

Прибавят се и следните молитви:
Владико човеколюбче, Господи Иисусе Христе, Боже мой!
Не за осъждане да ми бъдат тия Светини, понеже съм недостоен,
а за очистване и освещение на душата и тялото и за залог на бъдещия живот и царство.
За мене е голямо благо да се съединявам с Бога, да възлагам на Господа надеждата на моето спасение.

Отново се казва:
На Твоята Тайна Вечеря, Сине Божий, днес за причастник ме приеми.
Защото на враговете Ти няма да издам тайната, нито целувка ще Ти дам като Иуда,
но като разбойника Те изповядвам: помени ме, Господи, в Царството Си!)

Молитви преди причащаване на миряните

Явяване на светите дарове

След като певците изпеят причастния стих, завесата и царските двери се отварят. Свещеникът се покланя

пред светия престол веднъж, взема благоговейно светата чаша с дясната ръка, а с лявата подкрепя дъното й, целува я, излиза на царските двери и, обърнат към народа, поиздига светата чаша и възглася:

Со стра́хом Бо́жиим и ве́рою приступи́те. (Със страх Божий, с вяра и любов пристъпете).

Народ: ***Благослове́н грядыи́й во и́мя Госпо́дне, Бо́г Госпо́дь и яви́ся на́м. (Благословен е, който иде в името Господне! Бог е Господ и ни се яви!)***

Иере́й: ***Ве́рую, Го́споди, и испове́дую, я́ко Ты́ еси́ вои́стину Христо́с, Сы́н Бо́га Жива́го, прише́дый в ми́р гре́шныя спасти́, от ни́хже пе́рвый е́смь а́з. Ещ́е ве́рую, я́ко Сие́ е́сть Са́мое Пречи́стое Те́ло Твое́ и Сия́ е́сть Са́мая Честна́я Кро́вь Твоя́. Молю́ся у́бо Тебе́: поми́луй мя́ и прости́ ми́ прегреше́ния моя́, во́льная и нево́льная, я́же сло́вом, я́же де́лом, я́же ве́дением и неве́дением, и сподо́би мя́ неосужде́нно причасти́тися Пречи́стых Твои́х Та́инств, во оставле́ние грехо́в и в жи́знь ве́чную. Ами́нь.***
Ве́чери Твоея́ та́йныя дне́сь, Сы́не Бо́жий, прича́стника мя́ приими́, не бо враго́м Твои́м та́йну пове́м, ни лобза́ния Ти́ да́м, я́ко Иу́да, но, я́ко разбо́йник, испове́даю Тя́: помяни́ мя́, Го́споди, во Ца́рствии Твое́м.
Да не в су́д или́ во осужде́ние бу́дет мне́ причащ́е́ние Святы́х Твои́х Та́йн, Го́споди, но во исцеле́ние души́ и те́ла.

(Вярвам, Господи, и изповядвам, че Ти си наистина Христос, Синът на живия Бог, дошел в света да спасиш грешниците, от които пръв съм аз.

Вярвам още, че това е самото пречисто Твое Тяло,

и това е самата драгоценна Твоя кръв.

И тъй, моля Ти се: помилуй ме и ми прости прегрешенията, волни и неволни, извършени с дума или дело, съзнателно или несъзнателно, и удостой ме неосъдително да се причастя с пречистите Твои Тайни, за прошка на греховете и за вечен живот. Амин!

На Твоята Тайна Вечеря, Сине Божий, днес за причастник ме приеми.
Защото на враговете Ти няма да издам тайната, нито целувка ще Ти дам като Иуда,
но като разбойника Те изповядвам: помени ме, Господи, в Царството Си!

Не за осъждане да ми бъдат тия Светини, понеже съм недостоен,
а за очистване и освещение на душата и тялото.).

Народ: ***Те́ло Христо́во приими́те, исто́чника безсме́ртнаго вкуси́те. Алилуия, алилуия, алилуия!*** **(*Тялото Христово приемете, от безсмъртния извор вкусете. Алилуия, алилуия, алилуия!)***

Ония от християните, които са се приготвили за св. причастие чрез надлежен пост, изповед и взаимоопрощение, пристъпват наистина с благоговение, вяра и любов към св. тайни. Християните пристъпват към св. причастие с благоговейно скръстени ръце на гърди, като дясната е върху лявата.

Към приемането на св. тайни ние се приготвяме чрез установено молитвено правило: вечерта преди причастяването четем особен канон, акатисти, вечерни молитви, а сутринта – причастни молитви. Преди

причастие, от вечерта на предния ден, православния не трябва да приема нищо в устата си – не трябва да яде, да пие вода, да си мие или изплаква зъбите и т.н. След причастие не трябва да се приема храна, от която да вади и изплюва нещо от устата – например костилки, кости и т.н. Не трябва се плюе. Чашите, бутилките, чиниите, вилиците, лъжиците и др. посуда ползвана от мирянина в деня след причастие трябва да се измие на чисто – в градината. Водата не трябва да отива в канализацията. Ако причастения се е бърсал със салфетки, пиел е от чаши и бутилки за еднократна употреба т н., то те трябва да се изгорят – не трябва да се хвърлят в боклука. В деня и вечерта след причастие не трябва да се мият или изплакват зъбите.

След приемане на св. причастие, ние благодарим с нарочни благодарствени молитви.

След приобщението свещеникът благославя богомолците и ги осенява със светите дарове. Причастниците благодарят Господу, загдето ги е сподобил да се приобщат със светите и животворящи тайни.

Възглас Спаси́, Бо́же лю́ди Твоя́

Иере́й или Диа́кон: Тихо произнася: *Отмы́й, Го́споди, грехи́ помина́вшихся зде́ Кро́вию Твое́ю Честно́ю, моли́твами святы́х Твои́х.*

Иерея произнася възглас: *Спаси́, Бо́же лю́ди Твоя́ и благослови́ достоя́ние Твое́. (Спаси, Боже, Твоите люде и благослови наследието Си!).*

Иере́й: Тайна молитва на свещенника.

Свещеникът взема кадилницата, кади три пъти светите Дарове, като на всяко кадене казва: *Вознесúся на Небесá, Бóже, и по всéй землú слáва Твоя́. (трúжды) (Бъди превъзнесен по-високо от небесата, Боже, и над цялата земя да бъде Твоята слава!)*

Народ: *Вúдехом свéт úстинный, прия́хом Дýха Небесного, обретóхом вéру úстинную, Нераздéльней Трóице поклоня́емся: Тá бо нáс спаслá éсть. (Видяхме истинската светлина, приехме небесния Дух, намерихме истинската вяра. Покланяме се на неразделната Троица, защото Тя ни е спасила.)*

Иерéй: Тайна молитва на свещенника. Оставя кадилницата, покланя се, взема светия дискос в лявата ръка, а светата чаша в дясната и след като каже тихо: *Благословéн Бóг нáш. (Благословен е нашият Бог).*

Иерéй: Излиза на царските двери и, обърнат към народа, издига светата чаша като възглася: *Всегдá, ны́не и прúсно, и во вéки векóв. (всякога, сега и винаги, и во веки веков)*

Народ: *Амúнь.*

Песен „Да испóлнятся устá нáша“

Народ: *Да испóлнятся устá нáша хвалéния Твоегó, Гóсподи, я́ко да поéм слáву Твою́, я́ко сподóбил есú нáс причастúтися Святы́м Твои́м Божéственным, безсмéртным и животворя́щим Тáйнам; соблюдú нáс о Твоéй святы́ни, вéсь дéнь поучáтися прáвде Твоéй. Аллилýиа, аллилýиа, аллилýиа. (Да се изпълнят устата ни с хвала за Тебе, Господи, за да възпяваме Твоята слава, защото си ни удостоил да се причастим с Твоите свети, божествени, безсмъртни*

и животворящи Тайни. Запази ни в Твоята светиня, за да се поучаваме целия ден на Твоята правда. Алилуия, алилуия, алилуия!)

Свещеникът, предшествуван от църковнослужител, който кади пред него, отнася и оставя светите Дарове на жертвеника.

Благодарствена ектения

Иерéй или Диáкон: ***Прóсти прии́мше Божéственных, Святы́х, Пречи́стых, Безсмéртных, Небéсных и Животворя́щих, Стра́шных Христóвых Та́йн, достóйно благодари́м Гóспода. (Прави! Като приехме благоговейно Божествените, свети, пречисти, безсмъртни, небесни и животворящи, страшни Христови Тайни, нека достойно да благодарим на Господа!)***

Народ: ***Гóсподи, помúлуй.***

Иерéй или Диáкон: ***Заступú, спасú, помúлуй и сохрани́ нáс, Бóже, Твоéю благодáтию. (Защити, спаси, помилуй и ни запази, Боже, с Твоята благодат.)***

Народ: ***Гóсподи, помúлуй.***

Иерéй или Диáкон: ***Дéнь вéсь совершéн, свя́т, мúрен и безгрéшен испросúвше, сáми себé, и дрýг дрýга, и вéсь живóт нáш Христý Бóгу предадúм. (Като изпросихме целия ден да бъде съвършен, свят, мирен и безгрешен, нека сами себе си и един други, и целия наш живот на Христа Бога да отдадем).***

Народ: ***Тебé, Гóсподи.***

Иере́й: Тайна молитва на свещеника: ***Благодари́м Тя́, Влады́ко человеколю́бче, Благоде́телю ду́ш на́ших, я́ко и в настоя́щий де́нь сподо́бил еси́ на́с небе́сных Твои́х и безсме́ртных Та́инств. Испра́ви на́ш пу́ть, утверди́ ны́ во стра́се Твое́м вся́, соблюди́ на́ш живо́т, утверди́ на́ша стопы́, моли́твами и моле́ньми сла́вныя Богоро́дицы и Присноде́вы Мари́и, и все́х святы́х Твои́х.***

Свещеникът с двете си ръце взема светото Евангелие и възглася: ***Я́ко Ты́ еси́ Освяще́ние на́ше, и Тебе́ сла́ву возсыла́ем, Отцу́, и Сы́ну, и Свято́му Ду́ху, ны́не и при́сно, и во ве́ки веко́в. (Защото Ти си нашето освещение, и на Тебе, Отца и Сина и Светия Дух, въздаваме слава, сега и винаги, и во веки веков.)***

Народ: ***Ами́нь.***

Задамвонна молитва

Иере́й или Диа́кон: ***С ми́ром изы́дем. (С мир да излезем).***

Народ: ***О и́мени Госпо́дни. (В името Господне).***

Иере́й или Диа́кон: ***Го́споду помо́лимся. (На Господа да се помолим).***

Народ: ***Го́споди, поми́луй.***

Иере́й: ***Благословля́яй благословя́щыя Тя́, Го́споди, и освяща́яй на Тя́ упова́ющыя, спаси́ лю́ди Твоя́ и благослови́ достоя́ние Твое́, исполне́ние Це́ркве Твоея́ сохрани́, освяти́ лю́бящыя благоле́пие до́му Твоему́, Ты́ те́х возпросла́ви Боже́ственною Твое́ю си́лою и не оста́ви на́с, упова́ющих на Тя́. Ми́р ми́рови Твоему́ да́руй, Це́рквам Твои́м, Иере́ом и все́м лю́дем Твои́м.***

Я́ко вся́кое дая́ние бла́го и вся́к да́р соверше́н свы́ше е́сть, сходя́й от Тебе́, Отца́ све́тов. И Тебе́ сла́ву, и благодаре́ние, и поклоне́ние возсыла́ем, Отцу́, и Сы́ну, и Свято́му Ду́ху, ны́не и при́сно, и во ве́ки веко́в. Ами́нь. (Господи, Който благославяш онези, които Те благославят, и освещаваш онези, които се надяват на Теб, спаси Твоите люде и благослови наследството Си. Запази членовете на Твоята църква. Освети онези, които обичат благолепието на Твоя дом. Ти ги прослави с Твоята божествена сила и не оставяй нас, които се уповаваме на Тебе. Дай мир на Твоя свят, на Твоите църкви, на свещениците, на нашия български народ, на войнството и на всички Твои люде! Защото всяко добро даване и всеки съвършен дар иде отгоре, слизайки от Тебе, Отче на светлината, и на Тебе Отца и Сина и Светия Дух, въздаваме слава, сега и винаги, и во веки веков).

Благословение на молещите се

Иере́й: Тайна молитва на свещенника. Свещеникът влиза през царските двери, отива при жертвеника и тихо чете молитвата: ***Исполне́ние зако́на и проро́ков Са́м сы́й Христе́ Бо́же на́ш, испо́лнивый все́ оте́ческое смотре́ние, испо́лни ра́дости и весе́лия сердца́ на́ша, всегда́, ны́не и при́сно, и во ве́ки веко́в. (Христе Боже наш, Който Сам си изпълнението на закона и пророците, Който си изпълнил целия Отечески промисъл, изпълвай сърцата ни с радост и веселие, всякога, сега и винаги, и во веки веков).***

Народ: ***Бу́ди и́мя Госпо́дне благослове́но отны́не и до ве́ка. (трижды) (Да бъде благословено името Господне отсега и до века! (три пъти)).***

Народ: Пее псалм 33: ***Благословлю́ Го́спода на вся́кое вре́мя, вы́ну хвала́ Его́ во усте́х мои́х. О Го́споде похва́лится душа́ моя́, да услы́шат кро́тцыи и возвеселя́тся. Возвели́чите Го́спода со мно́ю и вознесе́м и́мя Его́ вку́пе. Взыска́х Го́спода и услы́ша мя́, и от все́х скорбе́й мои́х изба́ви мя́. Приступи́те к Нему́ и просвети́теся, и ли́ца ва́ша не постыдя́тся. Се́й ни́щий воззва́, и Госпо́дь услы́ша и́, и от все́х скорбе́й его спа́се и́. Ополчи́тся А́нгел Госпо́день о́крест боя́щихся Его́, и изба́вит и́х. Вкуси́те и ви́дите, я́ко бла́г Госпо́дь; блаже́н му́ж, и́же упова́ет На́нь. Бо́йтеся Го́спода, вси́ святи́и Его́, я́ко не́сть лише́ния боя́щымся Его́. Бога́тии обнища́ша и взалка́ша, взыска́ющии же Го́спода не лиша́тся вся́каго бла́га. Прииди́те, ча́да, послу́шайте мене́, стра́ху Госпо́дню научу́ ва́с. Кто́ е́сть челове́к хотя́й живо́т, люб я́й дни́ ви́дети бла́ги? Удержи́ язы́к тво́й от зла́, и устне́ твои́, е́же не глаго́лати льсти́. Уклони́ся от зла́, и сотвори́ бла́го. Взыщи́ ми́ра, и пожени́ и. О́чи Госпо́дни на пра́ведныя, и у́ши Его́ в моли́тву и́х. Лице́ же Госпо́дне на творя́щия зла́я, е́же потреби́ти от земли́ па́мять и́х. Воззва́ша пра́веднии, и Госпо́дь услы́ша и́х, и от все́х скорбе́й и́х изба́ви и́х. Бли́з Госпо́дь сокруше́нных се́рдцем, и смире́нныя ду́хом спасе́т. Мно́ги ско́рби пра́ведным, и от все́х и́х изба́вит я́ Госпо́дь. Храни́т Госпо́дь вся́ ко́сти и́х, ни еди́на от ни́х сокруши́тся. Сме́рть гре́шников люта́, и ненави́дящии пра́веднаго прегреша́т. Изба́вит Госпо́дь ду́шы ра́б Свои́х, и не прегреша́т вси́, упова́ющии на Него́.***

(Ще благославям Господа във всяко време; хвалата за Него винаги е в устата ми. С Господа ще се хвали душата ми; ще чуят кротките и ще се развеселят.

Величайте Господа с мене, и да възхвалим името Му заедно. Подирих Господа, и Той ме послуша и от всички мои опасности ме избави. Които обръщаха поглед към Него, просияваха, и лицата им няма да се посрамят. Ето, сиромахът викна, - и Господ чу и го спаси от всичките му беди. Ангелът на Господа застава около ония, които Му се боят, и ги избавя. Вкусете и ще видите, колко благ е Господ! Блажен е човекът, който се Нему уповава! Бойте се от Господа, (всички) Негови светии, защото няма оскъдност у ония, които Му се боят. Лъвчетата бедствуват и търпят глад, а ония, които дирят Господа, не са лишени от никое благо. Дойдете, деца, послушайте ме: на страх Господен ще ви науча. Иска ли човек да живее и обича ли дълголетие, за да види благ? Нека сдържа езика си от зло и устата си от коварни думи; нека се отклонява от зло и прави добро; да търси мир и да следва подир него. Очите на Господа са обърнати към праведниците, и ушите Му - към техните вопли. Но лицето на Господа е против ония, които вършат зло, за да изтреби от земята помена им. Викат (праведниците), и Господ слуша и ги избавя от всичките им скърби. Близо е Господ до сломените по сърце, и смирените по дух ще спаси. Много са скърбите на праведника, но от всички тях Господ ще го избави. Той пази всички негови кости; ни една от тях не ще се строши. Злото ще убие грешника, и които мразят праведника, ще загинат. Господ ще избави душата на рабите Си, и никой от ония, които се Нему уповават, няма да загине).

Иере́й: ***Благослове́ние Госпо́дне на ва́с, Того́ благода́тию и человеколю́бием всегда́, ны́не и при́сно, и во ве́ки веко́в (Благословението Господне и Неговата***

милост да дойдат върху вас, чрез благодатта и човеколюбието Му, всякога, сега и винаги, и во веки веков).

Народ: ***Ами́нь.***

Възглас и молитва преди отпуст

Иере́й: ***Сла́ва Тебе́, Христе́ Бо́же, Упова́ние на́ше, сла́ва Тебе́. (Слава Тебе, Христе Боже, упование наше, слава Тебе).***

Народ: ***Сла́ва Отцу́ и Сы́ну и Свято́му Ду́ху, и ны́не и при́сно и во ве́ки веко́в. Ами́нь. Го́споди, поми́луй. (три́жды) Благослови́. (Слава на Отца и Сина и Светия Дух! Сега и винаги и во веки веков. Амин. Господи, помилуй!(три пъти) Благослови!)***

Отпуст

Иере́й: ***Воскресы́й из ме́ртвых Христо́с, и́стинный Бо́г на́ш, моли́твами Пречи́стыя Свое́й Ма́тере, святы́х сла́вных и всехва́льных апо́стол, и́же во святы́х отца́ на́шего Иоа́нна, архиепи́скопа Константинопо́льскаго, Златоу́стаго (или́: и́же во святы́х отца́ на́шего Васи́лия Вели́каго, архиепи́скопа Кесарии́ Каппадоки́йския) и свята́го (храма и дня), и все́х святы́х, поми́лует и спасе́т на́с, я́ко Бла́г и Человеколю́бец. (Възкръсналият от мъртвите Христос, истинският наш Бог, по молитвите на Своята Пречиста и Преблагословена света Майка, на светите славни и всехвални апостоли, на светия отец наш Иоан Златоуст – архиепископ Цариградски, на светия (името на светеца на деня), чиято памет честваме, и на всички светии, да ни помилва и спаси***

като Благ и Човеколюбец.)

Многолетие

Народ: ***Вся́кое епи́скопство правосла́вных, пра́во пра́вящих сло́во Твоея́ и́стины, вся́кое пресви́терство, во Христе́ диа́конство и вся́кий свяще́ннический чи́н, бра́тию свята́го хра́ма сего́ и вся́ правосла́вныя христиа́ны, Го́споди, сохрани́ и́х на мно́гая ле́та.***

След това свещеникът раздава на богомолците нафора, като благославя всеки.

След като раздаде нафората, свещеникът влиза в светия олтар, затваря царските двери и завесата, отива при жертвеника и, ако е имало причастници, оставените на светия дискос частици изсипва грижливо в светата чаша и потребва светите Тайни с благоговение и внимателно, за да не остане никаква частица на дъното на светата чаша.

Тук при жертвеника, свещеникът чете благодарствените молитви след свето причастие.

След това си измива ръцете и, като се поклони пред жертвеника, отива на отреденото място, където съблича свещените одежди. Когато се съблича, казва молитва.

След това, пред светия престол, казва малкия отпуст и друга молитва, като се покланя.

Целува светия престол, покрива го с нарочната покривка и с благодарност към Бога за всичко излиза през северната или южната врата.

Всички богомолци излизат смиром от св. храм и отнасят по домовете си благословението на св. литургия.

Преждеосвещена света литургия

Една от великопостните особености на православното богослужение е Преждеосвещената Литургия или по-ясно казано на български език - Литургия на преди осветените Дарове.

Главната особеност на тази литургия се състои в това, че на нея не се извършва Тайнството Евхаристия, а вярващите се причастяват с Тялото и Кръвта Христови, осветени на предишна литургия на св. Василий Велики или св. Йоан Златоуст.

Началото си тази Литургия води от първите векове на християнството. От църковната история знаем, че първите християни се причастявали ако не ежедневно, то твърде често. Същевременно, установявайки Великия пост, било намерено за неудобно в дните на строг пост - дни на скръб и съкрушение за личните грехове, - да се извършва обичайната Литургия, която е и най-тържествената между църковните богослужения.
За да се даде възможност на вярващите да се причастяват и в седмичните дни на поста, без при това да се нарушава характера на великопостното богослужение, било установено в някои дни вярващите да се причастяват с преди осветени Дарове. Затова и била въведена в службите на Великия пост и Литургията на Преди осветените Дарове.
Тази Литургия се извършва в сряда и петък през първите шест недели на Великия Пост; в четвъртък на Петата Неделя на Великия Пост, когато се извършва паметта на св. Мария

Египетска; понякога в деня, когато се чествува паметта на светите 40 Севастийски мъченици, ако това се случи в постния период; служи се и в първите три дни на Страстната Седмица (Велики Понеделник, Велики Вторник и Велика Сряда). (Виж също Сказания за подвижните празници)

Окончателното съставяне на нейния чин (последование) се приписва на св. Григорий Двоеслов, папа Римски (VI век). Според Устава Преждеосвещената Литургия се извършва след великопостните часове и се състои от вечернята и литургията на верните, но без най-важните й части - осветяване на Даровете. В Преждеосвещената литургия се съдържат следните особености:

а) в нея отсъства първата част на пълната литургия - проскомидията;

б) литургията се предшества от отслужването на Третия, Шестия и Деветия Часове с изобразителните Последования;

в) след отпуста се извършва вечерня, която заменя началната част на литургията на оглашените (нейната последна част е включена и в Преждеосвещената литургия);

г) на литургията на верните няма молитви и песнопения, свързани със на Светите Дарове.

ЦЪРКОВНИ ПРАЗНИЦИ

А. НЕПОДВИЖНИ

14.09 по светския календар, което е † 01 септември по църковния календар - Начало на Индикта - Църковната нова година *(Индикт (лат.) = правителствена разпоредба за обявяване началото на нова година)*:

Ако ние започваме с молитва всеки нов ден, колко по-необходимо, уместно и оправдано е да начеваме в името Божие една нова година, да изпросим от Господаря на времената и годините да благослови „венец лета благости Своея“.

Царят на вековете, нашият Господ Бог, положил "времената или годините... в Своя власт" (Деян. 1:7), Сам установил в тези времена различни празници за Своето прославяне и за почивка на хората от светските им дела.

По каква причина бил установен този празник?

Именно в този месец, когато водите на потопа започнали да намаляват, Ноевият ковчег се установил на Араратските планини.

В този месец свети пророк Моисей слязъл от планината с лице, осияно от Божествената слава, и донесъл новите скрижали, на които бил написан законът, даден от Самия Господ.

В този месец било започнато съоръжаването на Господнята Скиния сред стана на израилтяните.

В този месец първосвещеникът, един-единствен път в годината, влизал в Светая Светих да принася служба, "и то не без кръв... за себе си и за греховете на народа, сторени по незнание".

В този месец Божият народ, смирявайки с пост душите си и принасяйки на Господа жертва на всесъжение, приемал очистване от греховете си, извършени през годината.

В този месец се извършило тържественото освещаване на великолепния храм Господен, построен от цар Соломон, и в този храм бил внесен Ковчегът на Завета.

В този месец всички колена на Израилския народ отвсякъде се стичали в Иерусалим за празника, изпълнявайки Господнята заповед.

От този месец започвало броенето на годините, отделно за всеки петдесет години.

Светата Църква също установила обичай да празнува началото на индиктиона на първи септември. Това било установено, тъй като в това време, когато в Иудея и в цялата вселена се празнувало новолетието, нашият Господ Иисус Христос дошъл в Назарет, където бил възпитан. Това станало в събота, а в този ден иудеите имали обичай да се събират в синагогата и да прекарват времето си в четене на пророческите книги. Господ, "по обичая Си", също влязъл в синагогата и застанал сред учителите. Подали Му книгата на пророк Исаия; и Той, отваряйки книгата, намерил мястото, където било написано:

"Духът на Господа Бога е върху Мене, защото Господ Ме помаза да благовестя на бедни, прати Ме да изцелявам съкрушени по сърце, да проповядвам на пленени освобождение, на слепи проглеждане, да пусна на свобода измъчените, да проповядвам благоприятната Господня година". (Ис. 61:1-2)).

Празникът на новолетието бил установен от светите отци на Първия Вселенски събор в Никея. Това станало по времето, когато цар Константин Велики, след като победил Максенций, просветил вселената със светлината на благочестието, изкоренил идолските празненства, освободил Христовата вяра от тежките гонения и установил свои индиктиони. Тогава светите отци установили да се празнува новолетието, като начало на християнската свобода, за възпоминание на Христовото посещение в иудейската синагога в този ден и проповедта Му за благоприятната

Господня година. Оттогава и ние празнуваме първия ден на септември. Но това вече е празник не на Ветхия Завет, а на новата благодат. Защото в този ден Сам Законодателят, слязъл от небесата и носещ в Себе Си Духа на Отца, явил Себе Си на света и начертал Божия закон не с пръст, но със Своя Божествен език и пресладки уста, и не на каменни скрижали, "а върху плътени скрижали на сърцето". Съзиждайки Своята Църква, чийто предобраз била ветхозаветната Скиния, Той принесъл на Бога жертва не без кръв, именно Самия Себе Си. Сам Великият Първосвещеник, преминал през небесата, очиствайки ни от греховете ни със Своята кръв, пролята за нас, ни направил свят храм, по думите на Апостола: "Божият храм е свет, а тоя храм сте вие".

Същия ден Църквата чествува и св. Симеон Стълпник. Този дивен Божий угодник живял в IV век. Той прекарал десетки години на един стълп (висока открита постройка – нещо като кула), изложен на атмосферните промени, пребивавайки в пост, усърдна молитва, изучаване на словото Божие и поучавайки в пътя на спасението мнозина, които идвали при него. Умрял в най-дълбока старост към 450 година.

21.09 по светския календар, което е † 08 септември по църковния календар – Рождеството на Пресвета Богородица.

Ражда се жената, която ще роди Спасителя на света.

Господи, Който живее на небесата, като поиска да се яви на земята и да живее между човеците, преди това си приготви на нея място, в което да се всели Неговата слава - Пречистата Своя Майка: защото обичайно е у царете, когато те искат да посетят някой град, преди това да си приготвят там палат за

своето пребиваване. И както палатите на земните царе се изграждат от най-изкусните майстори и от най-скъпоценни материали и се издигат на най-високото място, като са по-прекрасни и по-обширни от всички други човешки жилища, така подобавало да се създаде и палатът, който трябвало да стане вместилище на славата на Небесния Цар.

И ето - Бог благоизволи, в началото на новозаветната благодат, да бъде създаден неръкотворен храм - Пречистата, Преблагословената Дева Мария. А от кой строител беше съграден този храм? Наистина - от най-премъдрия, от Самата Премъдрост Божия, както говори Писанието: “Премъдростта си съгради дом”. А всичко сътворено от Премъдростта Божия е прекрасно и съвършено! И понеже Божията Премъдрост създаде одушевената скиния на Словото, затова се и съгради съвършен храм за съвършения Бог, пресветъл палат за пресветлия Цар, пречист и неосквернен чертог за пречистия и нескверен Жених, непорочно жилище за непорочния Агнец. Защото верен е Свидетелят на небесата, Който говори към Нея: “Цяла си хубава, моя мила, и петно няма на тебе”! И светият Дамаскин пише: “Цяла - чертог на Духа, цяла - град Божий, море на благодатта, цяла - доброкрасна, цяла - любезна на Бога”.

27.09 по светския календар, което е † 14 септември по църковния календар – Въздвижение на честния и животворящ Кръст Господен (Кръстовден).

Преди Христа кръстът бил символ на безчестие и позорна смърт, защото на кръст разпъвали най-големите престъпници. Христос обаче осветил кръста със Своята изкупителна смърт. След Христовата смърт кръстът става символ на жертвена любов и победа над злото, символ на Христа и Неговото дело, белег на принадлежността ни към

Христовата църква. Днес св. кръст е най-свещен и най-почитан предмет за християните. Ето накратко историята на празника.

Светата православна църква извършва поклонение на светия Кръст Господен четири пъти през годината: на третата неделя от Великия пост, наречена Кръстопоклонна, на Велики петък, на 14 август (1 август по православния календар) и на 27 септември (14 септември по православния календар).

Празникът Въздвижение на светия и животворящ Кръст Господен е установен във връзка със следните събития в историята на Христовата църква: 1. Чудесното явяване на св. Кръст на император Константин Велики; 2. Намирането на светия Кръст на Голгота; 3. Връщането на животворящия Кръст от персийски плен.

По благочестивото настояване на св. царица Елена, майката на св. Константин Велики, Христовият кръст, т.е. същият кръст, на който бил разпнат Спасителят, бил открит, изровен от земята, близо до Голгота. Иерусалимският патриарх Макарий, в присъствието на царица Елена и на хилядно множество християни, въздигнал новооткрития Христов кръст. При това въздигане цялото множество пяло „Господи, помилуй!“ и се покланяло на кръста ниско, доземи. В спомен на това именно паметно събитие, станало в 326 г., св. Църква още в дълбока древност е наредила да се чествува ежегодно св. кръст и да се възпроизвежда издигането му и коленопреклонението на народа. При пението *„Кресту Твоему по- кланяемся, Владико“…* ние се покланяме на св. кръст и го целуваме.

Празникът на Въздигането на Христовия кръст е определен за постен в чест на Христовите страдания. Същия ден се извършва водосвет и енорийските свещеници обхождат

домовете на своите енорияши, за да ги поръсят.

14.10 по светския календар, което е † 01 октомври по църковния календар – Покров на Пресвета Богородица

В последните тежки времена, когато с умножаването на нашите грехове са се увеличили и бедите ни - за да се сбъднат думите на свети апостол Павел: беди от разбойници, беди от сродници, беди от езичници, беди по градове, беди по пустини, беди по море, беди между лъжебратя, когато, по думите на Самия Господ, въстава народ против народ и царство против царство и настъпват глад, мор и трусове, когато ни притесняват нашествия на чужденци, междуособни войни и смъртоносни рани - Пречистата и Преблагословена Дева Мария, Божията Майка, ни дава в защита Своя покров, за да ни освободи от всякакви беди, да ни защити от глад, мор и земетресения, да ни спаси от войни и рани и да ни запази невредими под Своя покров. Знамение за това се явило в царствения град Константинопол при управлението на благочестивия цар Лъв Мъдри в преславната църква на Пресвета Богородица, намираща се във Влахерна. Там по време на всенощното бдение във възкресния ден на първи октомври, в четвъртия час на нощта, в присъствието на множество народ свети Андрей, юродив заради Христа, издигнал очи нагоре и видял Небесната Царица, Покровителка на целия свят, Пресветата Дева Богородица, която стояла във въздуха и се молела, сияела със слънчева светлина и покривала хората със Своя честен омофор.

Като видял това, свети Андрей казал на своя ученик, блажения Епифаний:

- Виждаш ли, брате, Царицата и Господарката на всички,

молеща се за целия свят?

Свети Епифаний отговорил:

- Виждам Я, свети отче, и се ужасявам.

Както някога свети Иоан Богослов видял на небето велико знамение, жена, облечена в слънце, така и свети Андрей във влахернската църква, подобна на небе, видял Неневестната Невеста, облечена в слънчева порфира…

И така, ние празнуваме покрова на Пресветата Дева Богородица, като си спомняме преславното явяване във влахернския храм, видяно от свети Андрей и Епифаний. Празнуваме като отдаваме благодарение на нашата Покровителка за толкова великото милосърдие, проявено към християнския род, и прилежно Я молим и сега, и винаги милостиво да покровителства нас, които търсим Нейния покров. Молим Я, защото без Нейния покров е невъзможно да живеем ние, които постоянно прогневяваме Бога. Тъй като съгрешаваме многократно, ние биваме подложени на множество наказания, по думите на Псалмопевеца: “много са раните на грешния”. Досега щяхме да сме погинали заради беззаконията си, ако Премилостивата Владичица не се застъпваше за нас: ако тази Покровителка “не беше се застъпила с молитви, кой щеше да ни избави от толкова беди? Кой щеше да ни опази досега свободни?”

04.12 по светския календар, което е † 21 ноември по църковния календар – Въведение Богородично (въведение в храма на Пресвета Богородица и Приснодева Мария).

Когато Пречистата Богоотроковица, Преблагословената Дева Мария Богородица навършила три години, светите и праведни

Нейни родители Иоаким и Анна решили да изпълнят дадения от тях обет - да отдадат в служба на Бога роденото от тях дете. Те извикали в Назарет, където живеели, всички свои родственици от царския и архиерейския род - понеже сам праведният Иоаким бил от царския род, а неговата съпруга, света Анна, била от архиерейския род, а също така и хор непорочни девици. Приготвили много свещи и обградили Пречистата Дева Мария с царско благолепие...

Като устроили всичко така, както трябвало да бъде за честното и славно въведение, те се отправили на път от Назарет за Иерусалим и пътували в продължение на три дни.

Като стигнали в град Иерусалим, те тържествено влезли в храма и повели там одушевения Божий храм, тригодишната Отроковица, Пречистата Дева Мария. Пред нея вървял хор девици със запалени свещи...

Като се съединил с видим хор на непорочните девици, невидимият хор на безплътните чинове вървял, съпровождайки Пречистата Дева в Святая Святих, и по заповед на Господа Я окръжавал като избран Божий съсъд... И така, с чест и слава не само от хората, но и от ангелите, била въведена в храма Господен Пренепорочната Отроковица.

07.01 по светския календар, което е † 25 декември по църковния календар – РОЖДЕСТВО ХРИСТОВО

Излязла заповед от кесария Август да се направи преброяване по цялата земя, и всички отивали да се записват, всеки в своя град. Тръгнал и Иосиф от Галилея, от град Назарет, за Иудея, града Давидов, наречен Витлеем, понеже произхождал от дома и рода Давидов, за да се запише с Мария. И когато Иосиф се приближавал към града, на непознаващата брак Чиста Невеста дошло време да роди и той започнал да

търси дом за нощуване, където Раждащата би могла да си намери удобно място, за да роди благословения Плод на утробата си. Но той не можал да намери подслон поради множеството народ, дошъл да се записва, който препълнил не само общата странноприемница, но и целия град. Затова Иосиф се приютил в посочената пещера, защото в странноприемницата нямало място за тях, а денят вече клонял към вечер. Тази пещера служела за подслон на добитъка, и в нея Пречистата и Преблагословена Дева в полунощния час усърдно се молела на Бога и пребивавайки цялата в богомислие и горейки от желание за Господа и от любов към Него, родила без болки нашия Господ Иисус Христос.

Така безболезнено трябвало да роди тази, която заченала без съпружеска сладост: “не познах (казала тя) сладост, към брака съм непричастна”. И тъй като тя заченала в чистота, то и родила без болка, както казва за това свети Григорий Нисийски: “Девата заченала, Девата носила (плод) в утробата си, Девата родила, Девата си останала дева; на земята още не е бивало чудо, подобно на това” (Слово на Рождество Христово). И свети Дамаскин казва: “О, чудо ново сред всички древни чудеса! Кой е видял майка, без мъж родила”. Пресветата Дева родила без мъж Христа, подобно на Адам, който без жена произвел Ева, за което свети Иоан Златоуст казва така: “Както Адам без жена е произвел жената, така и тук Девата без мъж родила Мъжа, връщайки чрез това дълга на мъжете за Ева. Адам останал цял след вземането на ребро от тялото му, и Девата пребивавала непокътната след раждането на Младенеца” (Слово на Рождество Христово). И се изпълнило това, което като че в сянка било преобразувано в неизгарящата къпина и в Червено море: “И както къпината опалвана не изгаряше (възпява Църквата), така и дева си родила, и дева си останала”. И на друго място: “Морето след преминаването на Израиля остана непроходимо; Непорочната

след раждането на Емануил остана непокътната”. Така Приснодева Мария родила въплътения Бог, без да накърни девството си. И това раждане станало без обичайната помощ и прислужване на баба, както свидетелства за това свети Атанасий Александрийски, когато, беседвайки за следните евангелски слова: “роди своя Син първенец, пови Го и Го положи в ясли” - казва така: “Погледни тайнственото раждане на Девата: сама родила тя, и сама повила Младенеца. При светските жени една ражда, а друга повива, а при Пресветата Дева не е така. Сама родила тя, и сама повила в пелени, Сама бидейки безболезнена майка и необучена баба, не позволила на никого да се докосне с нечисти ръце до Пречистото Рождество: сама послужила на Родения от нея, и Го повила, и Го положила в ясли.”…

А относно времето на Христовото рождество, мнозина достоверни писатели казват, че това е било в полунощ в събота срещу неделя; и това известие се съгласува с Шестия Вселенски събор, който обяснява празнуването на неделния ден така: “Понеже в този ден Бог сътвори светлината; в същия този ден Бог благоволи да се роди; в същия този ден Той прие кръщение в Иордан от Иоан; в същия този ден Самият премилостив Изкупител на човешкия род, заради нашето спасение, възкръсна от мъртвите; в същия този ден Той изля Светия Дух върху учениците Си”. И тъй както, според достоверно известие, Той бил заченат в девическата утроба по време на благовещението в петък и пострадал пак в петък, така и в неделен ден се родил, и в неделен ден възкръснал. И на Христа Му приличало да се роди в неделния ден, в който Бог рекъл: “да бъде светлина”, и в който “биде светлина”; подобавало и в същия този ден и Самият Той, вечносъществуващата Светлина, да възсияе на света. А това, че Христос е трябвало да се роди през нощта и в определен час, за това пророчески е предречено в книгата “Премъдрост

Соломонова”, където се казва така: “когато тихо мълчание обгръщаше всичко, и нощта в течението си бе стигнала до средата, слезе от небето, от царствените престоли, всред гибелната земя всемощната Твоя дума като страшен воин”.

14.01 по светския календар, което е † 01 януари по църковния календар – ОБРЕЗАНИЕ ГОСПОДНЕ

Нашият Господ Иисус Христос, след изтичане на осем дни от рождението Си, благоволил да приеме обрязване. От една страна, Той го приел, за да изпълни закона: "не да наруша съм дошъл - казал Той, - а да изпълня" (Мат. 5:17); защото Той се подчинявал на закона, за да освободи от него онези, които живеели в робско подчинение към него, както казва апостолът: "Бог изпрати Своя Син, Който... се подчини на закона, за да изкупи ония, които бяха под закона". От друга страна, Той приел обрязване, за да покаже, че действително е възприел човешка плът, и за да се затворят еретическите уста, говорещи, че Христос не е приел върху Себе Си истинска човешка плът, но се е родил само призрачно. И така, Той бил обрязан, за да стане явна Неговата човешка природа. Защото, ако не беше се облякъл в нашата плът, тогава как би могъл да бъде обрязан призрак, а не плът? Свети Ефрем Сирин казва: "ако Христос не е бил плът, тогава кого е обрязал Иосиф? Но тъй като Той бил наистина плът, бил обрязан като човек, и младенецът действително се обагрял от Своята кръв; Той изпитвал болка и плакал, както подобава на имащ човешка природа." Но, освен това, Той приел плътско обрязване, за да установи за нас духовното обрязване; защото, след като завършил ветхия закон, отнасящ се до плътта, Той положил начало на новия, духовен закон. И както ветхозаветният плътски човек обрязвал чувствената си плът, така новият духовен човек трябва да обрязва душевните страсти: ярост,

гняв, завист, гордост, нечисти желания и други грехове и греховни пожелания. Той бил обрязан в осмия ден, защото със Своята кръв предизобразявал за нас бъдещия живот, който учителите на Църквата обикновено наричат осмия ден или век. Така написалият канона на Обрезание Господне, свети Стефан, казва: "Бъдещето изобразява вечния живот в осмия век, в който Владиката се обряза по плът". И свети Григорий Ниски казва: "Обрязването според закона трябвало да се извърши в осмия ден, при което числото осем означава осмия, бъдещия век"...

19.01 по светския календар, което е † 06 януари по църковния календар – КРЪЩЕНИЕ ГОСПОДНЕ (Богоявление) Йордановден

Иоан, покорявайки се на Божието слово, обиколил цялата страна около Иордан, като проповядвал “покайно кръщение за опрощаване грехове”, защото той бил този, за когото предрекъл пророк Исаия: “Гласът на викащия в пустинята говори: пригответе път Господу, прави направете в пустинятя пътеките за нашия Бог”. И излизали при него цялата Иудейска страна и иерусалимците, и “всички се кръщаваха от него в река Иордан, като изповядваха греховете си”. Тогава дошъл и Иисус от Галилея на Иордан при Иоан, за да се кръсти от него. Той пристигнал тъкмо по времето, когато Иоан възвещавал за Него на народа, говорейки: “след мене иде по-силният от мене, на Когото не съм достоен да се наведа и развържа ремъка на обущата Му; аз ви кръстих с вода, а Той ще ви кръсти с Дух Светий”. След тази проповед дошъл Иисус да се кръсти. Макар Той и да нямал нужда от това, бидейки безгрешен и непорочен, роден от Пречистата и Пресветата Дева Мария и бидейки Сам източникът на всяка чистота и святост, но тъй като Той взел върху Себе Си греховете на целия свят, затова и

дошъл на реката, за да очисти тях посредством кръщението. Той дошъл да се кръсти и затова, за да освети естеството на водата; дошъл да се кръсти, та и за нас да устрои купелта на светото Кръщение. Той дошъл при Иоана още и затова, та този, като види слизащия върху Кръщавания Дух Светий и чуе свише гласа на Бог - Отец, да бъде нелъжлив свидетел за Христа.

“А Иоан Го възпираше и думаше: аз имам нужда да се кръстя от Тебе, а Ти ли идеш при Мене?” Той духом познал Този, за Когото тридесет години по-рано “проиграл радостно” в утробата на своята майка, поради което и сам поискал да бъде кръстен от Него, като намиращ се под греха на непослушанието, който от Адам преминал върху целия човешки род. Но Господ му казал: “Остави сега; защото тъй нам подобава да изпълним всяка правда”.

Под “правда” светият Златоуст разбира тук заповедите Божии, все едно че Иисус е казал така: “доколкото Аз съм изпълнил всички заповеди, които са дадени в закона, и остана само една - относно кръщението, то подобава Аз да изпълня и тази.” А Иоановото кръщение също било Божия заповед, както се вижда от думите на Иоан: “Оня, Който ме прати да кръщавам с вода, ми рече”. А кой го е изпратил? Очевидно - Сам Бог: “биде - се казва в Евангелието - слово Божие към Иоана”. И още затова се кръстил Иисус, бидейки на тридесет години от рождението Си, понеже възрастта на тридесетгодишния, по думите на Златоуст и Теофилакт, е удобопреклонна към всеки грях. Тъй като юношеската възраст е подхвърлена на огъня на плътските страсти, а при тридесетгодишната възраст - времето на пълното разгръщане на мъжките сили - човек се подчинява на златолюбието, тщеславието, яростта, гнева и на всякакви грехове. Поради това и Христос Господ забавял приемането на кръщението до тази възраст, та във всички възрасти на човешкия живот да

изпълни закона, да освети цялото наше естество и да ни подаде сили да побеждаваме страстите и да се опазваме от смъртните грехове.

15.02 по светския календар, което е † 02 февруари по църковния календар – СРЕТЕНИЕ ГОСПОДНЕ (въвеждане на Господа Иисуса Христа в храма)

След като изминали четиридесет дни от рождеството на нашия Господ Иисус Христос и се изпълнили дните на законното очистване, Пречистата и Преблагословена Дева Майка, заедно със светия обручник Иосиф, дошла от Витлеем в Иерусалим в Божия храм, донасяйки четиридесетдневния Младенец Христос за изпълнение на Моисеевия закон. Според този закон било необходимо, първо, след раждането майката да се очисти чрез принасяне на подобаваща жертва на Бога и иерейска молитва - и, второ, да се постави пред Господа първородният младенец и да се даде установеният откуп за него. Така било заповядано от Господа във Ветхия Завет на Моисей, в чиито книги за закона за очистването на майката е написано следното: “Жена, кога зачене и роди мъжко, да бъде нечиста седем дена… а на осмия ден да му обрежат крайната плът; и трийсет и три дена тя трябва да седи, за да се очисти от кървите си; тя не бива да се допира до нищо свещено и не трябва да се доближава до светилището, докато не изтекат дните на очистянето . След като изтекат дните на очистянето ѝ… тя трябва да донесе… едно шиле за всесъжение и млад гълъб или гургулица за жертва за грях. Ако пък не бъде в състояние да донесе агне, нека вземе две гургулици, или два млади гълъба, един за всесъжение, а други за жертва за грях, и свещеникът ще я очисти, и тя ще бъде чиста”. А за посвещаването на Бога на първенците от мъжки пол в закона се казва следното: “Посвети Ми всяко първородно, което

разтваря всяка утроба”. И на друго място: “Давай Ми първородния от синовете си”. Това се изисквало заради великото Божие благодеяние в Египет, когато Господ, избивайки египетските първенци, пощадил израилските. Затова израилтяните донасяли първородните си младенци в храма, посвещавайки ги на Бога, като полагащ се принос, установен от закона. И отново ги откупвали от Бога за себе си на установената цена, която се наричала “сребро от откупа”, и се давала на служещите при храма Господен левити, както е написано за това в четвъртата книга на Моисей. Установената цена на откупа се състояла от пет свещени сикли църковно тегло.

Изпълнявайки този Господен закон, Божията Майка сега дошла в храма със Законодателя. Дошла да се очисти, макар и да нямала нужда от очистване, като нескверна, неопетнена, нетленна, пречиста. Защото Тази, Която заченала без мъж и похот, и родила без болка и без нарушаване на Своята девическа чистота, нямала сквернотата, свойствена за жените, раждащи според естествения закон: защото как би могла да се докосне нечистота до Родилата Източника на чистотата?.. Но за да не наруши закона, а да го изпълни, дошла да се очисти съвършено чистата и нямаща никакъв порок. Наред с това, изпълнена със смирение, Тя не се гордеела със Своята нетленна чистота, но дошла, сякаш бидейки нечиста, да застане заедно с нечистите жени пред вратите на храма Господен - и да иска очистване, без да се гнуси от нечистите и грешните. Принесла и жертва, но не като богатите, принасящи едногодишно непорочно агне, а като бедните, принасящи две гургулици или два млади гълъба, проявявайки във всичко смирение и любов към нищетата и избягвайки гордостта на богатите... Държейки на ръцете Си Новороденията, Светата Дева Мария преклонила колене пред Господа и с дълбоко благоговение, като драгоценен дар, възнасяла и предавала

Младенеца на Бога,.. тя отдала Своето драгоценно Чедо в ръцете на архиерея, като Божий наместник, сякаш отдавайки Го на Самия Бог. След това тя го откупила, както изисквал законът, с определената цена - пет свещени сикли, чийто брой сякаш предуказвал петте свещени язви на тялото на Христос, приети от Него на кръста, с които целият свят бил изкупен от клетвата на закона и робството на врага.

07.04 по светския календар, което е † 25 март по църковния календар – Благовещение на Пресвета Богородица

В Евангелието на Лука се говори така за благовестието: "А на шестия месец бе изпратен от Бога Ангел Гавриил". Това бил шестият месец от зачатието на свети Йоан Предтеча. Ангелът, който благовестил на Захария зачатието на Йоан, в шестия месец бил изпратен да благовести на Пречистата Дева зачатието на Христа. Изпратен бил в шестия месец, за да проиграе от радост в утробата на Елисавета шестмесечният Предтеча, усетил приближаването на Божията Майка...

Свети Андрей Критски пише: "Архангел Гавриил влязъл в дома и се запътил към вътрешната стая, която обитавала Девата, приближил се тихо до вратата, пристъпил вътре и с кротък глас се обърнал към Нея: "Радвай се, Благодатна, Господ е с Тебе!" Съществуващият преди Теб сега е с Теб и скоро ще произлезе от Теб. Съществуващият преди вечността сега ще бъде подвластен на времето. О, безмерно човеколюбие!" - възклицава свети Андрей.

- О, неизповедимо милосърдие! Архангелът благовествува не изобщо радост, а радостта от въплътяването на Твореца в Девата. Защото думите му: "Господ е с Тебе!" разкриват ясно присъствието на Царя, макар приел от Нея човешка плът, но

ни най-малко не отстъпил от присъщата Му слава! Радвай се, тържествуваща, Господ е с Тебе! Радвай се, всечестно оръжие на мира, чрез което скръбната присъда, осъдила света на проклятие, се превръща в радостен призив за блаженство! Радвай се, наистина Благословена! Радвай се, най-възхитителна Дево! Радвай се, прекрасен храм на небесната слава! Радвай се, осветен дворец на Царя! Радвай се, чертог, в който Христос се обручи и съчета с човечеството!

Благословена си Ти между жените, Ти, Която бе предвидяна от пророческите очи на Исаия, който Те нарече Пророчица, Дева, книга запечатана! Благословена си наистина Ти, наречена от Иезекиил денница и врата затворена, през която мина Единият Бог! Благословена си Ти, Едничка, Която възлюбеният от Бога, Даниил, видя като планина и Която чудният Авакум нарече осенена планина, а царственият Твой прародител Давид пророчески възпя като Божия планина, планина тучна, планина, помазана с елей, планина, в Която е благоволил да се всели Бог. Благословена си Ти между жените, Ти, Която Захария, съзерцател на Божествените Тайни, видя като великолепен златен светилник, украсен със седем кандила, означаващи седемте дара на Светия Дух. Наистина си благословена Ти, Която вместваш и рая, и Едемската градина - Христа, Който след като произлезе от Твоята утроба, като извор на жива вода по неизказаното си всемогъщество напои с четирите евангелски струи цялото земно лице."

Като чула приветствието на ангела, Девата се смутила от думите му и си казала: "Какъв ли е тоя поздрав?" Смутила се, но не се изплашила, понеже подобно посещение не било нещо ново, неочаквано и внезапно за Нея. Появата на ангела не можела да Я изплаши, защото била свикнала да общува дружески с тях още докато пребивавала в Светая Светих, където по думите на свети Герман, приемала ежедневно храна

от ръцете на ангели. Смутила се от почуда, защото още не бил идвал при Нея ангел с такава голяма небесна слава, с толкова радостно лице и с преливащи от възторг думи. Смутила се, защото всичко това било ново за Нея, особено думите от необичайното приветствие: "благословена си Ти между жените", чрез което наредил Нея, Девата, в числото на жените. Смутила се в целомъдрието Си, но не се уплашила, понеже имала дръзновение и като надарена с благоразумие и мъдрост, размишлявала: Какъв ли е тоя поздрав? Какво ли иска да ми каже ангелът с това приветствие? Дали няма да ме въведе отново в храма Господен или ми носи от небето някаква нова храна? Дали Бог не ще Ми възвести чрез него нова тайна? Или ще ми помогне да разбера, понеже толкова много размишлявам, как Девицата ще зачене и ще роди Син"? Какво ли значи това приветствие?"

Тогава ангелът Ѝ рекъл: "Не бой се, Мария! Не се съмнявай в предреченото от Исайя за Девата. Ти си тази Дева, Която придоби благодатта да зачене безсеменно Емануил и да Го роди неизказано, както единствен Той знае. Ти се сподоби с Божията благодат заради изобилните Си добродетели и най-вече заради трите най-големи от тях. Ти доби благодат заради дълбокото си смирение, защото Бог на смирените дава благодат - "ето на кого ще погледна: на смирения и съкрушения духом". Ти придоби благодат с девствената Си чистота, защото Бог в съвършената Си чистота желае да се роди от пречиста и нетленна Дева. Ти придоби Божията благодат с пламенната Си любов към Него, защото Господ е казал: "обичам, които Мене обичат, и които Ме търсят, ще Ме намерят". А понеже Ти Го възлюби и се стремеше към Него с цялото Си сърце, то и придоби Неговата благодат и ще родиш Син, не простосмъртен, а Божествен Син, Син на Всевишния, Бог от Бога, роден преди вековете от Отца без майка. От Теб, Девата Майка, без баща, Той трябва да се въплъти. Името Му

ще е чудно и неизразимо - ще Го наречеш Иисус, което значи Спасител, защото Той ще спаси света и ще бъде Цар, Чиято слава ще превъзхожда несравнимо праотца Давида и всички някогашни царе от дома на Яков. Царството му обаче не ще е временно, а вечно, нескончаемо в безброй векове."

Как ще бъде това, когато Аз мъж не познавам? попитала Мария ангела

Пречистата Дева вярвала на казаното от ангела, защото по силата на Божията благодат, с която била изпълнена, знаела, че ще роди Предсказания, за което била известена от самия Бог още докато пребивавала в храма. Не знаела само как ще стане това, по какъв начин Дева, непозната мъж, може да роди? Затова и попитала ангела: "Как ще бъде това?"

Ангелът открива на Девата, че зачатието ще бъде не както подобава на човешкото естество и както е обичайно, а свръхестествено, "защото когато Бог поиска, порядъкът на естеството отстъпва", че зачатието ще се извърши със силата на Светия Дух - "Дух Светий ще слезе върху Ти, и силата на Всевишния ще те осени". (Лука 1:35).

Като изслушала благовестието на ангела, Пречистата се преклонила пред волята на Господа с най-дълбоко смирение и със сърце, изпълнено от любов към Бога, отвърнала: "Ето рабинята Господня, нека ми бъде по думата ти".

И в същия миг, чрез действието на Светия Дух, в светата Ѝ утроба се извършило нечуваното зачатие, без плътска похот, но не без духовен възторг. В този миг Нейното девическо сърце се топяло в Божественото желание и пламъкът на серафимската любов изгарял духа Ѝ и умът Ѝ всецяло, сякаш в унес, потъвал в Бога, като се услаждал неизказано от Неговата благост. В такова наслаждение на духа чрез съвършеното боголюбие и на ума от Боговидението се заченал Божият Син

и "Словото стана плът, и живя между нас" като човек.

Ангелът, който по Божие повеление извършил благовестието, като изразил трепетно, с благоговеен поклон почитта си към Въплъщаващия се в девическата утроба и към Девата, приела в Себе си Бога, се завърнал при Престола на Господ Саваот, славейки с неописуема радост тайнството на Божието въплътяване заедно с всички небесни сили во веки. Амин.

12.07 по светския календар, което е † 29 юни по църковния календар – празник на св. първовърховни апостоли Петър и Павел (Петровден) – Край на Петровия пост

"Седем дни и повече до празника на Петър и Павел всички верни – миряни и монаси са длъжни да постят, а непостещите да бъдат ОТЛЪЧЕНИ от общение с православните християни". *Теодор Валсамон - АНТИОХИЙСКИ ПАТРИАРХ ОТ XII в.*

Според много древно определение на нашата света Църква, водещо своето начало още от апостолските времена, в понеделник след Неделята на всички светии, която следва след Петдесетница, започва постът, който носи названието Апостолски или Петров пост, тъй като служи за подготовка към великия празник в чест на светите първовърховни апостоли Петър и Павел, празнуващ се на 12 юли (29 юни по църковния календар). Тъй като началото му зависи от празнуването на Пасха, в различните години той е с различна продължителност: при най-ранна Пасха – шест седмици, а при най-късна – седмица и един ден...

Спомнете си как бе посрамен страшният филистимски исполин Голиат, когато младият юноша Давид го уби без

оръжие, само с един малък камък (вж. 1 Царств. 17:49-51). Както и Моисей с пастирските си речи победи египетските философи и тяхната мъдрост (вж. Изх. 7-9 гл.). Така и Гедеон с триста души победи безбройните мадиамци (вж. Съд. 7 гл.). За това после Бог казал на Гедеон: „Казах ти да излезеш с триста души срещу мадиамците, за да не би после евреите да кажат, че със собствени сили са победили враговете си, и да не би ти да кажеш, че собствената ти ръка те е избавила“.

Също такава непобедима сила виждаме и в тази двоица свети апостоли, с които Бог посрами световната мъдрост, като ги издигна на проповедническо седалище, защото нито философите, нито ритorите можаха да им излязат насреща. Поради което апостол Павел се чудел и казвал: „Де е книжовникът? Де е изследователят на тоя век? (1 Кор. 1:20). Защо не се покажат?“. Ето че Бог показа глупава светската мъдрост и отхвърли разума на разумните, за да не кажат другoверците, че Христос е утвърдил Църквата Си с насилие и че църковните основи наистина не биха могли да бъдат толкова здрави и славни, ако не бяха укрепнали за кратко време от такива слаби, прости и бедни хора, които Бог бе избрал, и щом ги повика, те незабавно тръгнаха след Него.

Спомнете си, колко готов бил апостол Петър да се покори на Божията воля. Защото когато двамата с брат си Андрей ловели риба в Галилейско море (виж Мат. 4:18, Марк. 1:16) и Христос отишъл при тях и им рекъл: „Оставете мрежата и вървете след Мене да ви направя ловци на човеци“, Петър веднага оставил всичко и тръгнал след Христа (вж. Мат. 4:18-20, Марк. 1:16-18).

Но послушайте, за да видите как Бог призова и апостол Павел. Когато той отивал в Дамаск с гняв да търси християни и колкото намери там да проповядват Христовото име, да ги доведе вързани в Иерусалим, изведнъж го огряла светлина от

небето и чул глас от облак, който му казал: „Савле, Савле, що Ме гониш?“. Това бил Христовият глас. И Павел, щом чул този глас, бързо променил мисълта си и рекъл: „Господи, какво да направя? Какво ми заповядваш? Готов съм да изпълня волята Ти“ (вж. Деян. 9:1-6). Виждате ли колко бързо се обърнал Павел, щом Бог го повикал? А ние слушаме толкова думи и предупреждения, получаваме от Бога толкова наказания и пак не се отказваме от лошите си дела. Павел от една дума: „Защо Ме гониш?“, веднага от гонител станал апостол, от враг приятел на Христа. И нито скръб, нито притеснение, нито глад, нито гонение, нито дълбочина, нито височина, нито смърт, нито живот могат да го отлъчат от Христа (вж. Рим. 8:35, 38, 39).

А Петър покръстил много евреи, построил църква в Антиохия и проповядвал Христовата вяра на елините и в Понт, Галатия, Кападокия, Асия и Витания, а най-накрая го разпнаха в Рим с главата надолу за Христа.

А свети апостол Павел се трудел неуморно за Христовата Църква. Понасял нощен студ и дневна жега. Мъчел се до кървава пот за целия свят и довеждал до благочестие евреи, елини и най-дивите варвари.

Християни! Светите апостоли претърпели толкова трудове за Христа Бога, ами ние кога ще почнем да служим на Бога? Ето, остаряхме и натежахме. Но виждаме, че Петър и Павел се трудили до дълбока старост, обикаляли села и градове и проповядвали Христовото Евангелие. Колко хули и гонения претърпели от неразумни хора, колко глад, колко жажда, но пак не отпаднали духом, защото имали твърда като камък вяра, с която уловили целия свят, довели го до Христа Бога и създали църкви по целия свят. Наистина, не е толкова чуден Ноевият ковчег, който плавал, без да се подхвърли на бедствие, не са толкова чудни тримата момци, които не

изгоряха във вавилонската пещ, не са толкова чудни евреите, които преминаха през морето, като по суша, колкото е чудно основаването на Христовата Църква. Защото в сравнение с еврейския и елинския народ Христовата Църква отначало била, като синапово зърно спрямо някое голямо дърво, но това синапово зърно толкова се разплодило и разпространило, че изпълнило цялата земя (ср. Марк. 4:31, 32)…

19.08 по светския календар, което е † 06 август по църковния календар – ПРЕОБРАЖЕНИЕ ГОСПОДНЕ.

Не само у светите евангелисти намираме разказ за Преображение Господне: за него ни разказват и учителите на Църквата в множество слова, посветени на този празник; в тях те изясняват и значението му, предлагайки по този начин богата духовна трапеза на християните, обичащи да се отдават на благочестиви размишления…

“Иисус взе със Себе Си Петра, Иакова и Иоана, брат му, и възведе ги насаме на висока планина; и се преобрази пред тях”…

Защо Господ взел на планината не повече от трима апостоли? Той направил това, с цел да изпълни писанието, което казва във Второзаконие: “при думите на двама свидетели или при думите на трима свидетели става всяко дело”. Вземайки със Себе Си трима апостоли Господ Иисус Христос поискал да вземе и двама пророци, за да бъдат и живите, и мъртвите свидетели на това, че Той е Син Божий, изпратен за спасението на света от Бога Отца и засвидетелстван от глас свише. Но защо присъстват трима апостоли, ако за свидетелство са достатъчни двама души? Моисей е призован от мъртвите, за да свидетелства на мъртвите, заключени в ада, за пришествието на Христа в света, Илия - за да каже на Енох

в рая; а тримата апостоли са призовани да проповядват впоследствие за славата на Христа, видяна в преображението, казвайки: “видяхме славата Му, слава като на Единороден от Отца”, пълен с благодат и истина. И още: “ние ви явихме силата и пришествието на Господа нашего Иисуса Христа, не като следвахме хитро измислени басни, а като станахме очевидци на Неговото величие. Защото Той прие от Бога Отца чест и слава, когато от великолепната слава дойде към Него такъв глас: “Този е Моят възлюбен Син, в Когото е Моето благоволение”. И тоя глас чухме да слиза от небесата, като бяхме с Него на светата планина”...

Господ, възлизайки на планината със Своите ученици, “се преобрази пред тях”. Този израз - “пред тях” - е написан от евангелистите с особена цел: за изясняване на това, че не за Себе Си се преобразил Христос, просвещавайки лицето Си като слънце, бидейки “сияние на славата” на Отца, нямаща в себе си никаква тъмнина, Той не се нуждае от просвещение. Той се преобразил заради нас, за да просвети нашата тъмнина и да ни преобрази от роби на греха в истинни Свои раби, и от синове на гнева - във възлюбени синове на Бога; целта на Христовото пришествие, която Той осъществил, била превръщането ни в Божии чеда. Заради това Той се въплътил от Пресвета Дева и Дух Свети, заради това “по вид се оказа като човек”, поради това приел образ на раб, и какъв само труд не понесъл Той, за да обнови в нас, като в синове, погиналия образ на Отца! Някога Моисей казал на Господа: “Твоето светилище, Господи, което Твоите ръце са създали”. Да обърнем внимание на това - “Твоите ръце са създали”: не казва: човешките ръце по Твоя заповед са направили, но Ти Сам си се трудил с ръцете Си. Моисей казал това, посочвайки непостижимия промисъл на Господа за човека: какво не е направил и няма да направи Господ за човека? Заради него Той е създал небето и земята, моретата, реките и всичко, което

е в тях и на тях; заради него денем и нощем осветява небето със светила; заради него праща дъжд, роса и сняг; заради него, като земеделец и градинар, сади и отглежда, та човекът да не търпи недостиг в нищо. Разсъждавайки за това, свети Кирил Иерусалимски казва: “За всекиго нашият Спасител се явява съответно на неговото душевно настроение: за искащия веселие Той е лозе, за желаещия да влезе - врата, за желаещия да принесе своите молитви (към Бога) - ходатай и архиерей. Или: за имащите грехове Той става Агнец, за да бъде заклан за нас и за всички бива всичко, пребивавайки неизменен в тъждеството на Своето естество.” Дотук стига свети Кирил. Така по най-различен начин ни служи нашият Владика, Който казва: “Син Човеческий не дойде, за да Му служат, но да послужи”. И Той върши всичко, търсейки не Своето, а нашето благо, та ние, като познаем непрестанните Му благодеяния, да се проникнем с благодарност и да се преобразим от грешни в праведни, от светолюбци в боголюбци. И на Тавор Той се преобразил заради нас, за да узнаем за приготвената ни небесна слава; Той “ще преобрази унизеното наше тяло”, така че при общото възкресение то да съответства на тялото на Неговата слава в безкрайното Негово царство, приготвено “от създание мира” за обичащите Го. С него да удостои и нас, по Своето милосърдие, чрез благодатта на Своето съзерцание, нашият Бог и Владика, човеколюбецът Христос, на Когото с Отца и Светия Дух подобава чест и слава, сега и винаги и во веки веков. Амин.

28.08 по светския календар, което е † 15 август по църковния календар – Успение Богородично.

След като Господ извършил спасението на човешкия род и се възнесъл на небето, пречистата и преблагословена Дева Мария, Божията Майка и Ходатайка за нашето спасение,

продължила да живее, и то не малко, сред първите християни. Изпълвала я голяма духовна радост, защото виждала как църквата Христова расте по цялата вселена и славата на Нейния Син и Бог завладява пределите на земята. В тези първи дни от живота на християнската църква се сбъднали думите, че ще я облажават всички родове - християните, които славели Христа Бога, облажавали и Неговата Пречиста Майка, която била още на земята.

Щом се изпълнили дните, наближил часът на Нейното успение. Самата Тя желаела по-скоро да напусне тялото и да се прибере при Бога. Душата ѝ била обзета непрестанно от едно желание - да види сладостното лице на Своя Син, седящ отдясно на Небесния Отец. Горещата любов към Него превъзхождала неизмеримо любовта на серафимите. Светите очи на Божията Майка проливали потоци от сълзи и тя топло молела Господ да я вземе от тази долина на плача в горните блажени обители. Докато живяла в дома на свети Иоан Богослов на Сион, често се усамотявала на Елеонската планина, на мястото, откъдето се възнесъл на небето Нейният Син и Бог. Тук, насаме, Му възнасяла усърдните си молитви. И ето, веднъж по време на усамотена молитва, когато Божията Майка се молела да дойде по-скоро кончината ѝ и Господ да я вземе при Себе Си на небето, пред Нея застанал архангел Гавриил, който служел от първите дни на детството: той я хранел в Светая Светих, той донесъл благата вест, че ще роди Сина Божий, пазел я неотстъпно през живота на земята. С грейнало лице небесният посланик предал на Пресвета Богородица думите на Господа, които я изпълнили с радост, че скоро, след три дни, ще отиде при Христа Бога. Като възвестил на Пречистата Дева смъртния час, архангелът рекъл да не се смущава, а с радост да приеме думите му, защото те са покана за безсмъртен живот при вечния Цар на славата:

- Твоят Син и Наш Бог - казал той - заедно с архангелите и

ангелите, херувимите и серафимите, и с всички небесни духове и души на праведните ще приеме Теб, Своята Майка, в Царството небесно, за да живееш и царуваш с Него във вечни векове...

Настъпил петнадесетият ден на месец август. Приближавал се очакваният от всички благословен час - третият час на деня - часът на отшествието на Пресвета Богородица. В стаята горели много светилници. Светите апостоли възнасяли славословие на Бога. Пренепорочната Дева лежала на украсения одър, готвейки се за блажената кончина и очаквала пришествието на Своя възлюбен Син и Господ. Внезапно стаята се изпълнила с неизказаната светлина на Божествената слава, от която светилниците помръкнали. Онези, които се сподобили с видението, изпаднали в ужас. Видели, че таванът на стаята се разтваря и славата Господня слиза от небесата - Самият Цар на славата, Христос, с множество ангели и архангели, с небесните сили, със светите праотци и пророци, някога предвъзвестили за Пресветата Дева, и с всички праведни души идвал при Своята Пречиста Майка. Като Го видяла да се приближава, от радост Божията Майка възкликнала:

“- Душата ми величае Господа, и духът ми се зарадва в Бога, Спасителя Мой, задето Той милостиво погледна унизеността на рабинята Си.”

И като се приповдигнала от одъра, сякаш искала да отиде да Го посрещне, Му се поклонила. Той се приближил, като я гледал с любов и казал:

- Ела, родна Моя, ела, гълъбице Моя, ела Мое драгоценно съкровище, и влез в обителите на вечния живот.

Божията Майка отвърнала с поклон:

- Благословено е името Ти, Господи на славата и Боже мой, благоволил да избереш смирената Си рабиня за служение на Твоето тайнство. Помени Ме, Царю на славата, във вечното Си царство. Ти знаеш, че с цялото си сърце Те възлюбих и опазих повереното Ми съкровище, сега приеми в мир духа ми и Ме запази от козните на тъмната сатанинска сила.

Господ я утешил с думи, пълни с любов, успокоил я да не се бои от сатанинската сила, която била победила. С любов я призовал безбоязнено да премине от земята на небето.

“- Готово е сърцето ми, Боже, (готово е сърцето ми”) - отвърнала Пресветата Дева. - “Нека ми бъде по думата ти”- казала Тя, както някога, и легнала пак на одъра.

В неописуема радост при вида на пресветлия лик на Нейния Син и Господ, препълнена с духовен възторг от любов към Него, Божията Майка предала пречистата си душа в ръцете Му. Без да изпита болка, сякаш заспала сладък сън: Този, Когото заченала без накърняване на девството ѝ и родила без болка, приел душата ѝ от пречистото тяло. И начаса се подела дивна ангелска песен, в която, повтаряни от ангелите, радостно звучали думите на Гаврииловия поздрав към Пресветата Дева:

“- Радвай се, благодатна! Господ е с тебе; благословена си ти между жените.”

Така, с тържествено песнопение небесните чинове съпровождали пресветата душа на Божията Майка, носена от Господа в горните селения. Светите апостоли, които се удостоили с видението, с умилен поглед я изпращали, както някога Господа при възнесението от Елеонската планина. Те останали още дълго по местата си, обзети от ужас, сякаш в несвяст. Като дошли на себе си, Христовите ученици се поклонили пред Господа, възнесъл със слава на небесата

душата на Своята Майка и с плач наобиколили одъра на Богородица. Лицето на преблагословената Дева Мария сияело като слънце и от пречистото тяло се носело дивно благоухание, каквото на земята няма. Всички вярващи с благоговейна почит и страх целунали пречистото ѝ тяло. От честните мощи излизала сила, която освещавала и изпълвала с радост сърцата на ония, които се докосвали до тях. Болните се изцелявали: слепи проглеждали, на глухи се връщал слухът, хроми се изправяли, бесове излизали - изчезвала всяка болест само от съприкосновението с одъра на Божията Майка...

По Божий промисъл един от апостолите, свети Тома, не присъствал на преславното погребение на тялото на Пречистата Богородица. Явил се в Гетсмания едва на третия ден. Скърбял много и се съкрушавал, че не се удостоил като останалите свети апостоли с последно приветствие и благословение от Пречистата Богородица. Плакал много, че само той единствен не видял Божествената слава, дивните Божии дела и тайни, явени по време на успението и тържественото погребение на Божията Майка. Апостолите се смилили над него и решили да отворят гроба, за да може свети Тома да види поне мъртвото тяло на преблагословената Богородица, да се поклони и го целуне, за да се уталожи мъката му и се утеши в огорчението си. **Когато обаче отвалили камъка и отворили гроба, изпаднали в ужас: тялото на Божията Майка не било там, били останали само погребалните пелени, от които се носело дивно благоухание.** Светите апостоли стояли изумени, без да знаят какво да мислят! Със сълзи на очи, благоговейно, те целували погребалните повивки и се молили на Господ да им открие къде е изчезнало тялото на Пресвета Богородица. Привечер седнали малко да се подкрепят. Светите апостоли по време на хранене имали следния обичай: оставяли едно свободно място на трапезата и заделяли в чест на Христа парче хляб. След

като се нахранели, възнасяли благодарност, вземали хляба, наречен дял Господен, със славословие на великото име на Пресветата Троица го поднасяли нагоре и казвали: “Господи Иисусе Христе, помагай ни!” и го изяждали като Божие благословение. Светите апостоли правели това не само когато били заедно, но и когато се намирали далеч един от друг. Сега, по време на трапезата в Гетсимания, те мислели и говорели само за едно - защо пречистото тяло на Божията Майка не било в гроба? И когато станали от трапезата и въздигнали отделения в чест на Господа дял, славейки Пресветата Троица, изведнъж чули ангелски хор. Вдигнали очи и видели във въздуха Пречистата Божия Майка в обкръжението на множество ангели. Озарявала я неописуема светлина. Тя казала:

- Радвайте се, защото съм с вас във всички дни.

Светите апостоли, като се изпълнили с радост, вместо обичайното: “Господи Иисусе Христе, помагай ни!”, възкликнали:

- Пресвета Богородице, помагай ни!

Оттогава, след като сами повярвали, научили и светата Църква да вярва, че Пречистата Божия Майка била възкресена от Своя Син на третия ден след погребението и взета с тяло на небето. Светите апостоли се върнали на гроба, взели оставената плащаница за утешение на скърбящите и като свидетелство за възкресението на Божията Майка.

Не подобавало скинията на живота да бъде във властта на смъртта. Родилата Създателя на тварите да сподели тленната участ на всичко земно. Законодателят изпълнил дадения от Него закон - децата да почитат родителите си - Той почел Своята пренепорочна Майка като Себе Си. Както Самият Той възкръснал със слава на третия ден, тъй и Майка Си възкресил

със слава на третия ден и я взел в Своите небесни селения. Това било предсказано и от свети Давид: “Застани, Господи, на мястото на Твоя покой, - Ти и ковчегът на Твоето могъщество”. Пророческите му думи се сбъднали, когато Господ възкръснал и възкресил Своята Майка. Празният гроб, изсечен в скалата, както и на Нейния Син, съществува и до днес и е предмет на благоговейна почит от страна на вярващите…

Б. ПОДВИЖНИ

(Празници според Триода и Пентикостара)

Възкресението на Иисуса Христа (Пасха) е най-великото събитие в историята на човешкия род. Това е празник на празниците и тържество на тържествата. Както вече се спомена по-рано, празникът Пасха е подвижен – намира се в зависимост от първото пролетно пълнолуние. Подвижни са и всички други празници, свързани с Пасха: Вход Господен в Йерусалим (Цветница), Възнесение, Петдесетница, Св. Дух и др.

Светата Църква мъдро е наредила, щото по-големите празници да се предшествуват от пост. И понеже Пасха е най- великият църковен празник, то и подготовката към него започва по-отдалече: десет седмици – две уводни, подготвителни към великия пост недели (на Митаря и фарисея и на Блудния син), неделя Месопустна (през тая неделя се ядат яйца и млечни храни), и седем недели на строг пост.

От целия период вее дух на покаяние и тъга за нашата виновност пред Бога. Песенното и молитвено творчество, събрано в постния триод, е плод на душевно съкрушение и покайни сълзи. То е излязло из под перото на св. мъже и жени измили със сълзи греховете си.

Накратко ще проследим подготвителното постно време.

В Неделя на митаря и фарисея ние чуваме покайната песен: *„Покаяния отверзи ми двери Жизнодавче, / утренюет бо дух мой ко храму святому Твоему, / храм носяй телесный весь осквернен: / но яко щедр, очисти / благоутробною Твоею милостию.“ – (Отвори ми дверите на покаянието, Животодателю, защото от разсвета моя дух се стреми към Светия Твой храм, носен от целия осквернен телесен храм). Но ти като състрадателен го очисти с благодатната Твоя милост“*. Този ден Църквата ни предлага евангелската притча за гордия фарисей и смирения митар, като ни увещава, чрез песните си, да не се молим по фарисейски, а да се поучим от смирената молитва на митаря.

Следващата неделя е на Блудния син. Този ден ние чуваме 136 псалом: *„На реках Вавилонских, тамо седохом и плакахом, внегда помянути нам Сиона. Аллилуиа.“ – (При реките Вавилонски седнахме и заплакахме, когато си спомнихме за Сион).* Чуваме и евангелската притча за Блудния син, който пропилял по плътски наслади и разпътствие имот и младежки сили, но най-сетне се опомнил и се върнал разкаян в бащиния си дом, приет с отворени обятия от любещия го баща.

В Неделя месопостна св. Църква предлага евангелското четене за страшния, но праведен Христов съд. Напомня ни за нашите отношения към нещастните в живота – гладните, голите, болните, бездомните, затворниците, които Христос нарече Свои по-малки братя. Вечерта ние заговяваме от месна храна. През Сирната неделя се разрешава употребата на яйца и млечна храна.

В Неделя месопустна ние слушаме строгото предупреждение на Христа – „

„а́ще ли не отпуща́ете человѣ́комъ согрѣше́нія и́хъ, ни Оте́цъ ва́шъ отпу́ститъ ва́мъ согрѣше́ній ва́шихъ.“ (Ако не простите на човеците прегрешенията им, и вашият Отец няма да прости съгрешенията ви). Затова този ден ние посещаваме близки и се опрощаваме с тях. В някои места след вечерното богослужение става всеопрощение на църковните служители с техните пасоми и на християните помежду си. Трогателен и възпитателен е този обичай. Довчерашни непримирими врагове, които не искат да се видят, днес се прегръщат и целуват, прощавайки си един другиму прегрешенията и обидите!

Още същата вечер почва великопостното богослужение: пее се бавно и тържествено великият прокимен. Още тая вечер почват ниските поклони. Още тая вечер богослужебните одеяния, покривки и завеси се променят от светли в траурни. Великопостното настроение вече ни обзема. Но това е само увод към самото великопостно богослужение.

На другия ден започва истинската великопостна служба, която се извършва в

понеделник, вторник, сряда, четвъртък и петък. Особеността на това богослужение се състои в това, че към утренната се прибавят часове, изобразителни, вечерня, преждеосвещена литургия (в сряда и петък, в четвъртък на петата великопостна неделя и на някои празници). Вечерта се извършва велико повечерие. Често се чете молитвата на св. Ефрема с ниски поклони. Първата неделя се пеят части от великия канон на св. Андрея Критски с покайния припев: *„Помилуй мя, Боже, помилуй мя. (Помилуй ме, Боже, помилуй ме!)“* Целият този канон се пее в сряда вечер на петата неделя. В него са разкрити дълбините на каещата се човешка душа, преброден е целият Стари Завет с всичките му

герои и събития, които могат да послужат като мотив и подбуда към покаяние. Слушаме с умиление кондака: *„Приближается, душе, конец, приближается, / и нерадиши, ни готовишися: / время сокращается, востани, близ при дверех Судия есть: / яко соние, яко цвет, время жития течет: / что всуе мятемся?“* Чуваме и песнопенията на великото повечерие. А в сряда и петък на преждеосвещената литургия пеем умилно. В петък вечер се извършва малко повечерие с пение на *акатист (акатист (гр.) – неседален; това ще рече, че когато се пее акатистът, ние трябва да стоим прави)* в чест на св. Богородица. Акатистът се пее пред Богородичната икона. Всеки кондак завършва с възгласното пение: *„алилуя“ (алилуя (евр.) – хвалете Бога)* , а всеки икос – с *„Радуйся Невесто Неневестная (неневестна – която не познава мъж)*!“

Първата великопостна неделя е наречена Православна, защото е посветена на тържеството на нашата *православна* вяра. Този ден се чествува паметното събитие, станало през 842 г., когато православието се наложило на иконоборската ерес. Църквата прави благоговеен и молитвен спомен на борците за православие и възгласява анатеми (осъждане, порицание) на еретиците.

Втората великопостна неделя е посветена на *св. Григорий Палама*, Солунския архиепископ, горещ борец за чистотата на православната вяра.

Третата неделя, наречена *Кръстопоклонна*, е посветена на св. животворящ Кръст Господен. Ние сме в средата на великопостния подвиг. Св. Църква издига пред нас св. Кръст, за да ни насърчи в кръстоносението, та да доведем започнатия подвиг до спасителен край. Този ден се покланяме на св. Кръст и пеем: *„Кресту Твоему покланяемся Владыко, / и святое Воскресение Твое славим (На Твоя*

кръст се покланяме, Владико, и Твоето възкресение славим)“.

Четвъртата неделя е посветена на *св. Йоана Лествичник* – автора на „Лествицата“ (стълбата). Това е съчинение, което ни излага християнските добродетели, представени като стълбица, чрез която може да се изкачим до нашето спасение.

Петата неделя е посветена на *св. Мария Египетска*. Тая жена на младини била голяма грешница, но чрез продължителен строг пост и покаяние могла да победи плътските страсти и да достигне необикновена светост. Нейният живот е прекрасен пример за подражание на всички, които ревнуват към духовно-нравствено усъвършенствуване.

Шеста неделя на Великия пост - Вход Господен в Иерусалим (Цветница, Връбница) – Подвижен празник, свързан с Възкресение Христово (Великден). Обикновено се празнува през април.

Този ден се спомня тържественото влизане на Христа в Йерусалим, станало няколко дни преди страданията и смъртта Му. Служи се Златоустова литургия и се раздават на богомолците върбови клонки, за да ни напомнят, че и ние мислено участвуваме в посрещането на Христа в Йерусалим, когато иерусалимци носели в ръцете си палмови вейки. На Връбница се разрешава употребата на риба, елей и вино. Този ден е голям Господски празник.

Немного преди това Господ извършил едно от най-великите Си чудеса: възкресил от мъртвите Лазар, който от четири дни лежал в гроба. Вестта за небивалото чудо, извършено във Витания, бързо се разнесла из цялата иерусалимска околност.

Всички искали да видят великия Чудотворец и възскресения от Него Лазар. Като че ли отговаряйки на желанието на народа, Господ замислял да отиде в Иерусалим.

Научавайки това, целият народ се раздвижил; мнозина, от нетърпение да видят по-скоро великия Чудотворец, излезли от града, да посрещнат Спасителя.

Господ с учениците Си вече наближил Иерусалим. Когато пристигнал в селото Витфагия, което се намирало недалеч от Елеонската планина, повикал двама от Своите ученици и казал:

- Идете в отсрещното село. Като отидете там, ще намерите вързана ослица и младо осле с нея. Отвържете го и Ми го доведете. Ако някой ви каже нещо, отвърнете му, че тъй е повелил Господ.

Учениците отишли и направили всичко, което казал Господ.

Като докарали младото осле, нахвърляли върху му дрехите си и Господ седнал върху тях.

Когато многобройните тълпи народ, така силно жадуващи да видят Господа, най-сетне Го съзрели, радостно възкликнали:

- Осанна (6) на Сина Давидов! Благословен, Който иде в име Господне! Осанна във висините!

Всеобщият възторг се засилвал с приближаването на Господа към Иерусалим. Тържественото шествие бавно се приближавало към последното възвишение, откъдето трябвало да се спусне надолу до самия Иерусалим. Оттук Иерусалим представлявал красива гледка: точно пред очите се възвисявал величественият Иерусалимски храм, с мраморните си колони в ослепителна белота и със златния си купол, който в хиляди мълнии отразявал горещите лъчи на южното слънце. Но редом

с храма блестяла и огромната кула на Антониевата крепост, превишавайки височината на храма и сякаш нагледно изобразявала онова унижение, което претърпявал иудейският народ под римско иго. На същото място се откривала пред погледа преторията на Пилат, където скоро ще поведат на несправедлив съд Величайшия Праведник.

Сред тези впечатления, всяко от които припомняло в сърцето на евреина и някогашната древна слава, и сегашното унижение на отечеството му, погледите на всички някак неволно се обръщали към Иисус от Назарет, Който сега, шествайки върху осле, сякаш носел на Иерусалим неговото предишно свято величие. С радостен възторг, виждайки Иисуса, мнозина сваляли връхните си дрехи и ги постилали по пътя на шествието; други режели клонки от изобилно растящите там финикови палми, и застилали с тях пътя; трети държали клонките в ръце и тържествено ги размахвали във въздуха.

- Осанна на Сина Давидов! Благословен, Който иде в име Господне! Осанна във висините! - непрекъснато се чувало от всички страни.

Така тържествено и с ликуване Иерусалим посрещал своя Цар - Месията.

Сбъднало се онова, което било предсказано още в древността от пророк Захария: “Ликувай от радост, дъще Сионова, тържествувай, дъще Иерусалимова: ето, твоят Цар иде при тебе, праведен и спасяващ, кротък, възседнал на ослица и на младо осле, син на подяремница”.

Но въпреки радостта и ликуването на народа, в душата на Господа имало дълбока скръб. Той скърбял за това, че иудейският народ не иска да разпознае часа, в който е посетен. Той знаел, че същият този народ, който днес Го

посреща с такова тържество и ликуване, като вика към Него: “Осанна, Сине Давидов!”, след няколко дена ще крещи: “Разпни, разпни Го!” Той предвиждал скоршната гибел на Иерусалим и обитателите му; Неговият свят взор сега ясно си представял как рухват стените на този славен град, как стотици хиляди от иудеите, които сега ликуват, загиват под неприятелския меч и целият Израил, като прах, развяван от вятъра, ще се разпръсне по лицето на земята.

Когато съвсем наближил Иерусалим, Господ го погледнал още веднъж, заплакал и казал:

- О, да бе узнал поне в този ден кое служи за твоя мир! Но сега това е скрито от очите ти!... Ето, ще дойдат дни, когато враговете ти ще те обградят, ще те обсадят от всички страни и от-всякъде ще те притеснят; ще избият децата ти и тебе ще съсипят, така, че в тебе няма да остане камък върху камък - и всичко това ще стане, защото ти не разпозна времето на твоето посещение!

Вечерта на Връбница започва *Последованието на Жениха*. Това е утреня с евангелско чтение. След шестопсалмието слушаме протяжно *алилуя*. Евангелското чтение (притчата за петте умни и петте неразумни девици) ни напомня и подканя да бъдем духовно бодри, за да посрещнем младоженеца – Христа.

На светилния се изнася за целуване и поклонение образът на Христа в багреница и с

тръст.

Тази служба се извършва и в понеделник, и във вторник. А сутринта на великия понеделник, вторник и сряда се извършва Преждеосвещена литургия.

На *Велики четвъртък* сутринта рано се извършва св. Василиева литургия. Приготовлява се за цяла година сухо свето причастие за тежко болни (запасни св. дарове) и се освещава елей за здраве на всички християни. Вечерта се отслужва специално утринно богослужение, посветено на спасителните страдания на Господа Иисуса Христа. Четат се дванадесет евангелия за предаването, съденето, разпятието и погребението на Христа.

След петото евангелие свещеникът изнася от св. олтар Разпятието и го издига сред храма за поклонение. Носенето на кръста напомня Христовото кръстоношение. Със запалена свещ в ръка и с благоговейно и трепетно чувство слушаме трогателните евангелски четива и песнопения и мислено следваме Господа в кръстния Му ход, от Гетсимания до Голгота и гроба, участвувайки в изкупителните Му страдания. Дълбоки и силни са изживяванията ни в тая света вечер.

На другия ден – *Велики петък* – се четат така наречените „царски часове“ и се извършва вечерня с изнасяне на плащаницата *(плащаница – погребална повивка. Някога покойниците при погребението са ги обвивали в чисто бял плат. Така е бил погребан и Христос)* сред храма. Четат се няколко евангелски четива все във връзка със страданията и погребението на Христа. Този ден се спомня разпятието Христово.

Вечерта на Великия петък или рано сутринта на *Велика събота* се извършва *опелото* Христово. Свещениците и певците застават около плащаницата и започват да пеят умилните погребални песни: *„Жизнь во гробе положился еси, Христе, / и Ангельская воинства ужасахуся, снизхождение славяще Твое. (В гроб си бил положен, о Христе, Животе...)“, „Величаем Тя, Иисусе Царю, / и чтим*

погребение и страдания Твоя, / имиже спасл еси нас от истления.“. Намираме се мислено при гроба на Изкупителя на човешкия род, приел драговолно да пострада за нас, и Го оплакваме заедно с Иосифа, Никодима и мироносиците.

След опелото се ознаменува погребението на Христа: свещениците и певците вземат на рамо плащаницата, излизат от храма и при траурно биене на църковните камбани и пеенето на *„Святий Боже…“*, обхождат храма, спирайки се на южната, източната и северната страна, за да се кажат специални ектении.

При влизането в църква, по стар обичай, богомолците минават под плащаницата. След това последната се внася в св. олтар и се полага върху св. престол, гдето остава до деня преди Възнесение.

Във Великата събота сутринта се извършва св. Василиева литургия, съединена с пасхална вечерня. На вечернята се четат паримии *(паримия – четиво от Стария Завет)* от пророк Даниила.

Спомня се събитието от Стария Завет за чудесното избавление на трите момци във Вавилонската пещ. По време между апостолското и евангелско чтение се хвърлят в църква цветя.

Възкресение Христово. В събота вечерта, към 11 часа, започва пасхалната полунощница с пение на канона. Към 12 часа без четвърт в храма се угасяват всички свещи и кандила. Остава да гори само напрестолното кандило. Свещеникът, облечен в пълно и светло одеяние, запалва свещ от горящото кандило, застава на солея *(кръгло стъпало (площадка) пред св. олтар)* с лице обърнато към запад и пее: *„Придите, примите свет … (Дойдете, приемете светлина*

от незалязващата Светлина…) При тая покана богомолците пристъпват към свещеника и запалват от него свещите си. Певците запяват: *„Воскресе́ние Твое́, Христе́ Спа́се, / А́нгели пою́т на небесе́х, / и нас на земли́ сподо́би / чи́стым се́рдцем / Тебе́ сла́вити. (Твоето възкресение, Христе Спасителю, ангелите на небето възпяват. Сподоби и нас на земята да Те славим с чисто сърце!)“* Образува се тържествена литийна процесия, която излиза от храма и застава на определеното място. Тук свещеникът чете възкресното евангелие, след което, кадейки, тържествено пее тропара на Възкресение: *„Христо́с воскре́се из ме́ртвых, / сме́ртию смерть попра́в / и су́щим во гробе́х живо́т дарова́в. (Христос възкръсна от мъртвите, със смъртта Си смъртта потъпка и на ония, които са в гробовете, живот подари)“* и поздравява с *Христос воскрссе!* християните. В този момент камбаните тържествено бият. Лицата на всички греят от пасхалната радост. Тая радост преизпълва сърцата на богомолците. Заедно със запалените великденски свещи християните отнасят тая радост по домовете си.

Следва велика ектения и пасхална утринна, след което се отслужва Златоустова литургия.

ВЪЗКРЕСЕНИЕ ХРИСТОВО, ПАСХА (ВЕЛИКДЕН) – Подвижен празник, Обикновено се празнува през април или май.

„Изтреби смъртта овладяният от смъртта Жизнодавец. Слезлият в ада плени ада, който се огорчи, когато вкуси плътта Му. Като предсказа това преди столетия, пророк Исаия пише: "Адът се огорчи, когато Те срещна в преизподнята си!"

Огорчи се, защото биде обезсилен!

Огорчи се, защото биде посрамен!

Огорчи се, защото бе умъртвен!

Огорчи се, защото бе провален!

Огорчи се, защото е окован!

Той прие плът, а в нея се натъкна на Бога; прие земя, а в нея намери небе; прие, което виждаше, а се натъкна на онова, което не виждаше!

"Де ти е, смърте, жилото? Де ти е, аде, победата?" [Ос. 13:14, Кор. 15:55]

Възкръсна Христос и ти биде повален!

Възкръсна Христос и паднаха демоните!

Възкръсна Христос и се радват ангелите!

Възкръсна Христос и живот се въдвори!

Възкръсна Христос, и нито един мъртвец няма в гроба, защото Христос, Който възкръсна из мъртвите, "за умрелите стана начатък" (1 Кор. 15:20).

Той пръв възкръсна като Глава, а подир Него в свое време ще възкръснем всички ние, Неговите членове! Нему слава и държава (владичество) во веки веков! Амин!“

Поради величието на пасхалното събитие, св. Църква е определила празникът на възкресението Христово да трае цяла седмица. Това е тъй наречената „Светла седмица“. Под знака на пасхалното тържество са и дните до Възнесение, както и всеки неделен ден от годината.

Първата неделя след Пасха се нарича *„Антипасха“* или *„Томина неделя“*. На този ден се чествува явяването на Христа на апостолите в присъствието на Тома (Йоан 20:19 –

25).

Втората следпасхална неделя се нарича неделя на *Мироносиците*. Този ден се честват жените мироносици, Йосиф от Ариматея и Никодим, които погребали с почит Христа (Мат. 27:57 – 61).

Третата – *на Разслабения*; чете се евангелският разказ за 38-годишния разслабен от Витезда (Йоан 5:1 – 15).

Четвъртата – *на Самарянката*; чете се евангелието за беседата на Христа със самарянката при Иакововия кладенец (Йоан. 4:4 – 42).

Петата неделя – *на Слепия*; нарича се така, защото този ден е определено да се чете евангелският разказ за чудесното изцеление на слепороденият (Йоан 9:1 – 38).

Възнесение Господне. На 40-ия ден от възкресението Си Христос се възнесъл на небето. След това събитие св. апостоли се върнали в Йерусалим с голяма радост, очаквайки слизането на Св. Дух, Когото Христос обещал да им изпрати.

ВЪЗНЕСЕНИЕ ГОСПОДНЕ, СПАСОВДЕН – Подвижен празник. Празнува се винаги в четвъртък, като един от великите празници на 40-тия ден от Възкресение Христово (Пасха, Великден)

Господ още при първото Свое явяване след Възкресението Си възвестил на Мария Магдалина, а чрез нея и на всички Свои последователи, Своето предстоящо Възнасяне на небето. Обаче любовта към това "малко стадо", Неговите ученици, които Спасителят възлюбил до края на света (Иоан. 13:1), още Го задържала на земята. Затова, при все че пречистото Му тяло на възприетото в него човешко естество се издигнало от кръста, преобразено от земно в небесно, и вече се устремявало към небесния свят, към Отца, все пак Господ не веднага Се

възнесъл на небето. Той не пребивавал постоянно с учениците Си, не делял с тях деня и нощта, почивката и трапезата, както правел преди, но Се явявал сред тях от време на време, ту по време на домашни беседи, когато вратите бивали заключени (Иоан. 20:19); ту на път (Марк. 16:12; Лук. 24:1332); ту по време на риболов (Иоан. 21:114).

При тези Негови чудодейни явявания отпадналите от печал сърца се изпълвали с дивна услада. Всичките им надежди, че Той, техният Учител, бил Месия-Изкупител, рухнали поради безславната смърт на Господа Иисуса Христа по време на празника Пасха. "А ние се надявахме, че Той е Оня, Който щеше да избави Израиля" повтаряли мнозина с Емауските пътници, но Той умря на кръста Този, "Който беше пророк, силен на дело и слово пред Бога и целия народ" (Лук. 24:21, 19). И ето, от тогава разколебаната вяра на учениците отново оживяла, а потопената в печал любов отново възтържествувала: Господ възкръснал и със Своите явявания пред учениците многократно засвидетелствал пред тях истинността на Своето Възкресение и за да ги увери в тази истинност, Той ял и пил с тях (Лук. 24:42), показвал им белезите от раните на ръцете, нозете и ребрата Си, позволявал им да ги докосват с пръстите Си (Иоан. 20:27).

Но Господ Се явявал на Своите ученици след като възкръснал от мъртвите не само за да ги увери в истинността на Своето възкресние. По време на тези явявания Той продължавал да ги наставлява в истините на Евангелието; разказвал им за царството Божие (Деян.1:1-3) всичко онова, което не бивало да им бъде откривано до кръстната Му смърт, както и онова, което трябвало още да чуят от своя Учител до изпращането на новия Наставник Светия Дух. В онова време Господ отворил ума на учениците Си да разбират Писанията (Лук. 24:45); говорил им за Своята Божествена власт "на небето и земята", за тяхното избраничество да проповядват

Евангелието пред всички народи; кръстил ги в името на Отца и Сина и Светия Дух и ги учил да пазят всичко, което Господ им е заповядал; при което Той им обещал да бъде със Своята Църква "през всички дни до свършека на света" (Мат. 28:1820). Така Господ постепенно подготвял Своите ученици за оново велико служение, за което били призвани за проповядване на Евангелието на Царството Божие.

В такава подготовка изминали четиридесет дни. През това време учениците на Божествения Учител постепенно привикнали с мисълта за раздялата с Него. Виждайки, че Той не им се явява постоянно, те се научили да разпознават в Него Същество надземно, принадлежащо на висшия, а не на този свят. Мислейки и говорейки за Него, те вече Го наричали Господ, а не Учител, както преди, и чувството им на любов към Човека се сливало с трепетното им благоговение пред Господа. Малко по малко, те, разбира се, достигнали до мисълта, че пребиваването на Господа на земята е временно състояние и че раздялата с Него е неизбежна. Сега Го виждали от време на време с телесните си очи и това било празник за тях: но празникът не може да продължава дълго. Така от радостта поради възкръсналия Господ апостолите постепенно достигнали до мисълта за неизбежната разлъка с Него. И ето, в четиридесетия ден след Възкресението Господне дошло времето за тази разлъка.

Числото четиридесет в свещената история се отличавало като пределен момент, край на велик подвиг. В четиридесетия ден от раждането Израилевите първенци според Моисеевия закон били длъжни да се явят в храма пред лицето на Иехова (Лев. 16:19, 20). В четиридесетия ден след Възкресението, което било ново раждане, трябвало да Се яви в небесната скиния и "първороден измежду мъртвите" (Кол. 1:18) нашият Господ Иисус Христос.

Не е ясно дали учениците на Господа били предварително известени за това, че този ден щял да бъде последен за тяхното видимо общение с Божествения Учител. Те обаче, по явно повеление, което може би им било дадено при едно от предшестващите явявания, се събрали в този ден в Иерусалим. Колкото и да бил изпълнен светият град с врагове на Господа Иисуса, все се намирали хора, у които Неговите ученици могли да намерят убежище и място за своите срещи. И твърде възможно било такова място да бъде самата горница, където се състояла Тайната Вечеря, и където няколко дни след Възнесението над апостолите слязъл Дух Светий.

Посред събралите се ученици Се явил и Господ без съмнение така тайнствено и внезапно, както Се явявал след Възкресението Си.

Беседата на Господа с учениците при това последно явяване не е предадена с всички подробности от евангелистите, но у евангелист Лука са дадени няколко указания, от които става ясно в какво се заключавала тази беседа.

Преди всичко Господ още веднъж разкрил пред учениците необходимостта от кръстния път за Месията-Избавител. "Тъй е писано", тоест от века определено и предсказано още от пророците, "и тъй трябваше Христос да пострада", говорел Той, "и да възкръсне от мъртвите на третия ден, и да бъде проповядвано в Негово име покаяние и прощение на греховете у всички народи, начевайки от Иерусалим" (Лук. 24:46, 47).

Ето за такъв проповеднически подвиг сега Божественият Учител призовавал Своите ученици, поверявайки им завършека на Своето благовестническо дело. "Вие бяхте свидетели на всичко случило се, вие видяхте как Изкупителят умря за греха на света, видяхте Го и възкръснал; затова Аз изпращам вас на проповед на Евангелието у всички народи" сякаш им говорил Господ.

Преподал им тези наставления, Господ извел Своите ученици извън Иерусалим и поел с тях по посока към Витания. Това бил път, по който много пъти Той вървял със Своите ученици, и по който вървял с тях за последен път преди самите страданния... Беседвайки така, те достигнали до Елеонския хълм,..

Тук Господ се спрял, погледнал Своите ученици, после вдигнал ръцете Си и с тях ги благословил с такова благословение, което разпростира своята сила завинаги и предавайки я от поколение на поколение, тя остава върху всички вярващи. И благославяйки, Той пред очите на учениците се отделим от земята, и отдалечавайки се от тях, се възнасял към небето, "не с помощта на водещ Го, но, според както отбелязва свети Иоан Златоуст, "Сам Се издигал в Своя път" (Беседа върху Псалмите). Възхождането не се извършвало бързо, за да могат учениците в пълнота да се насладят на величествената гледка. Когато Възнасящият Се бил вече на такава висота, че било трудно за зрението да го следва, се явил светъл облак и Го скрил от лицето на земята.

Така пред очите на апостолите се извършило явление, подобно на видението на Елисей при отшествието на свети пророк Илия на небето, но несравнимо по-славно по вид...

Апостолите с необяснимо чувство наблюдавали последното чудо, извършвано пред очите им от Него, следейки как все повече и повече Се скривал от погледите им Божественият Учител, и, разбира се, не могли да отделят очи от прекрасната гледка. Господ вече напълно Се скрил от полето на зрението им, но техният взор все още се устремявал към Него, все още Го търсел.

Посред това напрегнато внимание на апостолите към последното тайнство на Евангелието, извършвано пред тях, изведнъж били поразени от глас, който ги извел от тяхното

вцепенение. Говорели два светли небожители, неочаквано представили се пред тях в бели одежди. Пробуждайки ги от бездейственото изумление, небесните вестители им обяснили, че отшествието на Господа е Неговото видимо скриване от земен взор до времето на второто Пришествие: "мъже галилейци", говорели те, "какво стоите и гледате към небето? Този Иисус, Който Се възнесе от вас на небето, ще дойде по същия начин, както Го видяхте да отива на небето" (Деян.1:1-11); ще дойде така "неочаквано и непредвидено", така "явно и тържествено" (обяснение на Филарет, митрополит Московски), също така "на облак и с тяло" (свети Иоан Златоуст, беседа върху Деяния Апостолски).

След тези думи апостолите вече нищо не чакали на Елеон и с благоговение покланяйки се на Възнеслия се, се върнали в Иерусалим, не опечалени от разлъката, но както отбелязва евангелистът, "с голяма радост" (Лук. 24:52). Те се радвали на славата на своя Учител, чието Възнесение свидетелствало, че Той е истински Бог, Владика на небето и земята радвали се и за своето предназначение, виждайки, че са призвани на дело Божие, велико и свето; радвали се при самото явяване на ангелите и на приетата от тях вест, която обещавала, че видимо отделилият Се от тях Учител не прекратявал с тях общението на любовта, като в необходимите случаи те ще получават наставление Свише.

Шестата неделя след Пасха е посветена на Светите отци от Първия вселенски събор в Никея, който осъдил лъжеучението на Ария.

Петдесетница (Св. Троица). Петдесетница, както се спомена, е бил един от най-

великите празници и в Стария Завет (Лев. 23:16; Второзак. 16:4). За този ден в св. град Йерусалим дохождали голямо множество поклонници от Иудея и от всички краища на тогавашния свят (Деян. 2:5). Същия този ден, 50-ти след възкресението на Христа, когато св. апостоли, заедно с Божията Майка, се били събрали на молитва, Дух Свети слязъл върху тях във вид на огнени езици. Празникът Петдесетница, поради всичко това, се смята като рожден ден на Христовата църква.

Този ден след тържествената литургия се отслужва вечерня, през време на която, по обичай на някои места, се хвърля орехова и др. шума – очевидно, за да ни напомни за шумното слизане на Св. Дух над апостолите.

Четат се специални коленопреклонни молитви, в които усърдно се молим да се изпрати и нам Св. Дух, за да ни научи на всяка истина; молим се също и за нашите близки покойници.

8 Неделя след Възкресение (след Пасха, след Великден) – Света ПЕТДЕСЕТНИЦА. Ден на Света Троица - рожденият ден на Христовата Църква – Подвижен празник. свързан с Възкресение Христово (Пасха, Великден)

След Възнесението Господне Неговите ученици и апостоли се върнали от Елеонската планина в Иерусалим и отишли според Преданието в онзи същия дом в Сион, където била извършена Тайната вечеря Христова. Там те пребивавали в единомислие и молитва, заедно с още някои жени и Божията Майка , очаквайки слизането над тях, по обещанието на Господа, на Светия Дух, и се подготвяли да приемат Неговите благодатни дарове.

В десетия ден след Възнесението на Господа, съвпадащ с

иудейската Петдесетница, по време, когато по улиците на града с веселие се стичал народ към храма, да чества своя ветхозаветен празник в третия час на деня , внезапно във въздуха се чул необичаен шум, като по време на буря. Шумът се спускал от небето от високите слоеве въздух, но скоро проникнал и изпълнил с чистия си полъх горницата, където се намирали вярващите. В този миг огнените езици се разделили във въздуха и се спрели над Божията Майка и всеки от апостолите.

"Бурният полъх бил близко предизвестие, а явяването на огнецветни пламъци във форма на езици видимо знамение за пришествието на Светия Дух. Сам бидейки Дух съвършен, чист и безтелесен, Той избрал чувствено осезаемо знамение, за да им яви осезаемо Своето присъствие." "Защото, разсъждава свети Григорий Богослов както Син Божий се яви видимо на земята, така подобавало и Дух Светий да се яви видимо" (беседа 44). Така и по-преди, когато Той слязъл върху Иисуса Христа в река Иордан, избрал вид на гълъб, в който да се яви.

Второ, по-голямо чудо последвало след първото. Можейки до този момент да говорят само на своя роден диалект, апостолите и другите вярващи, започнали сега изведнъж да говорят на всички известни тогава езици: "И всички се изпълниха с Дух Светий, и наченаха да говорят на други езици, според както Духът им даваше да изговарят". Апостолите така показвали Божието величие, тоест безпримерното, неизповедимо Божие съвършенство, чудните дела на Божия Промисъл, които сега за тях се откривали в цялата им сила и пълнота.

Еврейският народ и множество пришълци от други страни се били събрали в Иерусалим, на празника Петдесетница. Смутените от необичайния шум тълпи се стичали към Сионската горница, където се съсредоточавал шумът, и

накъдето видимо се устремявал. Колко удивени и ужасени трябва да са били всички присъстващи, когато слушали как Апостолите започнали да говорят с тях на всички езици! Питали се един друг: "тия, които говорят, не са ли всички галилейци? А как слушаме всички своя си роден говор? Ние партяни и мидяни, еламити и жители на Месопотамия, Иудея и Кападокия, на Понт и Асия, на Фригия и Памфилия, на Египет и Ливийските страни, съседни на Кириния и дошлите от Рим, както иудеи, тъй и прозелити, критяни и араби как слушаме тях да говорят на наши езици за великите Божии дела"?..

В пророчеството си Иоил с боговдъхновен взор съзерцавал времето, когато Божият Промисъл ще удостоява със слизане на Божия Дух, не само отделни хора временно, за особени, спасителни за човеците цели, както ставало в старозаветни времена, но когато благодатта на Светия Дух, като обилен дъжд над земята, ще се излее над всяка плът, тоест над всички спасяващи се човеци, без разлика на пол, възраст и състояние, така че по отношение на спасението всички ще бъдат равни мъже и жени, възрастни и деца, роби и свободни всички ще се удостояват с благодатта Божия...

Първата проповед на Евангелското благовестие имала силно въздействие върху нейните слушатели. Боговдъхновеното слово на апостол Петър очевидно потвърждавало чудесното събитие на изливането на Светия Дух над Христовите ученици и основаващо се на свидетелството на Свещеното Писание, решително убедило слушателите в Божественото достойнство на Господа, и те питали апостола: "какво трябва да правим, мъже братя?"

Тогава апостол Петър се обърнал с увещаващо слово към своите слушатели, призовавайки всички към покаяние и кръщение в Името на Отца и Сина и Светия Дух, за прощаване

на греховете и приемане дара на Светия Дух, тоест да се удостоят с чудодейните въздействия на Светия Дух, които сега се проявили над апостолите…

Дух Светий, "Духът на истината", "Дух на премъдрост и откровение", слизайки над апостолите, начертал вместо Синайски, нов Сионски закон, за който предсказал пророк Исаия, не върху каменни скрижали, а върху плътени скрижали на сърцето". Вместо Синайският Глас, законополагаща станала Божията благодат, подаваща сили за изпълнение на закона и оправдаване за вярващите не по дела, а по благодат…

Свети Дух. На следващия ден, понеделник, Църквата прославя третото Лице на Св. Живоначална Троица – Св. Дух. Свети Дух е онова Лице от Св. Троица, Което дава живот на тварите, освещава човешките души и тела. Дух Свети се носел някога върху водите при сътворението на света… Дух Свети е просвещавал пророците и св. апостоли. За него Христос, преди още да се раздели с учениците Си, казал: *„Аз ще помоля Отца и ще ви изпрати друг Утешител, за да пребъде с вас во-веки. Духът на истината…, Когото Отец ще изпрати в Мое име, Той ще ви научи на всичко, що съм ви говорил…* (Йоан 14:16, 26; 15:26). Същият този Дух Свети в неделя на Петдесетница наистина слязъл над св. апостоли във вид на огнени езици.

Дух Свети живее в Църквата, ръководи я непогрешимо в истината и действува в нея, като се проявява с благодатните Си сили в св. тайнства. Дух Свети живее и в православните хора, като ни освещава и подпомага в благодатния живот към достигане на спасение.

Празника на Свети Дух

Празникът на Светия Дух се празнува в понеделник след Петдесетница (петдесетия ден след Христовото Възкресение, когато Светия Дух е слязъл над апостолите във вид на огнени езици и те са получили дар да проповядват Словото Божие сред народите).

Светият Дух е наречен Господ. Това значи, че Светият Дух не е твар, каквито са другите духове - ангелите, а е Творец, Господ, истински Бог, каквито са Бог Отец и Бог Син. Преди възнесението Си на небето Господ Иисус Христос обещал на учениците Си, че над тях ще слезе Дух Свети и, разпращайки ги на проповед, им заповядал: "Идете, научете всички народи, като ги кръщавате в името на Отца и Сина и Светаго Духа" (Мат. 28:19). В тия думи на Христа Светият Дух е поставен наравно с Отца и Сина като Божествено лице, равно на Тях.

Бог Дух Свети е вечен, равен на Отца и Сина, като се отличава от Тях по това, че Той предвечно изхожда от Отца. За това лично свойство на Светия Дух, което Го отличава от Отца и Сина, е дал ясно и твърдо свидетелство Сам Иисус Христос в думите: "А кога дойде Утешителят, Когото Аз ще ви пратя от Отца, Духът на истината, Който изхожда от Отца, Той ще свидетелствува за Мене" (Йоан. 15:26).

Въпреки ясното свидетелство на Христа и въпреки категоричното твърдение на Символа на вярата и на всички свети отци, че Дух Свети изхожда от Отца, римокатолиците са си позволили да изменят тоя член от Символа на вярата, като добавили, че Дух свети изхожда от Отца и Сина (filioque) С това е нарушено определението, дадено от Самия Христа, и е изменен догматът за Св. Дух, установен на Втория вселенски събор. Протестантизмът, възникнал на основата на католичеството, е приел от него тоя изопачен текст на Символа на вярата.

Ние, православните, държим неизменно за онова, което ни е

открил Господ Иисус Христос и което са приели светите и богомъдри вселенски отци и учители на Църквата.

Като Бог, Светият Дух няма ни начало, нито край на Своето битие. Той е вечен, всемогъщ, всезнаещ и вездесъщ, подобен във всичко на Отца и Сина, и отличаващ се от Тях само по личното Си свойство - изхождане от Отца.

Понеже по съществото си Светият Дух е истински и съвършен Бог, неразделен от Отца и Сина, то и Нему, както на Отца и Сина принадлежи еднаква слава и поклонение. Това значат думите от Символа на вярата "Комуто се покланяме и Когото славим наравно с Отца и Сина".

В Православната църква на Св. Дух всякога се е отдавало Божеско поклонение и прославяне. За това свидетелствуват всички молитви, песнопения и възгласи, където Дух Свети се прославя заедно с Отца и Сина. Когато се кръстим, ние казваме: "В името на Отца и Сина и Светаго Духа".

Вярата в Светия Дух като Бог е загатната и в Стария Завет. Но едва Иисус Христос ни е научил в пълнота как да вярваме в светия Божествен Дух, изхождащ от Отца.

Има и много зли духове на тъмнината, има и много добри духове - ангелите. Но всички те са ограничени, тварни. Един е обаче Светият Дух, неограниченият Творец и Господ, Който е навсякъде и всичко изпълва. Народите, които са вярвали в много богове, всъщност са вярвали в злите духове, които са живеели в идолите. Затова в Стария Завет се казва, че идолите са бесове (Втор. 32:17; Пс. 105:36; сравни 1Кор..10:2). Многобожниците, прелъстени от множество зли духове, не са могли да повярват в единия Свети Дух. В Него вярват само истинските еднобожници, т.е. ония, които познават единия, истински, троеличен Бог.

Символ на вярата

Осми член:

„(Верую) и в Духа Святаго, Господа, Животворящаго, Иже от Отца исходящего, Иже со Отцем и Сыном спокланяема и сславима, глаголавшаго пророки.“

(„(Вярвам) и в Светия Дух, Господа, Животворящия, Който от Отца изхожда, Комуто се покланяме и Когото славим наравно с Отца и Сина, и Който е говорил чрез пророците").

Молитва Святому Духу

Царю Небесный,/ Утешителю, Душе истины,/ Иже везде сый/ и вся исполняяй,/ Сокровище благих/ и жизни Подателю,/ прииди и вселися в ны,/ и очисти ны от всякия скверны,// и спаси, Блаже, души наша.

(Молитва към Светия Дух

Царю небесни, Утешителю, Душе на Истината, Който си навсякъде и всичко изпълваш,
Съкровище на благата и Подателю на живота, дойди и се всели в нас и ни очисти от всяка сквернота и спаси, Благий, нашите души.)

ВАЖНИ ЦЪРКОВНИ СЪБИТИЯ

От общата църковна история

1. Основаване на Христовата църква – 34 г. сл. Христа.
2. Апостолски събор – 51 г. сл. Христа.
3. Милански едикт за признаване на християнството за позволена религия – 313 г.

4. Вселенски събори:
    - Първият (Никейски) – 325 г.
    - Вторият (Цариградски) – 381 г.
    - Третият (Ефески) – 431 г.
    - Четвъртият (Халкидонски) – 451 г.
    - Петият (Цариградски) – 553 г.
    - Шестият (Цариградски) – 681 г. и Трулският – 690 г.
    - Седмият (Цариградски) – 787 г.
5. Отпадане на Римската църква от Православието – 1054 г.
6. Ереста на Реформацията – 1517 г.

{{_LINK1_}}

---

buditeli.info © 2017